

Stenografični zapisnik

sedme seje

deželnega zbora kranjskega

v Ljubljani

dne 1. julija 1901.

Navzoči: Prvosednik: Deželni glavar Oton pl. Detela in dež. glavarja namestnik baron Leopold Liechtenberg. — Vladni zastopnik: C. kr. deželni predsednik ekszellenca baron Viktor Hein in c. kr. deželne vlade tajnik Viljem Haas. — Vsi članovi razun: knezoškof dr. Anton Bonaventura Jeglič, Feliks pl. Lenkh, Ivan Murnik, baron Alfonz Wurzbach. — Zapisnikar: Deželni tajnik Jožef Pfeifer.

Dnevni red:

1. Branje zapisnika 6. deželnozborske seje dne 27. junija 1901.
2. Naznanila deželnozborskega predsedstva.
3. Poročilo upravnega odseka o preložitvi okrajne ceste med Spodnjimi in Zgornjimi Gorjami v cestnem okraju Blejskem z dotičnim načrtom zakona (k prilogi 28.).
4. Ustna poročila upravnega odseka o peticijah:
 - a) županstva v Št. Jerneju, da bi se ne gradila nova šola v Vrhpolju;
 - b) okrajnocestnega odbora v Škofjiloki za uvrstitev okrajne ceste Škofjaloka-Kranj med deželne ceste;
 - c) županstva v Boštanju, da se ustanovi šola v Vrhovem, oziroma da se razširi dvorazrednica v Boštanju;
 - d) več posestnikov iz Dobrove za uravnavo Gradašice;
 - e) o letnem poročilu deželnega odbora:
§ 3. A: Deželna kultura.
5. Ustno poročilo odseka za letno poročilo o:
uvodu in dodatku;
§ 4.: Deželne podpore;
§ 8. C: Kmetijska šola na Grmu;
§ 9.: Ustanove.
6. Ustna poročila upravnega odseka o peticijah:
 - a) županstva na Rakeku za uvrstitev občinske ceste od Rakeka do Lazov med okrajne ceste;
 - b) županstva v Brusnicah za uvrstitev občinske ceste od Velikih Brusnic do vasi Gaberje med okrajne ceste;
 - c) o letnem poročilu deželnega odbora:
o § 3. B: Agrarne razmere;
o § 5.: Občinske stvari.

Začetek seje ob 9. uri 15 minut dopoldne.

Stenographischer Bericht

der siebenten Sitzung

des krainischen Landtages

in Laibach

am 1. Juli 1901.

Anwesende: Vorsitzender: Landeshauptmann Otto von Detela und Landeshauptmann-Stellvertreter Leopold Freiherr v. Liechtenberg. — Regierungsvertreter: R. k. Landespräsident Excellenz Victor Freiherr v. Hein und k. k. Landesregierungssecretär Wilhelm Haas. — Sämmtliche Mitglieder mit Ausnahme von Fürstbischof Dr. Anton Bonaventura Jeglič, Felix v. Lenkh, Johann Murnik, Alfons Freiherr v. Wurzbach. — Schriftführer: Landschafts-Secretär Josef Pfeifer.

Tagesordnung:

1. Lesung des Protokolles der 6. Landtags-Sitzung vom 27. Juni 1901.
2. Mittheilungen des Landtags-Präsidiums.
3. Bericht des Verwaltungsausschusses, betreffend die Umlegung der Bezirksstraße zwischen Unter- und Obergörjach im Straßenbezirke Beldeß sammt dem einschlägigen Gesetzentwurfe (zur Beilage 28).
4. Mündliche Berichte des Verwaltungsausschusses über Petitionen:
 - a) des Gemeindeamtes St. Bartolmä um Nichtactivierung einer neuen Schule in Oberfeld;
 - b) des Bezirksstrafenausschusses in Bischoflack um Einreihung der Bezirksstraße Bischoflack-Krainburg unter die Landesstraßen;
 - c) des Gemeindeamtes Sabenstein um Nichtactivierung der Schule in Vrhovno, beziehungsweise um Erweiterung der zweiclassigen Schule in Sabenstein;
 - d) mehrerer Besitzer aus der Gemeinde Dobrova um Regulierung des Gradaščabaches;
 - e) über den Rechenschaftsbericht des Landesauschusses:
§ 3, A: Landescultur.
5. Mündlicher Bericht des Rechenschaftsberichts-ausschusses über:
Einleitung und Anhang;
§ 4: Landesunterstützungen;
§ 8, C: Landwirtschaftliche Schule in Stauden;
§ 9: Stiftungen.
6. Mündliche Berichte des Verwaltungsausschusses über Petitionen:
 - a) des Gemeindeamtes in Rakel um Einreihung der Gemeindestraße von Rakel bis Laje unter die Bezirksstraßen;
 - b) des Gemeindeamtes in Brufniß um Einreihung der Gemeindestraße von Groß-Brufniß bis zur Ortschaft Gaberje unter die Bezirksstraßen;
 - c) über den Rechenschaftsbericht des Landesauschusses:
§ 3, B: Agrarverhältnisse;
§ 5: Gemeinde-Angelegenheiten.

Beginn der Sitzung um 9 Uhr 15 Minuten Vormittag.

Deželni glavar:

Potrjujem sklepčnost visoke zbornice ter otvarjam sejo.

Prosim gospoda zapisnikarja, da prečita zapisnik zadnje seje.

1. Branje zapisnika 6. deželnozborske seje dne 27. junija 1901.

1. Lesung des Protokoll'es der 6. Landtags'sitzung vom 27. Juni 1901.

Tajnik Pfeifer:

(Bere zapisnik 6. seje v nemškem jeziku. — Sieht das Protokoll der 6. Sitzung in deutscher Sprache.)

Deželni glavar:

Želi kdo gospodov poslancev kak popravek v ravnokar prečitanem zapisniku?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, izrekam, da je zapisnik zadnje seje potrjen.

2. Naznanila deželnozborskega predsedstva.

2. Mittheilungen des Landtagspräsidiums.

Deželni glavar:

Naznanjam, da je gospod poslanec baron Wurzbach opravičil odsotnost od današnje seje zaradi bolehnosti.

Izročene so sledeče peticije, in sicer potom deželnega odbora, ki se izročajo finančnemu odseku:

Peljhan Nikolaj, bivši deželni dacar v Šturiji, prosi podpore.

Die Vorstehung der Laibacher Volks- und Studentenfürche bittet um Subvention.

Županstvo v Motniku prosi podpore za Valentina Grabnarja, ker mu je povodenj poškodovala žago.

Upravnemu odseku pa se izroča sledeča peticija:

Šolsko vodstvo v Tribučah prosi za zgradbo vodovoda v Tribučah.

Gospod poslanec Hribar izroča prošnjo podpornega društva visokošolcev «Radogoj» v Ljubljani za podelitev podpore za leto 1901./1902.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Gospod poslanec Povše izroča prošnjo posestnikov v Zalogu, občina Šmarje, za podporo za napravo vodnjaka v Zalogu.

(Izroči se upravnemu odseku. — Wird dem Verwaltungsausschusse zugewiesen.)

Gospod poslanec pl. Langer izroča prošnjo posestnikov vinogradov na Trški gori pri Novem mestu za podporo za napravo nove ceste na Trško goro.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Deželni glavar:

Gospod deželni poslanec Božič je v zadnji seji stavil vprašanje, kaj je deželni odbor ukrenil vsled dotičnega sklepa zaradi zgradbe, oziroma definitivnega projekta za Žirovsko cesto. Odgovarjaje na to interpelacijo si počastujem sledeče omeniti: Deželni odbor je pred dvema letoma poslal dva deželna inženirja, da sta na podlagi starega projekta pregledala traso. Pri tem sta spoznala, da Pribilov načrt, ki je bil izdelan pred kakimi 19 leti, ne odgovarja več današnjim razmeram, ker so troški z ozirom na današnje delavske cene preniško proračunani, in ker sta se tudi strugi vode v Sorški in Račevi dolini spremenili. Deželni odbor se je vsled tega dne 30. oktobra 1898 obrnil na ministerstvo s prošnjo, da naj bi isto ukrenilo, da bi gozdni odsek za uravnavo hudournikov v Beljaku izdelal dotični načrt za uravnavo voda. Ministerstvo je temu ugodilo, generalni projekt je tudi že izdelan in ravno pred kratkim je prišel odlok od ministerstva, v katerem se navaja, da je ta glavni projekt odobren in da je dotični gozdni odsek dobil nalogo, izdelati nadrobni načrt. Ob enem je ministerstvo tudi naznanilo, da namerava za to uravnavo voda prevzeti 50% stroškov. Ko bo dodelan ta projekt o uravnavi Račeve in Sore, bo šele mogoče napraviti pravilen projekt za Žirovsko cesto ter se za to odločiti, ali se bo izpeljala po Račevi ali Sorški dolini. Kajti vsekakor je treba poprej načrt uravnave natanko poznati, ker se ta ne more ozirati na cestni projekt, temveč se mora cestni načrt ozirati na uravnavo voda. Kakor hitro bo dotični nadrobni projekt izdelan, potem z zgradbo ceste ne bo treba več čakati in bo deželni odbor takoj odredil preosnovo projekta za cestno zgradbo, in sicer namerava vsled pomanjkanja tehniških moči pri deželnem stavbnem uradu za to delo najeti drugega izvedenega privatnega inženerja, ki je na Dolenjskem napravil že več načrtov za zgradbo in preložitev cest. Z napravo projekta se bode torej še letos začelo in tako vendar že enkrat do tega prišlo, da se stvar, ki se kakor morska kača vleče po obravnavah visoke zbornice že kakih 15 ali 16 let, končno reši. Glavni vzrok temu pa je, ker sta bila dva alternativna projekta. Enkrat je deželni zbor sklenil, da se cesta zgradi skozi Sorško dolino, potem pa, ko je prišla peticija, da naj se zgradi skozi Račevo dolino, se je izvrševanje tega sklepa ustavilo. Med tem je prišlo nujno vprašanje regulacije potokov, in zato se je nadalje delo odložilo. Sedaj pa se bo vprašanje na vsak način rešilo. Jaz mislim, da bo v prihodnjem zasedanju deželni odbor v položaju predložiti visokemu deželnemu zboru dotični načrt.

Izročen je bil meni sledeči nujni predlog gospoda poslanca Pfeiferja in tovarišev:

«Dne 26. pretečenega meseca pogorela je vas Veliko Mraševo v krškem okraju. Škoda vsled požara je uradno cenjena na 124.000 K; 24 gospodarjev je brez strehe, brez živeža, brez obleke; zavarovalnina znaša samo 32.000 K; beda velika.

Z ozirom na to se stavi nujni predlog:

Slavni deželni zbor skleni:

Pogorelcem vasi Veliko Mraševo nakloni se izdatna deželna podpora; predlog izroči se finančnemu odseku, da nasvetuje v prihodnji seji primerno podpora.

V Ljubljani 1. julija 1901.

V. Pfeifer, Gab. Jelovšek, Zelen, Kajdiž, A. Kalan, F. Modic, Detela, Žitnik, Košak, Dr. Papež, F. Ažman, Povše, F. Schweiger.

Poslanec Pfeifer:

Visoka zbornica! Če je kedo potreben hitre pomoči, so je gotovo potrebni pogorelci iz Velikega Mraševa, katerim je dne 26. preteklega meseca grozen požar uničil vse njihovo premoženje. Okrajni glavar krški se je takoj podal na lice mesta ter je, uvidevši, da so reveži brez vsake hrane in živeža, usmiljenega srca po izreku: «Dvakrat da, kdor hitro da», razdelil 1000 K med pogorelce, ki se jih potem iz podpor in milodarov lahko vrne. Iz tega se vidi nujnost mojega predloga in prosim, da visoka zbornica pritrudi nujnosti.

Deželni glavar:

Gospodje poslanci, ki pritrjujejo nujnosti stavljenega predloga, izvolijo ustati.

(Poslanec dr. Tavčar: — Abgeordneter Dr. Tavčar: «Navada je, da vsi trije klubi stavijo take predloge!»)

Prosim, da gospodje, ki glasujejo za nujnost, obstoje, da bom mogel konstatirati, ali je sprejeta, ali ne.

Nujnost je pripoznana z enajstimi proti desetim glasovom.

(Ugovori v središču. — Widerspruch im Centrum.)

Gospod poslanec Pfeifer ima torej besedo, da in merito utemeljuje svoj predlog.

(Poslanec dr. Tavčar: — Abgeordneter Dr. Tavčar: «Pfeifer že ve, zakaj ni dal podpisati!»)

Poslanec Povše:

Da se stvar dobro in pravilno uredi, prosil bi častitega gospoda deželnega glavarja, da prekine za nekoliko minut sejo.

(Poslanec dr. Tavčar: — Abgeordneter Dr. Tavčar: «Bilo je enajst glasov proti enajst!»)

Deželni glavar:

Če jaz glasujem, jih je dvanajst. Pa jaz rad ustrezem izrečni želji, ter prekinem sejo za nekoliko minut.

(Seja prestane ob 9. uri 40 minut in se nadaljuje ob 9. uri 45 minut dopoldne. — Die Sitzung wird um 9 Uhr 40 Minuten unterbrochen und um 9 Uhr 45 Minuten wieder aufgenommen.)

Deželni glavar:

(pozvoni — das Glockenzeichen gebend)

Konstatujem, da so predlog gospoda poslanca Pfeiferja sedaj vsi gospodje poslanci podpisali in s tem nujnost pripoznali.

Gospod poslanec Pfeifer ima besedo, da utemeljuje svoj predlog in merito.

Poslanec Pfeifer:

Oprostite, častiti gospodje tovariši, če predloga nisem dal Vam vsem podpisati. Prezrl sem to v hitrosti, ker sem mislil, da zadostuje, če ima predlog pet podpisov.

Grozni požar, ki je dne 26. pretečenega meseca zadel 24 gospodarjev iz vasi Veliko Mraševo, znan je visoki zbornici iz današnjega mojega predloga.

Da se osebno prepričam o velikosti nesreče, podal sem se na pogorišče ter videl, da je 23 gospodarjem vse popolnoma pogorelo, enemu gospodarju pa je ostalo le gospodarsko poslopje. Ko je ogenj nastal, bili so ljudje na polju, reveži niso rešili nič, niti poslopja, niti živeža, niti obleke, niti pohištva, vse je zgorelo, tudi trinajst prašičev, potem seno, detelja, ječmen, kar so bili pred kratkim spravili pod streho.

Požarne brambe, ki so prihitele iz Sv. Križa, Št. Jerneja, Leskovca in Kostanjevice na pomoč, zabraile so, da ogenj ni dalje segel.

V kratkih trenutkih prišlo je 24 gospodarjev ob premoženje 124.000 K, ki se pokrije z malenkostno zavarovalnino 32.000 K.

Nesrečni pogorelci so zadolženi in ubožni, kar ni čudno vsled večletnih slabih letin, in ker je ta vas pred 38 leti popolnoma pogorela; takrat so iz svoje hoste vzeli stavbeni les za zgradbo novih poslopij, tako da jim sedaj primanjkuje stavbenega lesa. Dotični gospodarji, ki spadajo pod občino Cerklje, so obremenjeni z velikimi nakladami že dolgo let; občina Cerklje gradila je pred kakimi 25 leti šolo, pred tremi leti župnišče, dalje šolo v Podlogu, radi katere se je občina zadolžila; v kratkem treba bo graditi cerkev v Cerkljah, razširiti tamošnje pokopališče in ondotno šolo.

Iz teh kratkih podatkov vidi visoka zbornica, da so pogorelci vredni in potrebni izdatne deželne podpore, za katero tu v imenu teh revežev prosim slavni deželni zbor.

Njegovo prevzvišenost gospoda deželnega predsednika pa prosim, da blagovoli izposlovati podporo pri Njegovem Veličanstvu presvetlem cesarju in pri

visokem ministerstvu, ob enem pa naj odredi nabiranje milodarov po kranjski deželi in da se davki ne bodo izterjevali.

Prosim, da se moj predlog izroči finančnemu odseku, da v prihodnji seji nasvetuje izdatno podporo za pogorelce iz Velikega Mraševega.

Deželni glavar :

Gospodje poslanci, ki pritrjujejo nasvetu, da se nujni predlog izroči finančnemu odseku, ki bi imel v prihodnji seji o njem poročati, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Točka :

3. Poročilo upravnega odseka o preložitvi okrajne ceste med Spodnjimi in Zgornjimi Gorjami v cestnem okraju Blejskem z dotičnim načrtom zakona (k prilogi 28.).

3. Bericht des Verwaltungsausschusses, betreffend die Umlegung der Bezirksstraße zwischen Unter- und Obergörjach im Straßenbezirke Beldeß sammt dem einschlägigen Gesekentwurf (zur Beilage 28.).

(Izroči se upravnemu odseku. — Wird dem Verwaltungsausschusse zugewiesen.)

Na vrsto pride točka :

4. Ustna poročila upravnega odseka o peticijah :

a) županstva v Št. Jerneju, da bi se ne gradila nova šola v Vrhpolju;

4. Mündliche Berichte des Verwaltungsausschusses über Petitionen :

a) dež Gemeindeamtes St. Bartholmä um Nichtactivirung einer neuen Schule in Oberfeld.

Poročevalec Subic :

Visoka zbornica! Poročati mi je o prošnji županstva v Št. Jerneju tičoči se nove šole na Vrhpolju. Županstvo v Št. Jerneju se je obrnilo na visoki deželni zbor s prošnjo, da bi le ta posredoval, oziroma razveljavil sklep deželnega šolskega sveta, s katerim je bil ukazal, da se zgradi na Vrhpolju pri Št. Jerneju nova šola. Županstvo v tej svoji prošnji, ki je jako kratka, ni navedlo nobenih momentov, iz katerih bi bilo lahko razvideti, v koliko je ta prošnja upravičena. V obče se zatrjuje, da bodo poleti dotične vasi k šoli imele po stranskih potih pač bližje, po zimi bi bila pa pot dolga in

morebiti celo še daljša kakor sedanja v Št. Jerneju. Nadalje pravijo, da se nova šola pravzaprav gradi samo zato, ker to pričakujejo nekteri sebičniki, ki pričakujejo dobiček za svoje žepe. Kakor rečeno, iz tega mesta je nemogoče presoditi, v koliko je ta prošnja upravičena, samo to se more presoditi, da prošnja sama ni prosta one kmečke nestrpnosti, katero predbacivajo drugim, in da tudi ni popolnoma prosta neke mrznje do šole. Treba pa se tudi ni spuščati v meritorično obravnavo te zadeve, ker smo na eni strani lahko prepričani, da najvišja deželna šolska oblast v takih slučajih, ko se gre za ustanovitev nove šole, gotovo postopa trezno, pravično in premišljeno, in da kar tako «tje v en dan» ne ukazuje gradnje novih šol. Gotovo pridejo vsi mogoči faktorji prej v poštev in navadno preteko leta, predno se tak ukaz izda. Na drugi strani pa moram povdarjati, da deželni zbor pravzaprav niti upravičen ni, reševati take prošnje, ker nima nikake ingerence na odobrenje sklepov deželnega šolskega sveta. Zato predlagam v imenu upravnega odseka :

«Deželni zbor skleni :

Prošnja županstva Št. Jernej, da se razveljavi sklep c. k. deželnega šolskega sveta gledé naprave nove dvorazredne ljudske šole v Vrhpolji, se iz razloga nekompetence zavrne.»

Deželni glavar :

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati. Gospodje poslanci, ki se strinjajo s predlogom upravnega odseka, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Prošnja :

b) okrajnocestnega odbora v Škofjiloki za uvrstitev okrajne ceste Škofjaloka-Kranj med deželne ceste;

b) dež Bezirksstraßen-Ausschusses in Bischofsflad um Einreihung der Bezirksstraße Bischofsflad-Krainburg unter die Landesstraßen.

Poročevalec Subic :

Nadalje mi je poročati o prošnji okrajno-cestnega odbora v Škofjiloki za uvrstitev okrajne ceste Škofjaloka-Kranj med deželne ceste. Cestni odbor utemeljuje svojo prošnjo s tem, da je cesta, za katero se tu gre, taka, da ima pač višji značaj, kakor značaj okrajne ceste. Ta cesta veže dva velika sodna okraja, ter vodi iz Škofjeloškega okraja, oziroma iz poljanske in iz selške doline v Kranj, kjer je okrajno glavarstvo. Nadalje povdarjajo prosilci, da se nahaja cvetoča gimnazija v Kranju, in da kmet, ki pripelje svojega sina iz poljanske, žirovske in selške doline v šolo, pač ne bo šel posebej na kolodvor, ampak potegne s konjem

do Kranja. — Ta zadeva nikakor ni nova, ampak že leta 1898. je moj prednik, ranjki Viktor Globočnik, poročal o enaki prošnji županstev Kranj in Škofjaloka in sicer je to prošnjo utemeljeval dne 25. januarja l. 1898. v seji visokega deželnega zbora. Obširno je v tem utemeljevanju kazal na dejstvo, da ta cesta veže Gorenjsko s Štajersko, oziroma z Goriško. V svojem poročilu je poslanec Globočnik obširno dokazal, da bi bila uvrstitev te ceste med Kranjem in Škofjokoloko med deželne ceste na korist dotičnih krajev in dežele same. Na podlagi tega obširnega utemeljevanja je deželni zbor v seji dne 25. januarja l. 1898. sklenil sledeče — dovolite, da ta sklep prečitam —:

(bere — liešt)

«Visoki deželni zbor skleni:

Prošnji mestnih županstev v Kranju in v Škofjokoloki za uvrstitev sedanje okrajne ceste med Kranjem in Škofjokoloko med deželne ceste izročata se deželnemu odboru z naročilom, da v tej zadevi vse po zakonu potrebne poizvedbe in priprave brez zamude izvrši ter jih v prihodnjem zasedanju predloži deželnemu zboru, da bo istemu možno takrat končno sklepati o prošnjah županstev v Kranju in Škofjokoloki.»

Dotičnega sklepa deželni stavbni urad ni mogel do danes izvršiti, ker je z delom preobložen, pač pa se mi je poročalo, da je predlog tako daleč dovršen, da bo mogoče predložiti elaborat še v tem zasedanju. Na podlagi tega poročila deželnega stavbnega urada toraj predlagam v imenu upravnega odseka:

«Deželni zbor skleni:

Deželnemu odboru se naroča, da še v tem zasedanju predloži deželnemu zboru svoje poizvedbe in priprave, oziroma načrt zakona za uvrstitev okrajne ceste Kranj — Škofja Loka med deželne ceste.»

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati.

Gospodje poslanci, ki pritrjujejo predlogu upravnega odseka, izvolijo obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Prošnja:

c) županstva v Boštanju, da se ne ustanovi šola v Vrhovem, oziroma da se razširi dvorazrednica v Boštanju;

c) des Gemeindeamtes Savenstein um Nicht-activierung der Schule in Vrhowo, beziehungsweise um Erweiterung der zweiclassigen Schule in Savenstein.

Poročevalec Šubic:

Končno mi je še poročati o prošnji županstva v Boštanju, da se ne ustanovi nova šola v Vrhovem, oziroma da se razširi dvorazrednica v Boštanju. To prošnjo so prosilci, katerih je skupaj 95, obširno utemeljili, žal, da je utemeljevanje prepozno, kajti kakor je iz aktov razvidno, je ta zadeva že rešena na višjih inštancah in rekurzu, ki so ga uložili udeleženci na naučno ministerstvo, se tudi ni ugodilo. Zategadelj ne bodem razlogov čital in razlagal, le enega omenjam, ker je jako značilen. Prosilci namreč pravijo, da se danes jako težko dobe za ljudske šole možke učne moči; potemtakem bi bilo treba nastaviti ženske učne sile. Tega se pa možje jako boje in nikakor ne pričakujejo kakega uspeha od ženskega krila. Ker je prošnja že v višjih inštancah neugodno rešena in ker končno deželni zbor nima nikake ingerence na odločbe naučnega ministerstva, se moramo izreči, da nismo kompetentni in zato predlagam v imenu upravnega odseka:

«Deželni zbor skleni:

Prošnja županstva občine Boštanj in drugih, da bi se ne ustanovila nova ljudska šola na Vrhovem, se iz razloga inkompetence zavrne.»

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati.

Gospodje poslanci, ki pritrjujejo predlogu upravnega odseka, izvolijo obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Daljnja točka je:

3. Poročilo upravnega odseka o preložitvi okrajne ceste med Spodnjimi in Zgornjimi Gorjami v cestnem okraju Blejskem z dotičnim načrtom zakona (k prilogi 28.).

3. Bericht des Verwaltungsausschusses, betreffend die Umlegung der Bezirksstraße zwischen Unter- und Obergörjach im Straßenbezirke Beldeš sammt dem einschlägigen Gesetzentwurfe (zur Beilage 28).

Poročevalec Jelovšek:

Visoka zbornica! Iz Zgornjih Gorij pelje stara sedanja okrajna cesta od farne cerkve proti Spodnjim Gorjam. Ta je silno strma in je dolga 480 m ter ima na nekaterih posameznih krajih od 12 do 13% strmca. Ta okrajna cesta je takorekoč silno nevarna, ker ima na posameznih krajih komaj 2 do 3 m širjave in končno cesta sploh ne ustreza sedanjim predpisom. Po tej cesti dovažajo les iz raznih krajev na postajo v Lesce,

po tej cesti se vozijo tujei in sploh se ta cesta zelo rabi. Okrajni cestni odbor je vsled tega sklenil v svoji seji z dne 6. decembra l. 1899. prositi deželni zbor, da se dovoli, da se ta cesta preloži. Okrajni cestni odbor je izdelal načrt in po tem načrtu bi preložitev te ceste stala skupaj 4180 K 28 h. Načrt je popolnoma pravilno izdelan in deželni odbor, ki je stvar pregledal, priporoča, da se prošnja usliši in dovoli preložitev te ceste in isto tako so tudi vsi merodajni faktorji, ki so bili vprašani, vojaštvo in politična oblast, priporočali, da se ustrezne tej želji. Deželni odbor pravi v svojem poročilu in priporoča deželnemu zboru, da izvoli postavno predloženi načrt potrditi in mu pritrčiti, in potem ga deželni odbor predloži v Najvišje potrjenje. V zadevi podpore, za katero prosi cestni odbor iz Radovljice in iz Bleda, pravijo, da imajo 4918 K dolga v ondotni posojilnici, da so dolžni deželnemu zakladu 1625 K, da imajo 25%no cestno doklado, tako da je želeti, da bi se jim dalo 1000 K podpore.

To tudi priporoča deželni odbor.

V imenu finančnega odseka predlagam, da se dovoli cestnemu odboru na Bledu 1000 K podpore in preložitev te ceste ter da se načrt zakona odobri.

Deželni glavar:

Otvarjam splošno razpravo.

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim gospoda poročevalca, da prestopi v poročanje o nadrobni razpravi.

Poročevalec Jelovšek:

(bere — ličst)

§ 1.

V zakonu o uvrstitvi cest z dné 2. aprila l. 1866., dež. zak. št. 6, pod točko 2. b se nahajajoča okrajna cesta Spodnje Gorje-Zgornje Gorje preložiti je po projektu, ki ga je izdelal okrajnocestni odbor Blejski, med parcelama št. 115 in št. 717/1 katastrske občine Zgornje Gorje.

§ 1.

Die im Straßenkategorisierungs-Gesetze vom 2. April 1866, L. G. Bl. Nr. 6, unter Post 2 b vorkommende Unter-görjach-Obergörjacher Bezirksstraße ist nach Maßgabe des vom Beldejer Bezirksstraßenausschusse verfaßten Projectes zwischen den Parcellen Nr. 115 und Nr. 717/1 der Catastralgemeinde Obergörjach umzulegen.

(Obvelja. — Angenommen.)

§ 2.

Mojemu ministru za notranje stvari je naročeno, izvršiti ta zakon.

§ 2.

Mit dem Vollzuge dieses Gesetzes wird Mein Minister des Innern beauftragt.

(Obvelja. — Angenommen.)

«Po nasvetu deželnega zbora Svoje vojvodine Kranjske ukazujem na podstavi § 22. deželnega zakona z dné 28. julija l. 1889., dež. zak. št. 17, tako:

Über Antrag des Landtages Meines Herzogthumes Krain finde Ich auf Grund des § 22 des Landesgesetzes vom 28. Juli 1889, L. G. Bl. Nr. 17, anzuordnen wie folgt:»

(Obvelja. — Angenommen.)

« Z a k o n

z dné ,

veljaven za vojvodino Kranjsko,

o preložitvi okrajne ceste med Spodnjimi in Zgornjimi Gorjami.

G e s e t z

vom ,

wirkfam für das Herzogthum Krain,

betreffend die Umlegung der Bezirksstraße zwischen Unter- und Obergörjach.»

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlagam tretje branje.

Deželni glavar:

Gospod poročevalec predlaga tretje branje.

Gospodje poslanci, ki potrjujejo ravnokar v drugem branji sprejeti zakon v celoti, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Zakon je v celoti sprejet.

Poročevalec Jelovšek:

Sedaj še predlagam, da se okrajnemu cestnemu odboru na Bledu za preložitev okrajne ceste med Spodnjimi in Zgornjimi Gorjami dovoli podpora 1000 K.

Deželni glavar:

Gospodje poslanci, ki pritrjujejo tudi temu predlogu, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto in s tem je ta točka rešena.

Dalje pride prošnja:

d) več posestnikov iz Dobrove za uravnavo Gradašice;

d) mehrerer Besitzer aus der Gemeinde Dobrova um Regulierung des Gradaščabaches.

Poročevalec Jelovšek:

Visoka zbornica! Čast mi je poročati v imenu upravnega odseka o prošnji nekaterih posestnikov iz vasij: Švica, Stranska vas, Gabrije in Hruševo v županstvu Dobrova za uravnavo Gradašice. Te vasi ležijo v dolini, po kateri teče Gradašica, ki je hudournik in v nalivih naraste ter prinese vse polno materijala seboj in preplavlja veliko senožeti, ki se nabajajo ob vodi. Ti posestniki imajo svoja polja in senožeti večinoma ravno ob tej vodi, pašnike pa nekoliko višje, tako da so navezani sebe in živino rediti s tem, kar dobé ob tej vodi. Ravno letos in preteklo leto so veliki nalivi povzročili velikansko povodenj in tako poplavlili tisto košnjo, da se lahko reče, da je polovica pridelane krme nerabna za krmenje živine in poleg tega je nevarnost, da se nesreča prigodi pri brejih kravah. Vsled tega prosijo razni posestniki — 60 jih je podpisanih — da bi deželni odbor dovolil, da se pošlje hidrotehnik na lice mesta, da bi vse pregledal in proučil ter napravil načrt, po katerem bi se ta voda omejila, da ne bi škode delala in ne bi tako preplavljala ondotne kraje.

Ker se ta voda slučajno izteka v Ljubljano, je treba, da se ta stvar hitro pregleda in stavi primeren predlog, ker ravno Gradašica prinaša v Ljubljano veliko peska in zasipa Ljubljano.

Zaradi tega je upravni odsek sklenil deželnemu zboru sledeče predlagati:

«Deželni zbor skleni:

Deželni zbor priznava, da je uravnavo Gradašice od Žerovnika doli preko Bukalcev nujno potrebna z ozirom na osuševanje ondotnih zemljišč, naroča deželnemu odboru, da odpošlje hidrotehnika na lice mesta, da preuči ondotne vodne razmere in da izdela v to potrebni načrt za uravnavo tega potoka, koji tudi povzročuje zasipanje Ljubljane, v kojoj se izliva.»

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

Gospod poslanec Povše ima besedo.

Poslanec Povše:

Visoki zbor! Gospod poročevalec upravnega odseka nasvetuje, da se naroči deželnemu stavbnemu uradu, da odpošlje hidrotehnika v dotično ozemlje ob Gradašici, da preuči ondotne vodne razmere ter izdela načrt, kako bi se uredil ta potok, ki spada v vrsto hudournikov in silno veliko gramoza znaša iz polhograjskih gora v dolino ter s tem preplavlja ondotna zemljišča.

Visokemu zboru zamorem naznaniti tukaj, da v tehniškem poročilu za melioracijo oziroma za osuševanje barja, katero je izdelal evropsko sloveči hidrotehnik ranjki Podhagsky, ima v svojem poročilu na strani 73. tudi uravnavo Gradašice. Tedaj mi vidimo tukaj, da imamo za to, kar predlaga in nasvetuje upravni odsek in gospod poročevalec, že dotični operat

pripravljen. Ta veščak je pred 17 leti obhodil celo ozemlje pri Gradašici in tukaj beremo, kolike važnosti bi bilo zagradenje in uravnavo tega potoka, ki izvira iz že precej izsekanih gozdov, in da ravno ta potok donša silno veliko gramoza in šute v nižino, in dokler ta ne bode uravnan, bode vedno tudi struga Ljubljane v nevarnosti, ter bode uplival na to, da bode Ljubljana zastajala in nastopala po barju. Z ozirom na to bode deželnemu odboru gotovo mogoče, da brez daljnih študij na podlagi Podhagskyjevega operata postopa v tem oziru in ker smo vendar, mislim, blizu izvršitve velikega projekta, namreč osuševanja ljubljanskega barja, bode gotovo tudi to vprašanje moralo rešeno biti. Na tak način, in to je sam Podhagsky poudarjal v svojem poročilu, bo treba misliti na zagradenje in skrbeti za regulacijo teh postranskih potokov, ki povzročajo in navalijo velike množine gramoza, peska in šute tudi v Ljubljano.

S temi besedami končam in le zagotavljam, da bode deželni stavbeni urad gotovo proučeval te razmere in skušal po možnosti uplivati na te razmere, in tu bode pred vsem treba v prvi vrsti tega, kar je že Podhagsky nasvetoval, da se napravi vodna zadruga od teh posestnikov, ki imajo interes na uravnavi, in da bode ta vodna zadruga s pomočjo dežele in države vse storila, da te nedostatke odpravi in ob enem tudi doseže namen, da se ne bodo zanašali v Ljubljano nasipi po tem potoku.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, — gospod poročevalec?

Poročevalec Jelovšek:

Nimam ničesar omeniti.

Deželni glavar:

Preidimo torej na glasovanje.

Gospodje poslanci, ki pritrujejo predlogu upravnega odseka, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Daljnja točka je poročilo upravnega odseka:

e) o letnem poročilu deželnega odbora: § 3., A: Deželna kultura.

e) über den Rechnungsbbericht des Landesauschusses: § 3., A: Landeskultur.

Poročevalec Lenarčič:

Visoka zbornica! Čast mi je, v imenu upravnega odseka poročati o § 3. letnega poročila, lit. A, o deželni kulturi.

Kakor druga leta, zavzema tudi letos poročilo tičoče se uravnave voda in vodovodov največ prostora v § 3. deželne kulture. Naravno je s tem združeno tudi največ izdatkov dežele.

Kakor je iz zastankov na raznih projektih razvidno, se bode visoka zbornica imela še dolgo časa baviti s tem vprašanjem in bode dežela morala doprinašati še silno mnogo žrtev. Gledé uravnave te zadeve razgovarjal se je upravni odsek ter bom predložil resolucijo nanašajočo se na ta predmet. Med te omenjene predmete spada tudi zadeva osuševanja ljubljanskega barja, o katerem nam vsako leto poroča deželni odbor, in kakor se je opravičeno bati, nam bode še dolgo o tem poročal.

Nek član odseka izrekel je bojazen, da pomrjemo prej vsi, predno se zadeva konečno reši. Pomanjkanje osebja za izdelovanje raznih projektov vsled vloženih prošenj kaže se vsako leto hujše in v podrobni razpravi pridem zopet na to točko govoriti. Silni naval prošnikov za razne uredbe voda in vodovode vidi se kakor znak neke bolezni. Bolnik, gospodarsko zelo onemogel, išče svoj spas iz bednega stanja v podpori dežele in države in ne pomisli, da ta dva faktorja moreta zajemati le iz prispevkov davkoplačevalcev.

Naše kmetijstvo hira. Pa ne le naše, marveč, rekel bi, vse kmetijstvo avstrijsko hira in mora hirati, dokler se razmere bistveno ne izpremene. Cene izdelkom vsled silne konkurence padajo vedno bolj. Nasprotno pa proizvajalni troški vedno bolj naraščajo. Če malo pogledamo v prihodnost, bati se nam je, da imamo še dolgo dolgo pot, prej ko dospemo do nekega počivališča. Pomanjkanje kmetijskih delavcev je po velikem delu dežele tako občutno, da se pri resno mislečih kmetovalcih vedno bolj vkorenjuje misel, da tako dalje ne bo šlo. Prodaje raznih posestev, opustitev intenzivnega obdelovanja in prehod na prvotno ekstenzivno obdelovanje je važen pojav v sedanosti in najbližnji prihodnosti. Gospodarska bolezen izseljevanja kmetškega prebivalstva v Ameriko in druge industrijske dežele je tako silno narasla in narašča v geometrični proporciji, da je silno mnogo vasij zlasti po Dolenjskem in okolici ljubljanski naravnost izpraznjenih.

Le še kak za delo nesposoben starček, stare ženice in otroci se še drže doma. Vsak drugi pa se preseli v tujino, če le zmore popotne troške.

Med izseljenci v Ameriko zavzema Avstrija prvo mesto — v zadnjem letu čez 140.000 krepkih ljudi. Pri tem številu participira seveda kranjska dežela z jako izdatno številko. Žal, da mi niso bile statistične številke na razpolago, katere bi to bolezen v pravi luči pokazale. Treba pa bo to bolezen temeljito študirati, in deželni odbor stekel bi si gotovo zaslug, ako bi si preskrbel statističnih podatkov o izseljevanji.

Bodoči deželni zbor pa se bode moral baviti s tem vprašanjem in ukreniti potrebno, da se bolezen, če vže ne odpravi, pa vsaj omeji. Res ima izseljevanje neko dobro stran, da si izseljenci v tujini v kratki dobi pridobe večje zasluzke, kakor bi jih mogli kdaj doma doseči.

Res je tudi, da so ti izseljenci na leto poslali v domovino tolik, ali morda še nekaj večji znesek, kakor znaša deželni proračun. Nazadovanje na kmetijstvu pa je žalibog mnogo večje, kar sledi tudi iz obremenitve raznih posestev. In ti izseljenci pošiljajo le prvi čas denarje domov. Pridejo tudi še enkrat, dvakrat v domovino, konečno pa se preselijo definitivno v tujino. Pomanjkanje delavnih močij, bodisi poslov, bodisi najemnikov, je vsako leto hujše in letos skoro ni mogoče spraviti sena raz senožet. (Pritrjevanje. — Zustimmung.)

Gledé pridobitnih zadrug, katere je visoka zbornica vedno z veseljem pozdravljala, opaziti je lepo napredovanje, zlasti mlekarских zadrug. Ta panoga kmetijstva, katera izkazuje vsaj nekaj dobička, dobila je nek nov tir. Upravni odsek naglaša zopet in zopet, da je silno potrebno, naj se te zadruge zvežejo, da ne bodejo konkurirale druga drugi in tako zatrle vsak mogoč dobiček.

Vesel pojav je to, da je deželni odbor nastavil strokovnjaka švicarja, kateri ima nalogo, inspiciirati naše zadruge gledé pridelovanja sira, ter seznaniti temeljito naše mlekarne z izdelovanjem sira Ementhaler, kateri ima odprt svetovni trg. Na ta način doseglo se bode neko stalnost v produkciji in primeroma dobro izkoriščanje mleka, ter se bode osigural lep stalen dohodek.

Gledé gozdarstva izrekla se je zopet večkrat izražena želja, naj se gozdne sadike iz državnih drevesnic oddajajo tudi v jeseni, ker le premnogokrat vsled dolgo trajajoče zime in kratke spomladi ni mogoče spomladi z vso silo izvrševati nasadbe.

Ker je obnovljenje naših gozdov tako silno važno, da bi se moralo z vso silo podpirati, ker bodejo morda naši gozdi s časom edini vir dohodkov kmetijstev, zato je treba, da se tej panogi narodnega gospodarstva toliko večja pozornost posveti.

Nadejam se, da ste vsi gospodje v visoki zbornici prečitali to poročilo o deželni kulturi in zato mislim, da ne bo treba, da bi v podrobni razpravi vsako točko posebej premleval in o njej poročal. Omejil se bom torej kot poročevalec upravnega odseka le na to, da popolnim poročilo s tem, kar se je v upravnem odseku od strani gospoda referenta v deželnem odboru poizvedelo, v kolikor so se razmere predrugačile proti onemu času, ko je deželni odbor podal svoje tiskano poročilo.

Poleg tega bom pri posameznih številkah v imenu upravnega odseka stavil nekatere resolucije ter prosim, da se iste sprejmejo.

Deželni glavar:

Otvorjam splošno razpravo.

Gospod poslanec grof Barbo ima besedo.

Abgeordneter Graf Barbo:

Hohes Haus! In verschiedenen Blättern war diefer-tage eine Mittheilung über Vorkommnisse in einer der letzten Sitzungen des Centralausschusses der Landwirtschaftsgesellschaft enthalten. Ich überlasse eine Berichtigung über

diese Vorkommnisse im allgemeinen den in erster Linie hiezu berufenen Factoren und zwar dies umsomehr, als weder ich noch mein Colleague Baron Liechtenberg in der betreffenden Sitzung anwesend waren. Dafs ich jedoch diese Angelegenheit heute bei der Debatte über den Rechenschaftsbericht § 3 A: «Landeskultur», mit welcher sie gewifs in Verbindung steht, zur Sprache bringe, hat seinen Grund darin, weil in den betreffenden Blättern auch die Nachricht enthalten war, dafs ein deutsches Mitglied des Centralausschusses eine Erklärung im Namen der ganzen deutschen Partei abgegeben hätte.

Ich bin so vollkommen überzeugt von dem Tactgefühl des betreffenden Herrn, um nicht einen Moment zu zweifeln, dafs diese Nachricht eine vollkommen falsche war, deshalb weil ja Baron Liechtenberg und ich gar keine Ahnung davon hatten, dafs die Absicht bestehe, in der betreffenden Sitzung den Vorschlag zu machen oder die Anregung zu geben, dafs Se. Excellenz der Herr Landespräsident zum Ehrenmitgliede der Landwirtschaftsgesellschaft ernannt werden soll.

Was Dr. von Wurzbach gesprochen hat, weiß ich nicht; daher überlasse ich es ihm, eine Berichtigung vorzubringen. Ich muß nur ausdrücklich constatieren, dafs, was immer er auch gesagt hat, nur als Ausdruck seiner persönlichen Meinung und nicht als derjenige der Partei anzusehen sei. Ich werde auch nicht untersuchen, wer diese falsche Nachricht in die Blätter gebracht hat, ebensowenig werde ich mich mit den Motiven dieser Nachricht befassen; ich bin aber heute in der Lage, nicht nur in meinem, sondern auch im Namen meiner Parteigenossen zu erklären, dafs wir volle Anerkennung zollen dem Wirken Sr. Excellenz des Herrn Landespräsidenten Baron Hein auf dem Gebiete der Landeskultur, seit er das Landespräsidium in Krain inne hat und dafs wir der Ansicht sind, dafs das ganze Land unabhängig vom Parteistandpunkte ihm nur Dank schuldig sei für das große, mit gründlicher Sachkenntnis verbundene Wohlwollen, welches er stets der Landeskultur entgegengebracht hat. (Odobranje — Beifall.)

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

Gospod poslanec Povše ima besedo.

Poslanec Povše:

Ne morem sicer oporekati gospodu predgovorniku svobode, da je to tudi meni zelo neljubo zadevo spravil v razgovor pri razpravi o deželni kulturi v visoki zbornici. Če bi ne bilo praznikov vmes, bi bilo začasno vodstvo kmetijske družbe gotovo storilo svojo dolžnost in popravilo to, kar so listi zanesli v javnost. Jaz menim in poudarjam, da ne smatram visoke zbornice za prostor, kjer bi bila ta stvar popolnoma pojasniti, omenjam pa resnici na ljubo, da se bo to posledobno storilo. Ker je pa gospod predgovornik omenil nekega gospoda, izjavljam, da ni govoril ta gospod v imenu svoje stranke, in naglašam, da sploh nihče ni govoril v imenu kake stranke, zato ker ni imel prilike tega storiti, že kratko malo radi tega ne, ker se je nena doma ta stvar sprožila, ne da bi kdo kaj vedel za ta

predlog. Tudi jaz kot podpredsednik nisem vedel za ta predlog in reči moram, da obžalujem, da se tako znamenita in važna zadeva brez prejšnjega posvetovanja vrši. Jaz, ki sem predsedoval dotični odborovi seji kmetijske družbe, moram na kratko konstatirati to, da tudi ni bilo nobenega formalnega predloga in ravno tako nobenega formalnega glasovanja, ampak jaz sem rekel: «Ker zadeva ne spada v dnevni red, smatram, da je najbolje, da se z ozirom na osebo, za katero se gre, ta stvar danes ne razpravlja, ampak da bo za prihodnje gotovo znal odbor dalje soditi,» in sem prekinil dotično razpravo. Reči pa moram, da obžalujem, da se take zadeve spravljajo v časopisje, in da so se tudi resnične razmere v drugačni luči pokazale, kakor so, ker to nekako meri na to, da se zadržki, katerih ima c. kr. kmetijska družba že itak v prepolni meri, žalibog še vedno bolj množé. In ker sem odkritosrčen prijatelj družbe, obžalujem, ker moram izreči, da se vedno skušajo gromaditi zapreke, ki ne dajejo tej družbi miru za njeno plodovito delovanje, in bi le prosil, da se ta stvar nič več ne nadaljuje.

K. k. Landespräsident Excellenz Freiherr v. Hein:

Indem ich für die freundlichen, vom Herrn Abgeordneten Grafen Barbo mir gewidmeten Worte meinen Dank ausspreche, glaube ich doch, meiner Meinung dahin Ausdruck geben zu müssen, dafs diese Angelegenheit wohl keinen Gegenstand der Erörterung im hohen Hause bilden kann, und Sie, meine Herren, können mir keinen größeren Gefallen erweisen, als wenn Sie der Anregung des Herrn Abgeordneten Povše Folge leisten und wieder zurückkehren zu der sachlichen Debatte, die Sie heute beschäftigen soll, zu welcher ich mir auch das Wort erbeten habe.

Die Ursache, warum ich zu diesem Gegenstande etwas sprechen möchte, ist zunächst in einigen Ausführungen zu erblicken, die der geehrte Herr Berichterstatter bezüglich der Auswanderung aus Krain hier vorgebracht hat.

Wenn wir diese Auswanderungsfrage, die mehrere Kronländer Oesterreichs beschäftigt und in gewisser Beziehung auf das nachtheiligste berührt, näher ins Auge fassen, so werden wir finden, dafs gerade jene Provinzen durch die Auswanderungslust der Bevölkerung geschädigt werden, die sich vorwiegend als agrarische Provinzen charakterisieren lassen, d. h. als Provinzen, deren Bewohner ihren Haupterwerb in der Gewinnung der Bodenrente, also in der Bearbeitung von Grund und Boden, finden. Als solche nimmt den ersten Rang ein die hervorragend agrarische Bevölkerung Galiziens und Krains und gerade diese Länder sind es, welche durch die Auswanderung am allerschärfsten betroffen werden. Ich glaube, das kann uns einen gewissen Fingerzeig geben, worin die eigentlichen Ursachen der Auswanderung zu finden sind, diese Ursachen aufzudecken ist aber umso nothwendiger, weil man erst nach Erkenntnis der Ursachen die richtigen Mittel und Wege finden kann, um der Auswanderung abzuwehren. Ich glaube nicht, dafs jene Herren, die eine Einschränkung der Auswanderung der Bevölkerung anstreben, die Absicht hätten, die Freizügigkeit der Bevölkerung zwangsweise zu beschränken, denn das ginge einfach nicht, das

gienge nicht, weil es gegen unsere Staatsgrundgesetze verstößt, das gienge nicht, weil mit Rücksicht auf den lebhaften Verkehr, mit Rücksicht auf die ganz außerordentliche Ausgestaltung der Communicationsmittel eine solche Einschränkung der persönlichen Freiheit einfach nicht durchführbar wäre. Es kann sich also nur darum handeln, jene Ursachen zu beseitigen, welche die Bevölkerung zur Auswanderung verleiten.

Daß nebstbei die geltenden Passvorschriften insbesondere im Hinblick auf die Wehrpflicht gegenüber den Auswanderern von Seite der Behörden auf das strengste gehandhabt werden, ist selbstverständlich, und es geschieht in dieser Beziehung, soviel nur irgendwie möglich ist. Allerdings laufen hier auch Momente unter, die sich der behördlichen Controle einfach entziehen und wo jedes Eingreifen der Behörden ein rein vergebliches ist. Solche Momente sind beispielsweise die Schwindeleien, die mit den Pässen getrieben werden. Eine der gewöhnlichsten Formen eines solchen Schwindels besteht darin, daß ein Auswanderer, der schon glücklich nach Amerika gelangt ist, seinen Paß wieder nach Europa an einen seiner Brüder oder Freunde herüberschickt. Wenn halbwegs die Personbeschreibung paßt, wandert der Betreffende mit dem aus Amerika zurückgekommenen Paße ebenfalls aus. Derartigen Schwindeleien kann man natürlich nicht immer begegnen. Allerdings kommt in vielen Fällen vor, daß man solche Betrugsfälle constatieren kann, insbesondere durch die Unterschrift auf den Pässen und es wurden in dieser Richtung die strengsten Weisungen hinausgegeben und werden selbstauch gehandhabt, insbesondere in Laibach auf dem hiesigen Bahnhofe. Ein Beweis dafür mag darin erblickt werden, daß die Auswanderungsfirmen in Italien und Deutschland, während sie sonst der slovenischen Sprache sich gewiß nicht mit Vorliebe bedienen, in slovenischen Flugschriften, die sie am Lande auf alle mögliche Weise verbreiten, den Auswanderern genau die Wege vorzeichnen und ihnen mit den raffiniertesten Hilfsmitteln an die Hand gehen, um ja nur Laibach zu vermeiden, weil sie in Laibach gewiß Gefahr laufen polizeilich beanstandet zu werden, wie dies auch ähnlich auf der Station St. Peter und auf den sonstigen Kreuzungstationen in Krain geschieht. Wie sie aber über die Grenze hinaus geschlüpft sind, kann man solcher Auswanderer nicht mehr habhaft werden. Ich will damit nur kurz andeuten, daß die Regierung dieser Bewegung mit größter Aufmerksamkeit folgt und was in ihren Kräften steht thut, um unbefugter Auswanderung entgegenzutreten. Ich komme nun auf mein ursprüngliches Thema zurück, auf die Umstände, in welchen ich die Ursachen der Auswanderung erblicken zu können glaube. Möglich, daß ich irre, es ist dies ein sehr schwieriges Thema; aber im Laufe der Jahre, während welcher ich diese Bewegung verfolgte und darüber weitläufige statistische Dasein gesammelt habe, sowohl in Bezug auf die Zahl der Auswanderer als ihre Absichten, die Veräußerung der Realitäten und die Geldeingänge aus Amerika, bin ich zu folgender Überzeugung gekommen. Die Auswanderung erfolgt, wie ja bekannt ist — da sage ich nichts Neues — deswegen, weil die krainische Bevölkerung hier unter sehr ungünstigen Lebensbedingungen und hauptsächlich unter sehr reduzierten Löhnen arbeitet und ihre Existenz suchen muß, während sie in Deutschland — die Auswanderung nach Deutschland ist ge-

radeo wichtig, wie die nach Amerika — unter viel besseren Lebensbedingungen ihren Lebensunterhalt findet.

Warum kann nun in Krain eine entsprechende Entlohnung der Arbeiter-Bevölkerung nicht stattfinden, während diese anderwärts höhere Löhne findet? Daß die landwirtschaftlichen Arbeiter nie so gezahlt werden können, auch in anderen Kronländern, wie die Fabrikarbeiter, das liegt wohl eigentlich auf der Hand. Die Fabrikarbeit lohnt sich immer besser und sie hat auch noch das Anlockende für die Arbeiterbevölkerung, daß sie vereinbar ist mit einer gewissen Ungebundenheit des Lebens.

Dieser Umstand bringt es mit sich, daß auch in anderen Kronländern die ländliche Bevölkerung in die Industrialorte und Städte drängt und dort ihren Lebensunterhalt in den Fabriksunternehmungen und in der Industrie sucht. Dieses Abfließen der Bevölkerung, dieses Abströmen der ländlichen Bevölkerung in die Industrialorte wurde auch in anderen Kronländern, noch bevor die Auswanderung nach Amerika stattfand, immer als nachtheilig, als schmerzlich von denjenigen empfunden, welche mit entlohten Arbeitskräften gezwungen sind, die Scholle zu bearbeiten. Dieses Abströmen hat aber auf der anderen Seite doch mit sich gebracht eine bessere Verwertung der Bodenproducte durch das Entstehen größerer Industrialorte, an denen eine viel consumierende Arbeiterbevölkerung zusammen gedrängt lebt. Durch das Ausblühen der Städte, durch die Vergrößerung und Zunahme der städtischen Bevölkerung haben sich wieder große Consumtionsorte gebildet und die Landwirtschaft hat von diesen Industrialorten und den größeren Städten insofern wieder Gewinn gezogen, als sie in der Lage war, ihre Producte viel vortheilhafter zu verwerten. Ein Beispiel! Nehmen wir an die Verwertung der Milch! In einer abgelegenen, von den Consumtionsorten entfernten Gegend wird heute die Milch, wenn es gut geht, mit 4, 4 $\frac{1}{2}$, höchstens 5 kr. per Liter verwertet, und auch das nur dann, wenn sie an die Genossenschaften abgegeben wird und wenn diese vermöge ihres Molkereibetriebes, der Käse- und Theebutterbereitung für einen regelmäßigen Absatz sorgen können. Wo dies nicht der Fall ist, wird die Milch noch viel schlechter verwertet. Nehmen Sie dagegen Industrialorte und die Landwirtschaft in der Nähe der Städte, wo heutzutage mit Rücksicht auf die guten Communicationen auch eine Entfernung von vielen Kilometern noch immer nicht ausschlaggebend ist! In solchen Orten kann die Milch mindestens mit 10 kr. per Liter verwertet werden.

Der Herr Abgeordnete Benarčić bedeutet mir, daß er an diesen Preis nicht glaube, ich kann Sie aber versichern, daß die Milch mit 10 kr. per Liter verwertet werden kann, also um das Doppelte des erstangeführten Preises. Eine Landwirtschaft, die ein solches Erträgnis erzielt, kann dann auch den Verlust an Arbeitskräften leichter tragen und dadurch paralytisieren, daß sie auch die landwirtschaftlichen Arbeitskräfte besser entlohnt. Während wir also in anderen Provinzen eine Art Entschädigung der Landwirtschaft für das Abströmen der Bevölkerung in die Industrialorte finden, existiert dies in Krain auch nicht. In Krain findet eben das Abströmen der ländlichen Bevölkerung nicht in die krainischen Städte und Industrialorte statt, sondern unsere Bevölkerung drängt hinaus nach Amerika und nach Westphalen und wir verlieren nicht nur

die Producenten — und die Arbeiter sind ja hervorragend Producenten — sondern auch gleichzeitig die Consumenten und in diesem gleichzeitigen Verluste der Consumenten und Producenten liegt, glaube ich, das Hauptübel, aber auch gleichzeitig die Ursache desselben. Ich denke daher, daß die Verhältnisse in Krain sich nur dann bessern können, wenn der Landwirt in die Lage gesetzt wird, für seine landwirtschaftlichen Arbeiter, die landwirtschaftlichen Dienstboten, besser zu sorgen, ihnen höhere Löhne zu bieten. In diese Lage kann er aber nur dann kommen, wenn er einen vortheilhaften Absatz seiner Bodenproducte zu erzielen vermag. Bei unserem landwirtschaftlichen Kleinbetriebe kann der Landwirt nicht auf den Weltmarkt gehen, sondern muß den Absatz im Lande finden. Es kann also nur dann zu einer besseren Verwertung der Bodenproducte und damit zu besseren Lohnverhältnissen kommen, wenn in Krain das Abströmen der ländlichen Bevölkerung nicht nach Amerika und Westphalen erfolgt, sondern der nach besserem Verdienst verlangende Theil der Bevölkerung in Krain selbst in seinen Städten und Industrialorten solchen Verdienst findet und dorthin abströmt, denn die beste Art und Weise die Landwirtschaft zu heben, ist die, wenn man der Landwirtschaft kaufkräftige Consumenten verschafft. Würden wir eine aufblühende, große, in den verschiedensten Theilen des Landes vertheilte Industrie besitzen, so würde sich um diese Industrie eine zahlreiche Arbeiterbevölkerung gruppieren und als Consument für den Landwirt auftreten, dieser würde für seine Wirtschaftsproducte weit höhere Preise erzielen. Der Landwirt wäre dann aber auch in der Lage, seine Arbeiter etwas besser zu bezahlen und ihnen bessere Lebensbedingungen zu bieten. Damit würde die Auswanderung von selbst aufhören. Nur durch das Entstehen einer hochentwickelten, viel consumierenden, eine zahlreiche Arbeiterschaft beschäftigenden Industrie wird auch der Landwirtschaft geholfen. Das ist eben die alte Geschichte von dem Zusammenwirken aller Theile eines Körpers, eines Organismus zum Gedeihen des Ganzen.

Eine weitere Bedingung — und dies betrifft hauptsächlich die Auswanderung nach Westphalen ist die, daß die Industrienterbrechungen von Krain den Arbeitern jene Lebensbedingungen gewähren, welche sie auswärts finden, das sind menschenwürdige Löhne, menschenwürdige Existenzbedingungen in Bezug auf Unterbringung und Behandlung. Nach Westphalen wandert nicht die landwirtschaftliche Bevölkerung allein aus, sondern hauptsächlich Bergarbeiter und warum? Weil sie dort viel bessere Löhne bekommen und weil sie in Westphalen unter Lebensbedingungen existieren, die auch dem Krainer, der in dieser Richtung gewiß nicht verwöhnt ist, nach und nach zur Grundbedingung seiner Existenz werden, d. h. luftige, geräumige Wohnungen, eine selbst bei intensiver Ausnützung der Arbeitskraft humane Behandlung und die Sorge für das körperliche Wohlbefinden. In erster Linie sind es da gewisse Einrichtungen, welche in Westphalen bei den Bergbauunternehmungen in hygienischer Beziehung getroffen sind. Ich verweise da zunächst auf die Badeanstalten, die dort bestehen, wo jeder Arbeiter des Morgens, bevor er zur Grube fährt, sein Obertagsgewand, wie ich es nennen möchte, in der Badekammer an den Nagel hängt, sein Werk-, sein Arbeitsgewand anzieht und dann erst zur Einfahrt in die Grube schreitet; wenn er dann, beschmutzt

und bestäubt von seiner beschwerlichen Arbeit unter der Erde, wieder ans Tageslicht kommt, geht er wieder in dieses Bade-cabinet, reinigt sich dort, läßt den schmutzigen Anzug im Locale und kehrt dann gereinigt, mit sauberen Kleidern zu seiner Familie zurück. Das ist in hygienischer Beziehung von unendlicher Bedeutung. Bei uns ist es leider nicht so. Bei uns wird der Schmutz, der aus der Grube stammt, nach Hause geschleppt und dort fehlt natürlich dem Arbeiter jede Möglichkeit, sich zu reinigen. Wenn der Arbeiter, mit Schmutz und Kohlenstaub bedeckt, nach Hause kommt in das Zimmer, das er mit vier, fünf oder sechs Familienmitgliedern theilt, da ist die physische Möglichkeit, sich zu reinigen, ausgeschlossen.

Von den Wohnungen will ich gar nicht sprechen — wir haben da zu traurige Erfahrungen — ich will sie gar nicht schildern. Nur soviel sei mir gestattet, zu sagen, daß die Regierung entsprechenden Einfluß darauf genommen hat und stets bemüht ist, ihren Einfluß, der leider beschränkt ist, dahin geltend zu machen, daß in der angeedeuteten Richtung bei den einzelnen großen Industrie-Unternehmungen jene Vorkehrungen getroffen werden, welche dazu beitragen können, dem Arbeiter seine Existenz hier vergleichsweise mit Deutschland doch so erscheinen zu lassen, daß er darauf verzichtet, Erwerb außer dem Heimatslande zu suchen. Inwieferne diese Bestrebungen von Erfolg gekrönt sein werden, das wird erst die nächste Zukunft zeigen. Ich hoffe aber, es wird gelingen, in dieser Richtung Wandel zu schaffen, weil gerade jene Gesellschaft, die ich im Auge habe — um Mißverständnissen vorzubeugen, bemerte ich, es ist nicht die Krainische Baugesellschaft — weil jene Gesellschaft selbst zur Erkenntnis gekommen ist, daß es so nicht weiter geht, daß ihr die besten Arbeitskräfte entzogen worden und daß sie endlich sich zu gewissen Vorkehrungen entschließen muß, wenn sie den Stock von Arbeitern sich erhalten will, der für ihre Betriebsunternehmungen unentbehrlich ist.

Wenn ich also das alles kurz zusammenfasse, so glaube ich, daß die Auswanderungsfrage nicht durch polizeiliche Maßregeln aus der Welt geschafft werden kann, sondern nur durch das Erwachen eines gewissen Unternehmungsgeistes in Krain, der uns leider bisher gefehlt hat, eines Unternehmungsgeistes, welcher die vorhandenen, im Lande schlummernden und unausgenützten Kräfte, sowohl die Wasserkräfte, wie auch die Schätze, die unter der Erde verborgen liegen, zu heben trachtet, und das Entstehen einer großen, weit entwickelten Industrie mit einer zahlreichen, consumtionsfähigen Arbeiterschaft begünstigt. Dann wird es auch dem Landwirte besser gehen.

Daß dies geschehe, ist mein aufrichtigster Wunsch. (Odobranje. — Beifall.)

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

Gospod poslanec Šubic ima besedo.

Poslanec Šubic:

Visoka zbornica! Kakor je že gospod poročevalec omenil, spada vprašanje naših vodovodov in vodovodnih naprav v deželi med najbolj važna vprašanja deželne kulture. Temu velevažnemu vprašanju pa preti velika ne-

varnost, nevarnost namreč, ki se kaže v tem, da se število teh projektov tako množi, da ne narašča več v aritmetični, temveč v geometrični progresiji, in da ni v nobenem razmerju z inaterialnimi sredstvi naše dežele, naše države in končno tudi ne z delavskimi močmi našega deželnega stavbnega urada. Kakor gospodje vidite iz letnega poročila, in kakor se poroča iz deželnega stavbnega urada, leži skoraj 300 vodnih projektov v tem uradu. Ako bi se njegovi uradniki podvojili ali potrojili, bi vendar dvomil, ali bi kateri član visoke zbornice doživel, da pride na vrsto in se izvrši zadnji projekt. Treba je torej skrbeti za to, da ta velika povodenj vodovodov ne preplavi in uduši tudi onih, ki so v resnici prepotrebni in koristni. Že lani se je v tej zbornici povdarjalo, naj bi se vsi projekti ločili v dva dela, in sicer v take, ki so neobhodno potrebni in v take, ki so samo koristni. Upravni odsek je mislil, da je to treba posebno povdarjati, ob enem pa je bil tudi mnenja, da je treba županstva opozoriti nato, da naj bodo kolikor mogoče štedljiva z vlaganjem novih projektov, kajti nobenega upanja ni, da bi v bližnjem času tako hitro prišli na vrsto. Ob enem je pa treba naročiti deželnemu stavbnemu uradu, oziroma deželnemu odboru, da izmed ogromnega števila projektov loči one, ki so v istini prepotrebni, od onih, ki so samo koristni, in da brez ozira na to, od ktere stranke so vloženi, tiste najprvo v delo vzame, ki imajo znak neobhodne potrebe. Na podlagi teh kratkih izvajanj predlagam visoki zbornici v imenu upravnega odseka nasledno resolucijo:

«1.) Vodovodi in druge vodne naprave se v bodoče strogo ločijo v neobhodno potrebne in v samo koristne.

2.) Deželnemu odboru se naroča, da izmed projektov, ki so mu bili do sedaj predloženi, strogo izloči one, ki spadajo med neobhodno potrebne, in da te, ne gledé na čas vložitve, najprej vzame v delo.

3.) Deželnemu odboru se naroča, da opozori vsa županstva na dejstvo, da leži sedaj skoro 300 vodovodnih projektov pri deželnem odboru in da je povsem brezuspešno — nujne slučaje izvzemši — v bližnji bodočnosti vlagati nove prošnje za vodovodne in vodne naprave v deželi.»

Deželni glavar:

Gospod poslanec vodja Povše ima besedo.

Poslanec Povše:

Gospod predgovornik je izročil predsedstvu visoke zbornice prav primeren predlog in gotovo bode deželnemu odboru naloga, da bo skušal kolikor mogoče v polnem obsegu temu ustreči. Toda gospod predgovornik mi ne bode štel v zlo, če mu rečem, da bo ločitev projektov v neobhodno potrebne in potrebne jako težavna, in da se lahko sklicujem na razmere v tej zbornici in na mnogoletne skušnje, ki kažejo, da vsak poslanec za svoj okraj vsako zadevo slika kot neobhodno potrebno. (Poslanec ekscelencja baron Schweffel: — Abgeordneter Excellenz Freiherr von Schweffel:

«Sehr richtig!») Ako bo referent v deželnem odboru kako stvar kot manj potrebno odložil, mu že naprej častitam za prijetne ure, ki jih bo imel v prihodni sesiji, ko bo imel odgovor dajati in utemeljevati, zakaj se mu je ta ali ona stvar zdela nepotrebna ali ne popolnoma utemeljena. V drugem bo pa gotovo absolutno potreba, to sem že sam v lanski sesiji povdarjal, da se dotičnim prošnikom vrnejo a priori prošnje in nekako naravnost odreže nada, da njihovi projekti, če niso važni, sploh ne bodo prišli v razpravo.

Toliko gospod poročevalec upravnega odseka, kakor gospod deželni predsednik ekscelencja baron Hein sta danes veliko govorila o prikazni, ki je dejanski v naši deželi nastala, da se trumoma izseljuje naše ljudstvo. Kakor nam je pokazala zadeva popisovanja ljudstva, ki se vrši od strani vlade vsakih deset let, vidimo, da je naša dežela poleg Koroške tista, ki zavzema najnižje stališče, kar se tiče pomnožitve naraščaja in prebivalstva. Naraščaj pa, kar ga sploh pripade, pripade samo v mestih, na kmetih so pa znižane številke, ki jasno kažejo, kako je na kmetih. Poročevalec je priporočal deželnemu odboru in prihodnjemu deželnemu zboru, naj študira in proučuje, da najde prave vzroke in sredstva, da se ta nesrečna izselitev nekoliko omeji. Prav je imel, vzrokov izseljevanja je pa polno število in jaz menim, da je tukaj, ker so nam vzroki znani, ugotovljena smer za delo, to je zboljšanje in ustvaritev takega položaja, da bodo naši kmetovalci lahko mogli vztrajati na svoji rodni zemlji.

V tej šestletni dobi, kar smo mi od ljudstva poklicani skrbeti za prospeh kmetijstva, smo imeli dokaj dela in priznati se mora, da se je veliko storilo za obnovljenje vinogradov. Huda katastrofa je zadela naše vinograde po trtni uši in jaz sem bil eden tistih, ki sem pred dvanajstimi leti, ko sem imel čast vstopiti v to zbornico, imel jako pesimistične nazore, ker sem obupal, da bo ljudstvo moglo prestati to katastrofo.

Toda varal sem se in z veseljem moram priznati, da ni kmalu ljudstva v širni Avstriji, ki bi bilo pokazalo toliko možnosti in žilavosti sploh, kakor ljudstvo na Kranjskem. Priznavam pa, da je visoki zbor s primernimi finančnimi sredstvi in močmi veliko storil, da se zopet uravnajo vinogradi in ustanovi zopet možnost, da vinogradniki ustrajajo na svoji rodni zemlji. To priliko porabim, da tudi vladi in ministerstvu, osobito pa zastopniku vlade ekscelencji gospodu deželnemu predsedniku baronu Heinu izrekam zahvalo, da je regeneriranje vinogradov pospeševal z vso vnemo in tako pripomogel deželi Kranjski, da smo sedaj zopet pridobili 3000 ha, ki so regenerirani, in od katerih je ne samo v kvantitativnem, ampak tudi v kvalitativnem oziru boljši pridelek pričakovati.

Toda, gospoda moja, le mali del prebivalcev Kranjske dežele živi od vinogradov, ampak ogromno večji del se peča s poljedelstvom. In tukaj omenjam, kako ogromno delo nas še čaka gledé zboljšanja naših zemljišč. Povod, da sem se oglasil k besedi, mi je dala zadeva, ki se je vršila tekom zadnjih mesecev v državnem zboru. Poleg investicij za železnice se je več sto milijonov kron dovolilo za prospeh in uravnavo

voda in napravo vodnih cest in prebivalci severnih dežel so to priliko s spretnostjo porabili, da so si zagotovili več sto milijonov državnega denarja za izboljšanje svojih vodá in rek. Tukaj, gospoda moja, mi pride zopet v spomin, kar sem pred par dnevi bral, da so od ministerstva bila pozvana vsa namestništva in deželna predsedništva, da dogovorno z deželnim zborom izdelajo način za zboljšanje zemljišč in uravnava voda v dotičnih kronovinah.

Radujem se nad tem, da se je visoka vlada spomnila tudi južnih dežel in da te dobrote, namreč uravnave vodá, ne bodo deležne samo severne dežele, ampak da se je ministerstvo spomnilo tudi naše dežele, ki so v tem oziru še bolj zanemarjene, kakor mogočne severne dežele.

Tu bo deželni odbor prav lahko vladi "ustregel, kajti ne samo idealen promemorij bi bilo treba vladi podati gledé uravnave rek in potokov, ampak deželni odbor kranjski bode zamogel služiti tudi že s popolnoma izdelanimi projekti. Omenjam, da je dogotovljen projekt za osuševanje ljubljanskega barja. Sodi kdo, kakor hoče, priznati mora vsak, da bo eno največjih kulturnih del kmetijskih uravnava Ljubljani in osuševanje barja, ker s tem se nad 30.000 oralov rodovitne zemlje osuši in tako odpravi nevarnost preplavljanja. Projekt, ki ga imamo že izdelanega, žalibog čaka že sedemnajst let rešitve. Sedaj je tudi že zadnja sodna instanca govorila in tudi vlada sama je prišla februarja meseca do ideje, da ukrene zakonski načrt, da bi se moglo še v tej sesiji obravnovati in da se vendar more enkrat iti na rešitev tega projekta, po katerem bi ne samo dotični posestniki na barju, ampak tudi glavno mesto Ljubljana imelo veliko korist.

Treba je bilo popraviti nekoliko proračun, kajti troški, ki so bili pred sedemnajstimi leti postavljeni v proračun za delavce, so danes gotovo narasli. Deželni odbor je to izvršil in podal deželni vladi prošnjo, da vlada po vladnem svetniku Marcusu dá z inženirjem dežele in močvirskega odbora pregledati projekte na licu mestu, da bi se tako končno omogočilo zakonsko sklepanje.

Gospoda moja, imamo pa še druge projekte izdelane, in sicer za uravnava vipavskih vodá. Velika svota in sicer 1,200.000 K je potrebnih za to. Tudi tukaj bi mogli vladi in ministerstvu poslužiti s popolnimi projekti.

Deželni odbor je poročal o uravnavi Bistrice, ki tako usodepolno upliva na tamošnja zemljišča in jih pustoši, kateri načrt izdeluje c. kr. tehnik.

Istotako je vladi izročena prošnja občine Medvode in deželni odbor naznanja, da izroči državnemu tehniku načrt za uravnava Sore. Projekt za uravnava Mirne se vrši, za uravnava vode Pivke se projekt izdelava tekom enega leta. Pričakovati je, da vsi ondotni posestniki, ki imajo travnike v dotični dolini, bodo rešeni preplavljanja, ki jim ga provzročava voda Pivka.

Mi imamo tudi projekt izdelan za uravnava Krke.

Z eno besedo, deželni odbor bode c. kr. deželni vladi poslužil z obširnimi izkazom o potrebnih uravnava vodá.

Toda, gospoda, cela vrsta nujne rešitve potrebnih vodnih zadev je še v deželi.

Če človek hodi po naših glavnih cestah, mora priznati, da je gledé kultiviranja zemljišč po raznih krajih še mnogo storiti.

Omenjam dolino Horjul, za katero je potrebščina proračunjena na 93.000 K in danes se je govorilo o prošnji prebivalcev ob Gradašnici.

Če se z železnico vozi ob Temenici, vidimo uro hoda same preplavljene travnike in vsak list poroča o povodnjih, kako so bila zemljišča in travniki preplavljeni, tako da vsled mokrote ne morejo služiti za zdravo krmljenje.

Ako gre človek proti Črnučam in Trzinu, vidi na stotine hektarov travnikov, ki so vsi močvirni. Sedanji močvirni travniki bi se dali osušiti in napraviti travniki s plodovito in tečno krmo, katere je dandanes jako malo. Cela Krašenska dolina daje večinoma kislo seno. Ondotni travniki pa bi se dali s primerno majhnimi sredstvi osušiti, tako da bi dajali tečno hrano za živino.

Dobavljanje pitne vode je povod za veliko razprav v tej visokej zbornici in tudi ljudstvo se mora zahvaliti deželi, kakor državi, da so marsikateri kraji prišli do dobre in zdrave pitne vode. Toda tukaj nas še čaka ogromno dela, da se izvrše projekti, s katerimi naj bi se omogočilo ljudem nekako pošteno življenje in smo mi Slovenci in Kranjci še daleč od tiste dobe, katero je obljubil francoski kralj, ki je rekel, da bo skušal zboljšati kmetijstvo, da bo vsak kmetovalec ob nedeljah mogel kokoš dati v lonec. Naši ljudje bodo hvaležni deželi in državi, da pridejo do tega, da bodo le imeli zdravo pitno vodo.

Veliko nas osobito tudi čaka dela za povzdigo kmetijstva in, hvala bogu, moremo reči, da se je v našej deželi, osobito na Gorenjskem, glede živinoreje jako mnogo storilo in da se je naša živinoreja na Gorenjskem mnogo povzdignila v zadnjih letih. Toda še je mnogo storiti osobito na Dolenjskem glede povzdige te panoge narodnega gospodarstva in ako postopamo po sedanjem načinu, je upati, da bodo ondotni prebivalci v živinoreji imeli več prihodkov kakor sedaj in da bo mogoče, da pridejo do boljših odnošajev kakor do sedaj.

Upati je toraj, ker osrednja vlada sama pozivlja, da predsedstva dežel podajo obširne promemorije in izkaze vseh potreb gledé izboljšanja zemljišč, da se bodo v ministerstvu tudi za naše dežele, za naše kronovine našle primerne svote in sredstva, da se tam izvrši to, kar je absolutno potreba za melioracije. In če bodo naša zemljišča posušena in naša polja kultivirana, ako se preplavljenja odstranijo in mokrota odpravi ter se vse stori, da bodo prebivalci prišli do boljših odnošajev je upati, da bo naš oratar mogel na rodni zemlji vztrajati. In takrat bo doba nastala, ko bo kmetijski gospodar mogel svojim poslom dajati večje in take plače, kakoršnih dandanes ne more, ki jih daje samo industrija in industrija narekuje, kar poljedelec ne more storiti, sploh pa mora biti skrb države, da bo celo zakonodajstvo v deželi in državi tako urejeno, da se bodo na ukrepljenje kmetijskega ljudstva sploh gledalo.

Gledé na posamezne točke bom gospodom dajal pojasnila, ako bodo teh zahtevali pri posameznih marginalnih številkah.

Landeshauptmann:

Der Herr Abgeordnete Luckmann hat das Wort.

Abgeordneter Luckmann:

Sehr geehrte Herren! Ich möchte vor allem meiner größten Freude Ausdruck geben über die Rede Sr. Excellenz unseres hochverehrten Herrn Landespräsidenten; ich sage, meiner größten Freude, weil meiner innersten Überzeugung nach Se. Excellenz die wahren Bedürfnisse unseres Landes erkannt und das richtige Mittel zur Abhilfe angegeben hat. Es ist unserem Lande wirklich nicht anders zu helfen, als wie dies Se. Excellenz angedeutet hat. Unser aller Streben geht dahin, für die Landwirtschaft das Möglichste zu thun. Aber die Herren mögen bedenken, daß unser Boden im großen und ganzen im Verhältnisse für die Landwirtschaft nicht so geeignet ist, daß unsere Bevölkerung sich von der Landwirtschaft allein ernähren könnte. Wir haben $\frac{2}{3}$ Waldland, viel Grund außer Kultur und kaum $\frac{1}{3}$ ist für landwirtschaftliche Zwecke geeignet. In dem Verhältnisse ist unsere Bevölkerung zu groß, dieselbe muß nach anderem Verdienste suchen und hat einen solchen in früheren Zeiten auch bei vielen Gelegenheiten gefunden, die heute nicht mehr sämtlich vorhanden sind. Ich weise hin auf einige Industrien, die früher geblüht haben und heute nicht mehr bestehen, ich weise darauf hin, daß früher ein bedeutender Transitthandel stattgefunden hat, der heute nicht mehr existiert. Warum es so gekommen ist, wissen Sie alle. Die Bahnen haben großen Nutzen gebracht, jedoch auch einen großen Theil des Verdienstes weggenommen, so z. B. den Verdienst, den die Betreffenden früher durch die Expedition und das Fuhrwerk hatten, den Transitthandel etc. Ich möchte wünschen, daß die Rede Seiner Excellenz des Herrn Landespräsidenten in beiden Landessprachen abgedruckt und unter die Bevölkerung vertheilt würde, damit wenigstens theilweise die Vorurtheile, die bei derselben gegen die Industrie herrschen, behoben würden und damit die Gründung neuer Etablissements weniger Widerstand finden möge. Dieser ist leider in vielen Kreisen noch sehr groß. Jeder fremde Unternehmer, welcher in das Land kommt und Capital mitbringt, um eine neue Unternehmung zu gründen, macht die Erfahrung, daß man ihm einen großen Theil seines Capitals schon abnehmen will, ehe er anfängt zu arbeiten. Neid und Mißgunst sind eben in jenen Ländern am höchsten, wo der Wohlstand am geringsten ist und der Industrie die größten Schwierigkeiten entgegen gesetzt werden. Auch im Reichsrathe machte sich eine Strömung geltend, welche dem Erwerbe und dem Capitale feindlich gesinnt ist. Wenn einzelne Industrielle oder Erwerbsgesellschaften reussieren, und bessere Geschäfte gemacht haben, was ja leider nicht sehr häufig in unserem Reiche vorkommt, so wird an alle Industrie-Gesellschaften der gleiche Maßstab angelegt und man will denselben so viel als möglich abnehmen, unbekümmert um die Folgen für die Volkswirtschaft im allgemeinen.

Man sieht nur die wenigen Glücklichen und geht vom Grundsätze aus, daß es der Allgemeinheit besser gehen würde, wenn es auch denselben schlechter gehen wird. Diese Logik verstehe ich nicht, doch scheint dieselbe dazu beigetragen zu haben, daß der Reichsrath Steuergesetze beschlossen hat, welche alle Erwerbsgesellschaften außerordentlich bedrücken und Gesellschaften zur Gründung und zum Betriebe von Industrien nahezu unmöglich machen werden.

Diese Steuergesetze existieren nun einmal, werden in nächster Zeit nicht geändert werden, und bilden das größte Hindernis, welches sich der Entwicklung unserer Industrie entgegenstellt. Um eine Industrie zu gründen, dazu gehört vor allem viel Capital. Es nützt nichts, man muß überall an größere Betriebe denken, mit der Kleinindustrie und dem Kleingewerbe reussiert man nicht mehr. Der Einzelne, der Geld genug hat, um leben zu können, riskiert nicht sein ganzes Capital für etwas, was immerhin große Gefahren mit sich bringen kann. Es bleibt also nur die Association übrig, die in der That in allen Ländern die größten Erfolge schafft. Wie hat man nun bei uns, meine Herren, die Associationen getroffen? Vergleichen Sie andere Länder, ob irgendwo ein Gesetz besteht, welches die Actiengesellschaften — und auf diese ist man angewiesen, wenn man eine Industrie gründen will — so trifft, wie in Oesterreich.

Die Bestrebungen der Regierung, den Export zu heben, sind gewiß nützlich, können jedoch nur dann Erfolg haben, wenn dieselbe auf das exportierte Gut einen Theil der Steuer zurückerstattet, welche dem inländischen Industriellen abgenommen wird, weil er sonst mit dem Ausländer, der unter viel glücklicheren Besteuerungsverhältnissen arbeitet, auf dem Weltmarkte niemals concurrieren kann.

Ich möchte an die hohe Regierung die Mahnung richten, das ohnehin sehr scharfe Steuergesetz durch ihre Organe in loyaler Weise auszuführen und die Schraube nicht noch stärker anziehen zu lassen, als es das Gesetz vorschreibt, denn nach meinen Erfahrungen erkläre ich öffentlich und verzichte eventuell auf meine Immunität: Die Steueradministrationen gehen bei Bemessung der Steuern der Actiengesellschaften illoyal vor!

Sie haben vielleicht, meine Herren, die Verhandlungen vor dem Verwaltungsgerichtshofe gelesen über Beschwerden von Eisenbahn-Gesellschaften und daraus entnommen, in welcher Weise die Steuerbehörden gegenüber den Actiengesellschaften vorgegangen sind. Die Steuer beträgt bekanntlich $10\frac{1}{2}\%$ vom Reinertrage, dazu kommen 90 bis 120% für Umlagen, so daß der Steuersatz 20 bis 30% beträgt. Wenn das Gesetz loyal gehandhabt und nur der wirkliche Reinertrag zur Grundlage der Steuerbemessung dienen würde, so ist dies enorm viel, allein was wird von den Steuerbehörden nicht noch alles dem Reinertrage zugerechnet, um diese Steuer noch zu erhöhen. Ich glaube, daß keiner der Abgeordneten, die seinerzeit das Gesetz beschlossen haben, je im Sinne gehabt hat, was heute factisch geschieht. Reservefonds der betreffenden Gesellschaften, welche sicherlich noch unter dem früheren Gesetze der Besteuerung unterzogen wurden, werden von der Erwerbsteuer nochmals getroffen, wenn nicht nachgewiesen wird, daß von denselben die Einkommensteuer nach dem Gesetze vom 29. October 1849 sammt Zuschlägen entrichtet

wurde, die Entrichtung der Grund-, der Hausclassen- und Gebäudezinssteuer von solchen Rücklagen wird vollständig ignoriert, wenn also eine Baugesellschaft, welche hauptsächlich Erträgnisse vom Hausbesitzer oder eine Forstindustrie-Gesellschaft, welche Erträgnisse aus ihren Forsten hatte, Rücklagen machte, so unterliegen solche nochmals der Erwerbsteuer.

Eine Actiengesellschaft muß die Grund- und Gebäudesteuern, welche bekanntlich nicht gering sind, unverändert bezahlen, doch wird nach dem neuen Gesetze der Reinertrag aus Grund- und Gebäude-Steuerobjecten nicht von der Erwerbsteuer befreit, sondern nur jener Betrag davon, welcher dem Catastral-Reinertrage oder der vorgeschriebenen Hausclassensteuer gleichkommt, an demselben werden jedoch noch die Grundsteuern und Gebäudesteuern und endlich das Gebühren-Äquivalent abgerechnet, so daß factisch bei den Actiengesellschaften, welche Grundbesitz oder Gebäude haben, eine empfindliche Doppelbesteuerung eintritt, indem diese Erträgnisse auch noch der enormen Erwerbsteuer unterworfen werden.

Mit einer neuen Verordnung bezüglich des Gebühren-Äquivalentes will man eine neue schwere Steuerlast den Actiengesellschaften aufbürden und die Steueradministrationen wollen auch noch diese Lasten dem Reinertrage zurechnen und davon die Erwerbsteuer bemessen!

Ferner werden alle möglichen Auslagen, welche die Gesellschaften zu tragen haben, dem Reinertrage zugerechnet, so alle Steuern, alle Gebühren, Umschreibengebühren, Actienstempel, Couponstempel, Vertragsgebühren, alle Investitionen, welche erst in ferner Zeit einen Ertrag geben, von welchem natürlich dann wieder die Erwerbsteuer bemessen wird, dann die Cotierungskosten, Coursverluste bei Ausgabe von Theilschuldverschreibungen, deren Verzinsung, Amortifizierung usw. Diese vielen schweren Lasten wird kein Mensch, welcher loyal denkt, als einen Reinertrag ansehen. Die Steuerbehörde addiert aber alle diese Lasten zum Reinertrage, als Erträgnis, nicht als Erträgnis, welches sie von vornherein weggenommen, sondern welches die Actiengesellschaft gehabt hat, wodurch die Steuern außerordentlich erhöht werden.

Bei den Verhandlungen vor dem Verwaltungs-Gerichtshofe wurden die Steuerbehörden in ausgezeichnete Weise vertreten. Aber durch die besten Redner kann man ein illoyales Vorgehen nicht rechtfertigen und jeder, der mit Aufmerksamkeit den Verhandlungen gefolgt ist, wird den Eindruck empfangen haben, daß den Gesellschaften ein himmelschreiendes Unrecht geschieht. Die Actiengesellschaften müssen binnen vierzehn Tagen ihre Rechnungsbücher, Protokolle der Generalversammlung, Fassionen u. behufs Besteuerung vorlegen, ihre Rechnungslegung ist eine öffentliche, trotzdem werden sie nach Inkraftsetzung des neuen Steuergesetzes, welches die Arbeiten gegenseitig vermindern wollte, auf jede mögliche Weise von den Steuerbehörden mit allen möglichen Fragen und Aufträgen in Anspruch genommen, welche denselben große Arbeiten auferlegen.

Ich bin z. B. heute in der Lage, nachzuweisen, daß auf eine Fassung, welche mit allen Beilagen, welche das Gesetz vorschreibt, vor zwei Jahren überreicht wurde, die nachträgliche Aufforderung kam, vom Grundbesitz und Hausbesitz, von jedem einzelnen der vielen Betriebszweige,

auch vom steuerfreien Betriebe, dessen Steuerfreiheit in jeder denkbaren Weise gekürzt werden will, die Ausgaben und Einnahmen genau zu specialisieren. Ich kann sagen, keine Arbeit macht mir soviel Sorgen und Schwierigkeiten, als die Bedienung der Steuerbehörden und die verschiedenen Zuschriften und Zumuthungen derselben. Dagegen lassen sich die Steuerbehörden oft mehrere Jahre Zeit, bevor sie die Steuerbemessungen zustellen, was jedoch die Steuerzahlung nicht aufhält, sondern die Gesellschaften müssen bei sonstiger Execution die Steuern nach der letzten Bemessung insolange zahlen, bis die neuen Bemessungen erfolgen; solche Zustände sind unerträglich. Alle Rechtsmittel dagegen sind fruchtlos. Macht man Recurse, beschwert man sich beim Verwaltungs-Gerichtshofe, so bleibt die Sache jahrelang liegen, man ist absolut hilflos und rechtlos.

Ich muß nun darauf hinweisen, daß wir ausländisches Capital im Lande brauchen. Wir haben nicht solche Verhältnisse, um allein eine Großindustrie zu schaffen. Das Capital wird aber durch das Vorgehen der Steuerbehörden abgeschreckt, in unserem Staate neue Unternehmungen zu machen, wodurch die allgemeine Volkswirtschaft ebenso wie unser Industriebedürftiges Land leidet.

Ich wiederhole also, ich begrüße mit größter Freude, was Se. Excellenz heute gesagt hat, bitte aber auch, allen Einfluß dahin geltend zu machen, daß nicht a priori jeder abgeschreckt wird, Capital in einem solchen Lande anzulegen. (Klici: — Rufe: «So ist es!») Gelingt dies, so werden wir leichter dazu kommen, Industrien zu gründen und unsere Wasserkräfte auszubauen. Wenn dies geschehen kann, dann hat Se. Excellenz den Nagel auf den Kopf getroffen und ich spreche meine größte Freude darüber aus. (Odobranje. — Beifall.)

R. k. Landespräsident Excellenz Freiherr v. Hein:

Durch die Ausführungen des geehrten Herrn Vordredners ist die Debatte auf ein Gebiet gelenkt worden, welches wenig populär ist, nachdem das Steuerzahlen gewiß nicht zu den angenehmsten Beschäftigungen der Staatsbürger gehört. Ebenso unpopulär aber, wie das Steuerzahlen, so populär ist es dagegen, über jene Organe, welche mit dem odiosen Geschäfte der Steuerverwaltung sich zu befassen haben, mit einer scharfen Kritik herzufallen. Es ist selbstverständlich, daß jeder Zweig der Verwaltung vor den Vertretungskörpern des Volkes einer solchen Kritik sich nicht entziehen kann. Ich glaube aber, daß Ausdrücke, wie sie jetzt gefallen sind und insbesondere der Ausdruck «illoyales Vorgehen seitens der Steuerbehörde» von Seite der Regierung entschieden zurückgewiesen werden müssen.

Es mag ja sein, daß es sehr unangenehm ist, allen Anforderungen, welche von Seite der Steuerorgane an die Verwaltung besonders großer Industrie-Unternehmungen gestellt werden, zu entsprechen. Das gebe ich zu; ich kann aber unmöglich zugeben, daß die Zuschriften, welche in dieser Richtung an derlei Gesellschaften gerichtet werden, den Charakter der Chicane an sich tragen und die Absicht involvieren würden, lästig zu fallen; ich kann unmöglich zugeben, daß derartige Zuschriften und das Vorgehen der Behörden als illoyal bezeichnet werden. Ich muß diesen

Ausdruck entschieden ablehnen und kann daher die Ausführungen des geehrten Herrn Vorredners nicht mit der gleichen Freude begrüßen, mit welcher er so freundlich war, meine Worte zu acclamieren. (Veselost. — Heiterkeit.)

Bemerkten möchte ich nur, daß das Streben der Steuerbehörde auf ein einziges Ziel gerichtet ist, auf jenes Ziel, welches überhaupt die Verwaltung bei allen derartigen Erhebungen im Auge haben muß, das ist auf das Suchen nach Wahrheit und wenn sie in dem Bestreben, die Wahrheit zu eruieren und jene Grundlage für die Bemessung zu schaffen, welche das Gesetz verlangt, vielleicht etwas rigoros vorgeht, wenn sie sich vielleicht auch hie und da — ich will dies gerne zugestehen — in Kleinlichkeiten bewegen mag, so ist das nur ein vielleicht mitunter übergroßer Pflichteifer, als illoyal, aber glaube ich, kann man ein solches Vorgehen nicht bezeichnen.

Abgeordneter Tuckmann:

Ich bedauere selbst, daß ich mich in der Hitze des Gefechtes zu diesem Ausdrucke habe hinreißen lassen und bitte um Entschuldigung; ich muß mir aber eine Bemerkung erlauben.

Se. Excellenz bezeichnete als das Streben der Behörden das Suchen nach Wahrheit. Wo liegt solche offener dar, als bei einer Unternehmung mit öffentlicher Rechnungslegung, also einer Actiengesellschaft, welche alle Erträgnisse öffentlich nachweisen muß? Bei einer Actiengesellschaft, die aus so und so vielen Mitgliedern besteht, die dem Revisionsausschusse, die jedem Actionär Rede und Antwort stehen muß, verdient doch ihr Rechenschaftsbericht Vertrauen, man weiß genau, was bezahlt wird, jeder Knopf, den die Actionäre und die Verwaltungsräthe bekommen, wird verrechnet, und der Steuerbehörde bekannt gegeben.

Es kann sich höchstens darum handeln, ob irgendein Betrag investiert wurde, welcher nicht als Vermögenvermehrung verbucht wurde. Solche Investitionen muß man oft machen, wenn man mit dem Zeitgeiste gehen will, und es ist sehr oft zweifelhaft, ob solche sich rentieren und factisch eine Vermögensvermehrung bilden werden. Rentieren sich die Investitionen, so kommt ja deren Rente wieder zum Vorschein und muß wieder 10½% Erwerbsteuer und die verschiedenen Umlagen, welche 90 bis 130% betragen davon bezahlt werden. Es kann auch bei einer eventuellen Liquidation nichts verheimlicht werden. Als der Minister das Steuergesetz einbrachte, hat er selbst die Bemerkung gemacht, daß künftig die früheren detaillierten Nachweisungen der Actiengesellschaften entfallen werden, weil nur das Reinerträgnis besteuert werden wird, welches aus der öffentlichen Rechnungslegung entnommen werden kann. Trotzdem werden heute solch unglaubliche Anforderungen seitens der Steuerbehörden gestellt, wie solche unter der Herrschaft des alten Einkommensteuergesetzes vom Jahre 1849 nicht vorgekommen sind. Wenn man einer Gesellschaft, die 10, 12 Betriebe hat, aufträgt, jede ihrer Umlagen binnen 14 Tagen detailliert nachzuweisen, so ist dies doch nicht nothwendig und im Gesetze nicht begründet. Wenn nun noch schwere Lasten, welche die Gesellschaften treffen, dem Reinerträgnisse zugerechnet und von solchen Auslagen Erwerbsteuern mit Umlagen vorgeschrieben werden, so muß dieses Vorgehen einen

schlimmen Eindruck machen. Die Verhandlungen beim Verwaltungsgerichtshofe machen auf mich den Eindruck, daß selbst Dr. Neuda die Behörden nicht besser hätte vertheidigen können; aber die schönsten Worte und geistreichsten Deductionen werden einen halbwegs Sachverständigen trotz der patriotischen Motive nicht zur Überzeugung bringen, daß es im Geiste des Gesetzes liegt und daß es mit rechten Dingen zugeht, wenn die betreffenden Lasten, welche der Staat den Gesellschaften auferlegte, einem Gewinne gleichgeachtet und als Reinerträgnis noch der Erwerbsteuer unterzogen werden. Ich wiederhole, daß ich vollkommen damit übereinstimme, daß die Wahrheit bei der Steuerfassung und Bemessung zur Geltung gelangt, ich wollte nur die ungesetzlichen, daher auch unberechtigten Übergriffe der Steuerbehörden einer scharfen Kritik unterziehen und deren Übereifer tadeln, weil ich solchen als schädlich betrachte, ich bedauere jedoch, daß ich in der Aufregung das Wort illoyal gebraucht habe, nehme solches zurück und bitte diesfalls um Entschuldigung.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

Gospod poslanec dr. Žitnik ima besedo.

Poslanec dr. Žitnik:

Gospod poslanec Šubic je prej predlagal resolucijo, s katero naj bi se deželnemu odboru naročilo, da loči prošnjo za nujno potrebne vodovode od manj nujnih ter pospešuje v prvi vrsti le nujne naprave. Jaz nimam ničesar proti tej resoluciji in sam priznavam, da imamo večkrat opraviti s prošnjami, ki niso tako silno nujne, ali kakor je tudi že gospod poročevalec deželnega odbora izrekel, se tudi meni zdi, da bo jako težko, to resolucijo izvrševati. Jaz samega sebe ne izvzamem in priznavam, da sem tudi jeden tistih, ki je deželni odbor že večkrat z raznimi prošnjami nadlegoval, kajti vsak izmed nas smatra končno prošnjo iz okraja, ki ga ima zastopati, kot najbolj nujno in potrebno. Jaz mislim, tudi gospod poslanec Božič se nahaja v tem položaju. Priznavam pa tudi jaz, da, če bo tako šlo naprej, še v desetletjih in desetletjih ne bo tisto izvršeno, kar je v principu že dovoljeno. Prepričan pa sem, da bi se dala stvar izdatno olajšati, ako bi deželni odbor, kadar se gre za kako malo napravo, za kako kapnico ali male vodovode, ne postopal tako rigorozno kakor doslej. Gospoda moja! Saj so ljudje navadne kapnice delali, še predno so inženjerje poznali. Ne da bi staval kakega predloga, bi toraj slavni deželni odbor opozoril, da v posameznih slučajih, kedar se gre za kako malo napravo, ki bi se dala izvršiti morda z 200 ali 300 gld., dovoljuje primerne podpore brez ogleda deželnega hidrotehnika. Prvič tudi ne more priti vselej ob času, ko ga ljudje žele. Stvar leži 2—3 leta, potem se prošnja zavrže in treba je šele zopet kakega poslanca, da napravi oziroma izroči deželnemu zboru novo prošnjo, in tako se čas trati; mnogokrat so tiskovni stroški višji kakor podpora, katero dobijo ljudje. Vsaj se od županstev razne stvari zahtevajo in toliko zaupanja pač zaslužijo, da bi jim deželni odbor,

kedar dovoli kako podporo, lahko rekel: Izplačaj jo samo tedaj, ko bo delo pravilno izvršeno. Ni pa treba dragih načrtov in kolavdacije pri takih malih napravah, kar stane včasih toliko, kolikor znaša cela deželna podpora. Toraj v takih slučajih, ko se gre za kako malo kapnico ali za kale in za podporo morebiti kakih petdeset do sto goldinarjev, naj bi se podpora nakazovala županstvom brez inženjerjev. Vsaj tu ni treba načrtov po šesttisoč goldinarjev, ampak deželni odbor naj bi poskrbel, da deželni stavbeni urad naredi primeren tip za take navadne kapnice, ki naj se pošilja županstvom. S tem, mislim, si bo deželni odbor delo izdatno olajšal. Kakor rečeno, ne stavljam nobenega predloga, ampak izrekam le željo, da naj bi se deželni odbor na to misel oziral.

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

Gospod poslanec Zelen ima besedo.

Poslanec Zelen:

Resolucija, ki jo je moj gospod tovariš Šubic predlagal v imenu upravnega odseka je prav utemeljena, in prav natanko pretresena, kajti res je, da dosti projektov, ki pridejo v deželni zbor, niso vredni, da se jih uvažuje in da se te razloči, ni treba družega, kakor se ozirati na kraška tla. Potrebni bi bili projekti za izvršiti iz okraja črnomaljskega, kočevskega, logaškega, in v prvi vrsti postojnskega, ker je tamo pravi Kras. Kaj je treba tam vode, kjer skoraj izpod vsake hiše voda izvira. Tedaj taki projekti, ki so le iz neke nalezljivosti do vodnih naprav prišli v deželni zbor, naj se odložijo. Jaz bodem tudi potem pri enem projektu govoril in rečem še enkrat, da ne bo težavno ločiti projekte v potrebne in nepotrebne. Jaz mislim, da se je tukaj v visokej zbornici že predlagalo in sklenilo, da naj se tam najprej napravijo vodovodi, kjer je pravi Kras. Ako se bode deželni odbor držal tega sklepa, mu bo brez nadaljne težave lahko ločiti projekte v nepotrebne in potrebne.

Deželni glavar:

Gospod poslanec Božič ima besedo.

Poslanec Božič:

Pred nekaj leti pričelo se je bilo prav živahno gibanje v naši deželi in sploh v javnem življenju gledé deželne zavarovalnice proti požaru. To jako hvalevredno gibanje je imelo posledico, da se je staval tu v visoki zbornici predlog, kateremu sem se z vsem prepričanjem pridružil, da naj bi se osnovala na Kranjskem deželna zavarovalnica proti požaru in v zasedanju 1. 1898. je visoki deželni zbor storil soglasni sklep, s katerim se je deželnemu odboru naročilo, da skliče enketo, obstoječo iz zastopnikov dežele in strokovnjakov itd., ki naj natančno preiščejo za zadevo in

da se vrše poizvedbe po vseh tistih krajih, kjer so že take zavarovalnice osnovane. Ta sklep je bil soglasno sprejet in cela zbornica je bila mnenja, da je taka zavarovalnica potrebna, zlasti pa mi kmetski poslanci moramo to zadevo najtopleje priporočati. Vendar je pa po tem sklepu deželnega zbora vsa stvar nekako potihnila. V letnih poročilih za leta 1898., 1899. in 1900. ne najdem nikjer nobene opazke o njej, ne vem, kaj se je zgodilo v tej zadevi in ali je sploh deželni odbor kaj ukrenil ali ne, ali se je dotična enketa vršila ali ne in ali so se sploh izvršile kake poizvedbe. Ta molk zdi se mi zelo sumljiv, in to tembolj, ker se bojim, da so dotični predlog tudi gospodje iz tiste strani, ki so svoje dni ta predlog stavili in z hvalevredno vne- mo zagovarjali, v tej dobi nekako prezrli in iz vida pustili, dasi je bil tudi v njihovi politični borbi ve- like važnosti! Jaz, ki sem za svojo osebo že od nekdaj bil pristaš deželne zavarovalnice, usojam se pri tej priliki vprašati gospoda referenta v deželnem odboru, ker se v letnem poročilu ničesar ne nahaja o izvršitvi do- tičnega deželnozbornskega sklepa, ali se je v stvari kej zgodilo in kako vprašanje stoji, za vsak slučaj pa pro- sim, da gospodje, ki se za to stvar zanimajo, glasujejo za resolucijo, ki jo bom staval in ki ima jedini namen, pospešiti to vprašanje. Resolucija se glasi:

«Deželni zbor skleni:

Deželnemu odboru naroča se, da v prihodnjem za- sedanju zanesljivo poroča o uspehih poizvedb gledé osnovanja deželne zavarovalnice proti požaru, odnosno, da stavi primerne predloge.»

(Poslanec dr. Žitnik: — Abgeordneter Dr. Žitnik: Dobro! dobro!)

Deželni glavar:

Gospod poslanec vodja Povše ima besedo.

Poslanec Povše:

Ker je dotično vprašanje sproženo, hočem tudi takoj odgovoriti. Če ni deželni odbor izročil visoki zbornici dotičnega zakonskega načrta, da se napravi zadevna zavarovalnica proti požaru, je povod temu to, da je uspeh deželne zavarovalnice najbolje zagotovljen, ako se to stori, kar se je v državnem zboru v prejšnjem in sedanjem zasedanju naglašalo in za kar je vsa nada, ker se je vlada strogo izjavila v dotičnem zavarovalnem odseku, da hoče ona vse gradivo nabrati, da se napravi državni zakon, okvirni zakon, po ka- terem bo deželam mogoče napraviti deželne zavarovalnice. Ta dotični državni zakon bo imel v sebi določilo, da mora vsak posestnik primoran biti, da svoja poslopja zavaruje. S tem, da bo vsak primoran se zavarovati, se bo stvar tudi bolj enakolično razdelila, da bo mogoče tudi dotične premije nižje postaviti, kakor so danes ter se bo po tem zakonu tudi doseglo to, da se izreče dotičnemu zavarovalnemu zavodu monopol. To je edina stvar, edina preporna točka, glede katere še ni prišlo do sporazumljenja. V sedanjem zasedanju je vlada sama to priznala, da bodo le takrat mogli uspevati deželni

zavarovalni zavodi, ako bodo imeli koncesijo do monopola. Ako se napravi ta državni zakon, bo prilika, da bo deželni odbor stopil pred visoko zbornico ter ji izročil dotični svoj predlog. Materijal je nabran in gospod poslanec Božič se še spominja in so mu dotični izkazi v mojem referatu na razpologo, da so popisana vsa poslopja naše dežele, namreč vsa županstva, izvzemši par — šest do osem — malih občin, ki se pozivu niso odzvale, doposlala so deželnemu odboru prav natančne izkaze, koliko je hiš, koliko postranskih gospodarskih poslopij, ali so strehe trdo ali mehko krite, kolika je vrednost vsakega poslopja, za koliko je dotično poslopje zavarovano, tako da je ves materijal podan. To pa odločno v imenu deželnega odbora naglašam, da dokler ne bo prisilen zakon veljaven, da se bo moral vsak zavarovati in da se takim deželnim zavarovalnim zavodom da prednost monopola, da ni misliti na uspešno delovanje deželne zavarovalnice, ker bi bil to samo tekmovalen zavod, za deželo pa je potrebna zdrava podlaga in ker je vladi na tem, da se stvar hitro dožene in ker so zlasti gališki poslanci, ki silijo, da se ta zakon napravi ter je sedaj ogromna večina dotičnega zavarovalnega odseka za tak zakon, upati je pri količkaj rednem poslovanju državnega zbora, da bo na jesen zakon sprejet in potem bo v bodočem zasedanju novemu deželnemu zboru mogoče skleniti tak deželni zakon, ki bo ustregel visoki zbornici. (Klici: — Rufe: Dobro!)

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, ima gospod poročevalec besedo.

Poročevalec Lenarčič:

Visoka zbornica! Splošna debata o tej stvari dnevnega reda se je jako razvila. Na gospoda poslanca grofa Barbota opazke ne bom odgovarjal, ker je že gospod poslanec Povše odgovoril na nje, in ker ne spadajo v okvir današnjega dnevnega reda, ampak je to zadeva, ki se mora drugim potem rešiti.

Gledé izvajanj gospoda deželnega predsednika, ekscelence barona Heina, dovolil si bom nekoliko opazk. Ravno s takim veseljem, kakor je gospod poslanec Luckmann pozdravil govor Njegove ekscelence gospoda deželnega predsednika barona Heina, ga pozdravljam tudi jaz in se strinjam s tem, da naj bi se tiste besede v obeh deželnih jezikih natisnile in razpošiljale, ker nam je to nekak dokaz mišljenja upravnih organov v naši deželi in dokaz, da se je nekaj začelo gibati na bolje. Tisto sovražstvo, ki je nekaj vladalo mej upravnimi organi proti vsakej industriji, se je sedaj poleglo. Današnja centralna vlada se trudi po svojih močeh res, da bi industriji pomagala na noge. Jaz sam sem prepričan, da bomo, ako bomo vstrajali, prišli do boljših uspehov in polagoma do nekega ozdravljenja našega gospodarskega življenja.

Res je to, kakor gospod deželni predsednik, Njegova ekscelenca baron Hein, naglašja, da je treba

koristi vseh stanov v državi družiti in da ni dobro, protežirati en stan proti drugemu, kajti če eden trpi, trpé vsi drugi sloji. Nekaka spojitev vseh interesov teh slojev, to naj bi bila zadača osrednje vlade in vseh merodajnih faktorjev, kakor sta deželni in državni zbor.

Gledé nekaterih opazk Njegove ekscelence gospoda deželnega predsednika barona Heina si usojam reagirati, in sicer v prvi vrsti gledé kmetijstva. Tukaj je omenjal «reducierte Arbeitslöhne». Jaz to tako razumem, da Njegova ekscelenca gospod deželni predsednik ni mislil, da so sedaj delavska mezde manjše, kakor so prej bile. (Deželni predsednik, ekscelenca baron Hein: — R. f. Landespräsident Excellenz Freiherr von Hein: «Seveda ne!») Jaz konstatiram, da so delavske mezde neprimerno višje kakor prej, torej bi se tudi moglo misliti, ali jaz sam si moram to tako tolmačiti, da naj bi se ti «reducierte Arbeitslöhne» jemali v pošte v primeri z drugimi strokami našega narodnega gospodarstva, s kmetijstvom. V obče se ne more reči, da se tvorniškimi delavcem višje cene plačuje, kakor pri kmetijskih. Jaz po svoji skušnji bi skoro trdil, da ne; kajti za tako delo, kakor se pri kmetijstvu izvrši, tudi industrija ne more več plačevati. Če se pa oziramo na to, kako visoke cene se mora kmetijskim delavcem plačevati takrat, kadar je nujna potreba — tako pri košnji in žetvi — se ne more govoriti o «reducierte Arbeitslöhne», marveč so to jako visoke cene, kajti te cene so 1 gld., 1 gld. 20 kr., to je pa tako visoko plačilo, kakor ga sicer delavcu iz polnega srca privoščim, kakoršnega pa kmetijstvo kot tako v sedanjih razmerah ne more prenašati. Da kmetiski ljudje silijo v tvornice zaradi prostosti, ki jo v tvornicah uživajo, je zelo naravno in jaz sam imam v tem skušnjo; za kmetijstvo namreč ne dobim lahko delavca, v tvornici se mi pa vsak dan ponujajo. Sedaj si ne morem dostikrat drugače pomagati, kakor da tvorniške delavce spodim na kmetijstvo, in le na ta način se je sploh moči rešiti nadloge pomanjkanja kmetijskih delavcev.

Da se naša mesta nekoliko večajo in da ljudje silijo v mesta, je čisto naravno, kajti olajšujejo si s tem svoje stanje. Ne silijo pa, kakor Njegova ekscelenca gospod deželni predsednik baron Hein naglašja, v domača mesta, ampak v tujino. To je ravno tista velika kvara, ki nam škoduje na narodnem življenju in katero bo treba z vso silo preprečiti.

Popolnoma se strinjam s tem naziranjem, da bi se policijskim potem ne smelo postopati, ker s tem nič ne opravimo. To je, kako bi rekel, le nekak simptom naše bolezni in proti simptomu se ne sme delati, ampak iskati se mora vzroke dotične bolezni, kakor je gospod deželni predsednik ekscelenca baron Hein sam naglašal. Gospod deželni predsednik ekscelenca baron Hein misli, da je spas našega kmetijstva v tem, ako se bo dosegla večja industrija in jaz sem popolnoma prepričan o tem.

Dalje misli on, da kadar bomo mogli našim kmetijskim delavcem več plačevati in kadar bomo dosegli boljšo plačo kmetijskim izdelkom, takrat se bodo naše razmere predrugačile. Jaz pa žal tega upanja

nimam. Plače za kmetijske izdelke se ne bodo še v pregledno dolgem času zvišale, kajti mi imamo računati tu z majhnim delom svetovnega gospodarstva. Naša dežela tu sploh ne pride v poštev, kar se tiče kmetijskih potrebščin in komunikacije, za katere se vsak dan zavzemamo in za katere smo se zadnjič zopet zavzeli, te provzročajo, da nam prihaja tuje blago, ki je pod ugodnejšimi proizvodjalnimi pogoji bilo producirano in da nam tisto tuje blago narekuje ceno. Mi nimamo v lastnem področju nikake moči, da bi kakorkoli mogli uplivati na te cene, torej tega zboljšanja ne moremo pričakovati, akoravno priznam, da bi bil to že nekak spas za našo deželo. Mogoče je zboljšanje edino, ako bi kvaliteta naših izdelkov prišla na višjo stopinjo. O množini pa sploh ni mogoče govoriti.

V tem pogledu moram naglašati zlasti napredek v mlekarstvu in to, kar sem v uvodu povedal, da se hoče začeti izdelovati ementalški sir. S tem je mogoče, da pridemo na neko višjo stopinjo. Ravnotako pa bi bilo to mogoče, ako bi se kvaliteta naših živalij povzdignila, ako bi naši kmetovalci prišli do tega spoznanja, da vzgoja navadnega živinčeta ravno toliko stane, kakor vzgoja izvrstnega blaga. To je še v do glednem času doseči in takrat bomo pač prišli v položaj, da bomo lahko govorili o višjih cenah. Jaz sam sem imel priliko videti, kako visoke cene se dosežejo z govejo živino v drugih deželah in polagoma bomo tudi mi prišli do tega; ampak treba je še velikansko poduka in napornega dela, da se naše ljudstvo za to pripravi. Živinorejske zadruga, ki so v osnovitvi, nam kažejo pot, po kateri bomo prišli do tega zaželjenega, cilja. Jaz z veseljem pozdravljam tisti migljaj Njegove ekselence gospoda deželnega predsednika, barona Heina, gledé povzdige higijene in sploh delavskega položaja. Popolnoma prepričan sem, da bodo naši rudokopi polagoma uvideli, da je to potrebno. To pa ne gre tako hitro. Naši rudokopi niso v tako prijetnem položaju, kakor so to v tujini, ker imajo v tujini tudi bolj izdatne rudokope in žile in vsled tega so proizvodjalni stroški v tujini manjši kakor naši in zato v tujini tudi lažje prispevajo za take higijenične naprave, kakor pri nas, četudi moram pripoznati, da naša država gledé delavskih olajšav stoji takorekoč na prvem mestu in se z vso silo zavzema za olajšavo stanja delavskega stanu. Seveda se marsikaterikrat prehitro korači in pride v položaj, da se premalo ozira na delodajalca, ampak se večinoma ozira le na delavski stan. Zboljšanje stanja mu iz vsega srea želim, ampak to mora iti vzporedno in delodajalec in delavec se morata združiti v dosego skupnega zboljšanja. Da je treba za povzdigo industrije v deželi vse storiti, o tem sem jaz ravno tako prepričan, kakor gospod deželni predsednik, Njegova ekselence baron Hein, in bojim se le tega, da naša industrija ne bo tako napredovala, kakor bi bilo želeto, kajti mi smo še nekako v povojih gledé industrije.

Če pogledamo v druge države, zlasti v Nemčijo, moramo pripoznati, da še dolgo ne bomo prišli do takega položaja, da bomo mogli tako postopati, kakor Nemčija. Tam razne tvornice razne stroke tako porazdele, da so skoro samo specialisti in zato morejo

svoje izdelke toliko ceneje izvajati kakor pri nas. V Avstriji je tak občutek, da vsak misli, da mora došlo naročilo vse sam izvršiti, namesto da bi si vse predstavil tako, da samo tisto delo, ki ga more z uspehom dovršiti, naredi, drugo pa svojim sosedom izroči, da potem oni dalje naročilo izvrše. Ali tista nesrečna nevoščljivost, ki pri nas v javnem in privatnem življenju vlada, nas privaja do tega, da hoče drugemu vse strgati iz žepa. Dokler te bolezni ne premagamo, ne pridemo nikamor naprej in zastanemo na prvotnem stanju, kjer smo bili. Treba nam je pa sploh, odpraviti te slabe lastnosti in treba je tudi primernega pouka našemu ljudstvu, ki še ni toliko izobraženo, da bi vedelo industrijo in svetovne razmere tako ceniti, kakor so. Treba bi bilo primernega pouka in zato se meni jako umestno vidi in mnogo bi storili, ako bi prišli do tega, da bi se glede obrtnega pouka, potem pa tudi glede trgovinskega pouka prišlo v naši deželi do neke višje stopinje in morda bomo imeli priliko še v tem zasedanji, da se tudi gledé pouka nekoliko razgovorimo in pridemo do umestnih ukrepov.

Naravno je dalje tudi to, ako hočemo, da bode naša industrija uspevala, da vendar pridemo enkrat do zboljšanja našega akcijskega zjedinevanja. Zadrugištvo je v novejših časih neka točka, ki je edina še taka, da moremo od nje uspehov pričakovati. Če pogledamo, kako se napravljajo zadruga po drugih državah, kako je pa pri nas otežkočeno tako zadrugištvo, je umevno, če zlasti gledé industrije v drugih deželah bolj napredujejo, kakor pri nas. Merodajni faktorji so to že izprevideli in pričakovati je, da državni zbor sklene tak zakon, da bi se manjše akcijske družbe mogle snovati, ki bodo mogle gledé posameznih predmetov se polagoma specializirati v industriji, kar doslej ni bilo mogoče.

Če že govorim o industriji, pridem na izvajanja gospoda poslanca Luckmanna, ki je omenil tudi izrek, «daß die Bevölkerung zu groß ist». Jaz mislim, da gospod poslanec Luckmann ni tega v resnici mislil. Morda je v nekaterih delih države, oziroma dežele nekoliko preveč ljudstva, ampak jaz mislim, da je takih delov v naši deželi jako malo, kjer bi mogli govoriti, «daß die Bevölkerung zu groß ist». (Poslanec Luckmann: — Abgeordneter Luckmann: «Im Verhältnis zum landwirtschaftlichen Grunde!») Tudi temu ne morem pritrditi in ravno nasprotno je res, ker danes ravno za kmetijstvo ni dobiti primernega človeka.

Gledé na izvajanja gospoda poslanca Luckmanna gledé davkov bi si usojal jaz toliko omeniti, da morda v toliki meri ni krivda davčnih oblastij kot takih, ker delajo vse le po zakonskih predpisih, in zato mislim, da ob enem store bolj svojo dolžnost, če morda v nekaterih mestih bolj davčni vijak pritiskajo, jaz to priznavam. Ali meni se vidi, da glavna krivda leži v naših zakonodajalnih faktorjih. Našim državnim poslanecem bi priporočal, da se natančneje podučijo o tem predmetu in kadar se bo o tem razpravljalo, da ne glasujejo za tak zakon, kakor je sedanji davčni zakon, ki je industrijo tako neprimerno obdačil. (Poslanec Povše: — Abgeordneter Povše: «Saj ga hočejo popraviti.») Jaz bi torej mislil, da gospodje poslanci dajo

temu večjo pozornost, da ne glasujejo za tako silno obdačenje in se ognejo stališču, katerega so zavzeli v državnem zboru, da so vsi tako nekaki skrivni socialisti. Kadar bodo to stališče zapustili, mislim, da potem bomo prišli na boljše stališče in tudi naši proizvajalci bodo prišli v ugodnejši položaj in takrat se med industrijalci ne bodo videli «lopovi», ki samo nižje sloje nekako izkoriščajo.

Gledé resolucije, katero je stavil gospod poslanec Šubic, sem jaz in upravni odsek tega mnenja, da moram priporočati visokemu deželnemu zboru, da sprejme dotično resolucijo. Seveda pridem tako nekako v navskrižje z gospodom poslancem Zelenom, ki je izvajanja gospoda poslanca Šubica nekako napačno razumel. Gospod poslanec Šubic je govoril le o zelo potrebnih in koristnih vodovodih, med tem ko je gospod poslanec Zelen imel v mislih potrebne in nepotrebne vodovode.

Jaz mislim, da je gospod poslanec Zelen s tem izkazal nekako nezaupnico proti deželnemu zboru. Prošnje so se vložile pri visokej zbornici in deželni odbor je dobival potem dotične načrte le po naročilu deželnega zbora ter dalje postopal in poslal hidrotehnika. Torej si je dal s tem sam nezaupnico, ako je govoril o nepotrebnih vodovodih in jaz mislim, da gospodu poslancu Zeleni ni na tem ležeče, da bi si sam dajal nezaupnice. (Veselost — Heiterkeit.)

Gledé zahteve, katero je izrekel gospod poslanec Povše za pospeševanje vinoreje na Kranjskem, moram omeniti, da se v polnej meri in s polnim srcem pridružujem dotični zahtevi in v svojem imenu, oziroma v imenu poročevalskega izreklam dotično zahtevo.

Gledé raznih projektov se je že gospod poslanec Povše spuščal v nadrobno razpravo in je s tem okrajšal obravnavo pri posameznih marginalnih številkah, da bo tem lažje razpravljati pozneje, kajti gospodje, ki se zanimajo, so to že čuli od poročevalca deželne kulture v deželnem odboru. Samo proti izreku gospoda poslanca Povšeta, da industrija cene narekuje, se moram obrniti. Jaz mislim, da gospod poslanec Povše sam ni o tem prepričan. (Poslanec Povše: — Abgeordneter Povše: Oja!) Našej industriji vsaj je to nemogoče, kajti industrija ima opraviti z izdelki, ki so za svetovni trg namenjeni. Za svetovni trg pa veljajo vse druge razmere, kakor jih ima dotični industrijalec — o kmetu ne govorim, ta je uboga para — ampak to se mora konstatirati, da se ne bode reklo potem, da nihče ni temu ugovarjal, kar je gospod poslanec Povše izrekel. (Poslanec Povše: — Abgeordneter Povše: Kaj so pa karteli in ringi?)

Gledé opazk gospoda poslanca Žitnika, da naj bi se za izpeljavo raznih kapnic ne poslalo hidrotehnika na lice mesta, moram reči, da se popolnoma strinjam, da je to tako malenkostna zadeva, da ni treba velikega aparata za pošiljatev hidrotehnika in zato se je tudi deželni odbor držal v svojem delokrogu tega in je mnogo takih podpor za kapnice razdal, ne da bi bil poslal hidrotehnika na lice mesta.

Opazka gospoda poslanca Žitnika, da naj bi se nekaj tipov izdelalo in dalo dotičnim občinam, ki hočejo imeti kapnice, je jako umestna. To seveda ne bo

merodajno, ampak županstva, ki se hočejo za to ogreti, vendar dobé s tem nekak pojem. Sicer so pa kapnice v občé tako malenkostna zadeva, da se mi zdi čudno, da pridejo dotične prošnje v deželni zbor. Občine bi to vender lahko same storile. In če dobé podpore, saj ne dobé dosti. In s 50 do 100 gld. podpore se ne bi Bog ve kaj doseglo. Naj bi se to v bodoče objavilo, da bi deželni zbor v bodoče ne imel toliko opravila in da bi ne prihajalo toliko malenkostnih prošenj na deželni odbor.

Gledé resolucije gospoda poslanca Božiča zaradi deželne zavarovalnice je že gospod poslanec Povše nekoliko omenil, kako danes ta stvar stoji; vendar sem mnenja, da bi bilo jako dobro, ako bi bil deželni odbor pojasnil to zadevo v svojem poročilu in jaz se zato izrekam za resolucijo, da bi bilo dobro, da v prihodnjem zasedanju dobimo dotično poročilo deželnega odbora. Jaz mislim istotako, kakor je gospod poslanec Povše v tem oziru prerokoval, da se bode napravila državna zavarovalnica, ki bode imela manjše deželne zavarovalnice kot vsebino, da tega nikdar ni mogoče izvršiti, kajti ne morem si misliti, da bi se tak zavod hotel monopolizirati. Mi pridemo potem iz dežja pod kap. Naše ljudstvo se zavaruje po ceni in to je le takrat mogoče, kadar je občé konkurenca mogoča. Če imamo pa tu nekak monopol in če se diktira, po kakej ceni se more in mora zavarovati, smo mnogo na slabšem, kakor sedaj. Deželna zavarovalnica naj bo še tako dobro urejena — to je moje lastno prepričanje in jaz govorim v imenu odbeka — ne bode mogla z uspehom delovati, kakor privatna zavarovalnica, katera mora gledati, da ima uspehe, dočim deželna zavarovalnica ne pride do tega in jaz sem v občé velik nasprotnik komunizma.

S tem sem končal in prosim, da se preide v nadrobno razpravo.

Deželni glavar:

Ekscelenca gospod deželni predsednik ima besedo.

K. k. Landespräsident Excellenz Freiherr v. Hein:

Ich bitte, nicht zu besorgen, daß ich Sie, meine Herren lange aufhalten und vielleicht Anlaß zur Wiedereröffnung der Debatte geben werde. Ich möchte nur etwas berichtigen.

Wenn ich den Ausdruck «reducierte Arbeitslöhne» gebraucht habe, so habe ich selbstverständlich nicht gemeint, daß heute die Löhne der Arbeiterschaft geringer seien als in früherer Zeit, sie sind v e r g l e i c h s w e i s e niedriger als in anderen Ländern, wie ja auch der Herr Berichterstatter angeführt hat.

Was die Höhe der Löhne betrifft, die gegenwärtig von der Landwirtschaft gezahlt werden, so ist es ebenfalls richtig, daß zu gewissen Zeiten, sagen wir zur Zeit der Haue in den Weingärten, zur Zeit des Schnittes und der Ernte höhere Löhne gezahlt werden; aber der gewöhnliche Taglohn in der Landwirtschaft ist doch noch immer vergleichsweise geringer gegen die Entlohnung bei der In-

dustrie. Die hohen Löhne für den Schnitt und die Heuernte können aber nicht als Maßstab für die Erwerbsfähigkeit der landwirtschaftlichen Arbeiter gelten, weil sie nur temporär sind, davon kann der Arbeiter nicht das ganze Jahr leben, dieser Lohn dauert nur wenige Tage, und ein derartiger temporärer Verdienst kann den Arbeiter auch nicht zurückhalten, wenn er eine Arbeit findet, wo ihm ein solcher Lohn täglich zufließt. Was den Preis der Bodenproducte betrifft, so war es mir ferne gelegen anzunehmen, daß bei höherem Consum der Preis der Körnerfrüchte wesentlich beeinflusst würde. Dieser ist ja im allgemeinen eine Frage der Weltproduction. Aber ein kolossaler Unterschied ergibt sich gewiß bei den Erträgen der Landwirtschaft in localer Hinsicht. Hieher gehört der ganze Erlös der Geflügelzucht. Sowohl die Eier, obwohl diese auch im Welthandel eine Rolle spielen, wie auch das Geflügel selbst werden am Orte der Erzeugung gewiß viel geringer bezahlt als am Consumorte, das, glaube ich, steht fest. Wenn wir nun für diese Producte Consumtionsorte im Lande schaffen, so erzielen wir in Loco der Erzeugung denjenigen Preis, den diese Producte sonst nur am Consumtionsorte haben. Darin liegt der Vortheil. Dasselbe gilt, wie ich bereits erwähnt habe, von der Milchproduction, dasselbe gilt von der Gemüseproduction, zum großen Theile von der Obst- und Fleischproduction. Wenn die Fleischproduction in der Nähe des Consumortes erfolgt, so erzielt der Producent entschieden viel höhere Preise, als wenn er gezwungen ist, das Vieh, welches er produciert hat, mit den Transportkosten zu belasten und es auch noch jenem Gewichtsverluste aussetzen, der immer mit einem weitgehenden Transporte verbunden ist. Wenn die Consumtion in Krain gehoben würde, so könnte wenigstens annäherungsweise jener Preis erzielt werden, der heute nur erzielt wird an den großen Consumtionsorten, welcher aber wieder belastet ist, durch Transportkosten und Gewichtsverlust. Darin ist, glaube ich, die Hoffnung für die Landwirtschaft zu erblicken.

Soviel zur einfachen Nichtigstellung dessen, was ich früher ausgeführt habe und worin ich, um nicht zu weitläufig zu werden, mich vielleicht in zu knapper Form gehalten habe.

Abgeordneter Luckmann:

Sich bitte ums Wort zu einer factischen Berichtigung!

Landeshauptmann:

Der Herr Abgeordnete Luckmann hat das Wort zur factischen Berichtigung.

Abgeordneter Luckmann:

Nur wenige Worte, um einem Mißverständnisse zu begegnen.

Der Herr Referent hat gemeint, ich hätte von einer Überbevölkerung unseres Landes gesprochen. Ich habe jedoch nur die Ansicht ausgesprochen, daß selbst bei der intensivsten Cultur, die wir anstreben, unsere Landwirtschaft nicht ein derartiges Erträgnis abwerfen kann, daß unsere gegenwärtige schwache Bevölkerung nur von der Landwirtschaft leben könnte. So habe ich es gemeint. Das

hat aber mit dem Mangel an arbeitender Bevölkerung keinen Zusammenhang. Ich wollte nur sagen, wir können die Landwirtschaft so intensiv wie möglich betreiben, unsere natürlichen Verhältnisse werden in landwirtschaftlicher Beziehung immer derartige bleiben, daß wir ausschließlich davon nicht leben können. Wir werden noch andere Betriebe brauchen und anderweitige Erwerbsarten suchen müssen.

Deželni glavar:

Predno preidemo v nadrobno razpravo, prosim glasovati o stavljenih resolucijah, in sicer najprej o resoluciji gospoda poslanca Šubica.

Prosim gospoda poročevalca, da prečita to resolucijo.

Poročevalec Lenarčič:

(bere — lieš)

«1.) Vodovodi in druge vodne naprave se v bodoče strogo ločijo v neobhodno potrebne in v samo koristne.

2.) Deželnemu odboru se naroča, da izmed projektov, ki so mu bili do sedaj predloženi, strogo izloči one, ki spadajo med neobhodno potrebne, in da te, ne gledé na čas vložitve, najprej vzame v delo.

3.) Deželnemu odboru se naroča, da opozori vsa županstva na dejstvo, da leži sedaj skoro tristo vodovodnih projektov pri deželnem odboru in da je povsem brezuspešno — nujne slučaje izvzemši — v bližnji bodočnosti vlagati nove prošnje za vodovodne in vodne naprave v deželi.»

Deželni glavar:

Gospodje poslanci, ki pritrjujejo tej resoluciji, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Sedaj prosim gospoda poročevalca, da prečita resolucijo gospoda poslanca Božiča.

Poročevalec Lenarčič:

(bere — lieš)

«Deželni zbor skleni:

Deželnemu odboru se naroča, da v prihodnjem zasedanju zanesljivo poroča o uspehih poizvedb gledé osnovanja deželne zavarovalnice proti požaru, odnosno da stavi primerne predloge.»

Deželni glavar:

Gospodje poslanci, ki hočejo glasovati za to resolucijo, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Sedaj prestopimo k nadrobni razpravi.

Da se obravnava pospešuje, prosim gospode poslance, da se pri posameznih točkah, o katerih žele go-

voriti, oglasijo k besedi, če ne se bo dotična marginalna številka smatrala sprejeto.

Poročevalec Lenarčič:

O marginalnih številkah 1. in 2. nimam ničesar omeniti ter samo predlagam, da se vzameta na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Gledé vsebine pod točko 3. navedenega, bi hotel omeniti, da poroča tu deželni odbor o nastavitvi državnega hidrotehnika. Žalibog se je ta zadeva predrugačila. Imeli smo že na pol državnega hidrotehnika, namreč gospoda nadinženirja Paulina, ali sedaj ga nimamo več, in jaz ne vem — o tem nismo v upravnem odseku dobili nikakih pojasnil — ali sploh pridemo kdaj do zaželjenega cilja ali ne, da dobimo pri c. kr. deželni vladi državnega hidrotehnika, za katerega se že toliko časa potezamo.

V tem oziru bi se usojal staviti do ekscelence gospoda deželnega predsednika vprašanje, ali je pričakovati, da se bo ta posebni državni hidrotehnik nastavil, in kako ta stvar sedaj stoji.

Ekscelenca deželni predsednik baron Hein:

Na to vprašanje hočem le kratko odgovoriti, da se pri c. kr. deželni vladi ne bo namestil posebni hidrotehnik. Tam je vsa služba koncentrirana v dotičnem tehničnem oddelku in ni treba posebnega inženirja namestiti.

(Poslanec Povše: — Abgeordneter Povše: «V saj nam je bil že obljubljen in smo vedno zanj prosili!»)

Nobeden ni prosil za to!

Die Sache ist anders. Es hätte ein besonderer Hydrotechniker angestellt werden sollen, um dem Lande zur Verfügung zu stehen. Nach verschiedenen Zwischenfällen, die sich abgespielt haben, wurde endlich Oberingenieur Paulin als hydrotechnisches Organ angestellt, und er sollte zur Hälfte vom Staate, zur Hälfte vom Lande entlohnt werden, er sollte aber eine Ausnahmstellung haben. Über die Art, wie seine Stellung zu gestalten wäre, haben sich Differenzen zwischen dem Landesauschusse und dem Ackerbauministerium ergeben, Differenzen, welche dazu führten, daß der Landesauschuss erklärte, er verzichte lieber ganz auf die Verwendung Paulins, ehe er jene Anschauung acceptiere, die das Ackerbauministerium bezüglich der Verwendung dieses Technikers hatte und die es dem Landesauschusse mittheilte.

Mit diesem Verzicht war die Sache abgethan, das Ministerium hat dann seine Ernennung revociert, und heute steht die Sache wieder so wie vor drei oder vier Jahren. Bei der Landesregierung wäre ein Hydrotechniker ein Organ des Baudepartements, er müßte sich in den Beamtenkörper einfügen, denn es könnte ihm keine besondere Stellung eingeräumt werden.

(Poslanec Povše: — Abgeordneter Povše: «In Dalmatien ist ein staatliches Baudepartement!»)

Im Küstenlande besteht ein besonderer Hydrotechniker gar nicht und in Dalmatien besteht nur eine ähnliche

Einrichtung wie in anderen Kronländern bezüglich der Landescultur: Landescultur-Inspectoren. Im großen und ganzen ist für unser Land die Stellung eines besonderen Hydrotechnikers bei der Landesregierung weniger zweckmäßig, als wenn überhaupt noch eine Beamtenstelle im Baudepartement mit einer tüchtigen Kraft zur Besetzung kommen könnte, weil unsere Techniker für jede Kategorie technischer Arbeit herangezogen werden. So haben wir z. B. an der Save einen Ingenieur exponiert, der auch für andere Arbeiten herangezogen wird, während ein anderer in Gurfeld stationierter Techniker wieder nebenbei für Arbeiten am unteren Savelaufe herangezogen wird. Wenn der Staat einen speciellen Hydrotechniker aufstellen würde, müßte er sogleich für die ganze Save in Anspruch genommen werden. Wir haben weiters einen technischen Beamten, welcher die Oberleitung der Wasserbauten an der Save besorgt, also können wir sagen, daß wir an der Save allein jetzt mehr als einen Techniker beschäftigen. Wir haben endlich unsere Bezirkstechniker; diese arbeiten ebenfalls neben ihren sonstigen Ägenden Projecte hydrotechnischer Art aus. So wird ein solches ausgearbeitet bezüglich der Feier-Regulierung. Ferner wird ein Project ausgearbeitet bezüglich der Feistritz. Durch die einzelnen Kräfte, die neben ihren sonstigen Dienstesaufgaben zu speciellen Arbeiten hydrotechnischer Natur verwendet werden, geschieht mehr, als wenn wir einen einzigen Ingenieur aufstellen würden, der allein nur als Hydrotechniker fungieren würde, während alle anderen Staatstechniker mit diesen Arbeiten nichts mehr zu thun hätten.

(Poslanec Povše: — Abgeordneter Povše: «Pa mi bi radi imeli velik aparat. V Dalmaciji je stavbni svetnik in dva inženirja!»)

Dieser Meinung war ich auch. Ich habe geglaubt, daß diese Frage in der Art zu lösen wäre, daß ein hervorragender Hydrotechniker angestellt würde — aber nicht bei der Regierung — welcher als Chef eines hydrotechnischen Bureaus des Landes zu gelten hätte und mit dem erforderlichen Stabe von Technikern zu umgeben wäre, mit Adjuncten, Zeichnern usw. Ich kann mich leider über diese Frage nicht weiter aussprechen.

Wie gesagt, die Differenzen zwischen dem Ackerbauministerium und dem Landesauschusse haben dazu geführt, daß der Landesauschuss erklärte, eine solche Verwendung des Hydrotechnikers, wie sie vom Ackerbauministerium geplant sei, erscheine ihm nicht angemessen, und er verzögere deshalb den Landesbeitrag. Ich kann diese Frage nicht weiter erörtern, weil eben diese Differenz der Anschauungen zu dieser mißlichen Situation geführt hat. Vorläufig muß ich auf die gestellte Frage mit «nein» antworten, ein Hydrotechniker ist jetzt speciell nicht in Aussicht genommen. Was sonst die technischen Kräfte des Baudepartements betrifft, so werden sie so viel als möglich und so weit man es von ihnen überhaupt verlangen kann, zur Aufnahme von hydrotechnischen Elaboraten und zu deren Ausführung verwendet, und ich muß hier constatieren, daß gerade unser Bauamt mit der größten Opferwilligkeit und mit riesigem Fleiße, aber auch mit gleicher Begeisterung für die Sache bei der Durchführung dieser Arbeiten sich bethätigt. Aber ich wiederhole, die specielle Bestellung eines Hydrotechnikers ist nicht in Aussicht genommen.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne — gospod poročevalec?

Poročevalec Lenarčič:

Na ta odgovor ekselence gospoda deželnega predsednika barona Heina pridem kot poročevalec upravnega odseka do zaključka, da je vsekako potrebno, da deželni zbor stoji na istem stališču, kakor je bilo prvotno stališče. Če smo prej prosili in molodovali že leta in leta, da naj se nastavi tak hidrotehnik, danes ne moremo stati na drugem stališču, in zato bi se usojal predlagati visoki zbornici, da bi se deželnemu odboru naročilo, da naj ne spusti tega iz vida, ampak da začne nova pogajanja s c. kr. deželno vlado in da se končno zedinite soglasno gledé stališča, katero naj zavzema dotični hidrotehnik, in gledé prispevka, katerega naj dežela daje na eni in država na drugi strani zanj.

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, smatram, da se visoka zbornica strinja s predlogom gospoda poročevalca.

Poročevalec Lenarčič:

Nadaljnje številke 4. do 10. naj se blagovolijo vzeti na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Pri marginalni številki 11. usojam se v imenu upravnega odseka omeniti, da je dopolniti poročilo gledé zgradbe levega brega Krke s tem, da se je končno posrečilo priti do končnega pokritja, in sicer tako, da plača dežela 40%, država tudi 40%, interesentje pa 20%. Prosim, da se to na znanje vzame.

(Obvelja. — Angenommen.)

Pri marginalni številki 12. «Upravna Kamniške Bistrice» se je opomnilo, da se zahteva c. kr. deželne vlade, naj dežela plača dotične troške za vladno komisijo, upravnemu odseku zdela jako čudna, ker ne ve, kako pride dežela do tega, da bi morala plačevati komisijske troške vladnih organov. Sklepa se ni nobenega storilo in torej ni nič drugega pripomniti.

Predlagam, da se to vzame na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Gledé marginalne točke 13. «Nabrežna zgradba ob Tržiški Bistrici pri vasi Breg» bodi v dopolnjevanje poročila povedano, da bo letos treba dati znesek 500 K za novo zgradbo, ki tukaj še ni omenjena, ki je pa vendar na dotičnem kraju potrebna.

Prosim, da se to na znanje vzame.

(Obvelja. — Angenommen.)

Gledé marginalne številke 14. ni ničesar omeniti in prosim, da se vzame nespremenjeno na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Točko 15. «Odvajanja poplavne vode v Kočevskih in Ribniških kotlinah» dopolnujem s tem, da se je pri tej točki kolavdacija izvršila. Projektirana je za nadaljnje naprave potreščina v znesku 12.000 gld., in jaz prosim, da se blagovoli to na znanje vzeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Pri marginalni številki 16. «Upravna vodá v Vipavski dolini» se je omenilo v upravnem odseku, da je gospod referent v kmetijskem ministerstvu izrekel svoje pomisleke gledé cen v projektu, ker se projektant ni oziral dovolj na krajevne razmere.

Upravni odsek torej nasvetuje resolucijo:

«Naj se deželni odbor pozove, da od projektanta gospoda Hraskega zahteva popolnjenje projekta gledé cen, odgovarjajočem krajevnim razmeram.»

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati.

Gospodje poslanci, ki se strinjajo z resolucijo upravnega odseka, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Želi še kdo besede k marginalni številki 16?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Sprejeto.

Poročevalec Lenarčič:

K točki 17. nimam ničesar omeniti in prosim, da se nespremenjeno vzame na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Pri marginalni številki 18. «Upravna Sore» je poročilo popolniti s tem, da je došel deželnemu odboru dopis od c. kr. vlade, da je dobil državni tehnik nalogo izdelati projekt za sistematično regulacijo Sore in županstva so se o tem obvestila.

Predlagam, da se to vzame na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Točko 19. «Upravna potokov Račeva in Sore» popolnujem s tem, da je sklep občinskega odbora v Žirih pravomočen postal. Občinski odbor se ima le še gledé ohranitve zgradbe zavezati.

Prosim, da se to na znanje vzame.

Deželni glavar:

Gospod poslanec dr. Žitnik ima besedo.

Poslanec dr. Žitnik:

Častiti gospod deželni glavar je odgovarjajoč na interpelacijo gospoda poslanca Božiča v zadevi zgradbe

žirovske ceste naglašal, da je, predno se ta cesta gradi, bodi si po sorški ali račevski dolini, treba poprej uravnati Soro in Račevo. Jaz sicer nisem deželni zastopnik tega okraja, pač pa sem kot državni poslanec imel priliko se pečati s to stvarjo, ko sem bil od ljudi naprošen, da poizvem na Dunaju, kje leži dotični načrt. Stvar je nekoliko že s tem pojasnena, da je splošni načrt že izdelan in da se gre zdaj za napravo povodnih načrtov.

Dalje poroča deželni odbor, da je občinski odbor v Žireh lansko leto dné 5. maja storil sklep, da prevzame garancijo za 30odstoni prispevek dotičnih interesentov, kakor to tudi zahteva vlada in deželni odbor. Slučajno mi je prišel v roke prepis sklepa občinskega odbora z dne 25. februarja lanskega leta, iz katerega je razvidno, da je 32 udeležencev — in pet drugih je dvomljivih — ponudilo občinskemu zastopu takoj gotov denar s pogojem, da občinski odbor formalno prevzame garancijo za dotični 30odstotni prispevek. Toda občinski odbor je iz meni naznanih razlogov stvar odklonil in z 11 proti dvema glasoval, da ne prevzame garancije. Na to si usojam deželni odbor opozoriti: lansko leto je občinski odbor sklenil, da prevzame garancijo, med tem časom je župan Sedej umrl in letos je pa občinski odbor kratko malo prejšnji svoj sklep preklical, ter tukaj samo omenil: ker so dotični udeleženci v Račevi odpovedali. Oficijelnega mi ni nič znanega, mislim pa, da bi deželni odbor storil nadaljni korak, da se stvar pojasni, ter konstatira, ali je to istina ali ne. Moje prepričanje je, da bo žirovska dolina, oko se uravnava pusti, s časom postala čisto podobna vipavski dolini, koder voda rodovitno zemljo s peskom in blatom zasiplje in nazadnje bo vsled teh spletkarij, ki gotovo tiče za stvarjo, dežela in država morala zvišati svoje prispevke in ker je že deželna vlada v svojem dopisu opozorila deželni odbor, da naj se ustanovi vodna zadruga za vzdrževanje zgradbenih del ob Sori in Račevi, predlagam sledečo kratko resolucijo:

«Deželni zbor skleni:

Deželnemu odboru se naroča, naj vse potrebno ukrene, da se čim preje prične uravnava hudournikov Sore in Račeve v žirovski dolini in da se ustanovi vodna zadruga, ki bode vzdrževala izvršene zgradbe.»

Deželni glavar:

Gospod poslanec vodja Povše ima besedo.

Poslanec Povše:

Deželni odbor je bil v tej zadevi v zadnjih instancah le obveščen, da je c. kr. deželna vlada dala nalog okrajnemu glavarstvu v Logatcu, da se občina, oziroma interesenti poravnajo gledé povzvetja troškov za vzdrževanje cele naprave. Gospod poslanec Žitnik nas pa obvešča, da se je v občinskem odboru žirovskem našla večina, ki oporeka dolžnosti prevzetja obveznosti. Jasno je, da se deželni in državni prispevek ne bo nikdar izplačal, ako se občina ne zaveže, da bo napravo vzdrževala; toda temu se bo lahko od-

pomoglo. Deželni odbor kot vrhovno oblastvo bo sporazumno z deželno vlado skrbel, da se napravi vodna zadruga, ki ima potem pritegniti le tiste, ki so interesenti. Ta vodna zadruga pa potem sklene, da pritegne tiste v svoje področje, in tako bo mogoče, zahtevi deželne vlade z dne 4. grudna lanskega leta zadostiti. Ker je poteklo že pol leta, se je od gozdnega oddelka v Beljaku ta projekt skoraj gotovo že zvršil, in deželnega odbora nalog bo gotovo pognati zadevo, da se izvrši še tekom tega leta naprava, ki bo stala 20.000 K.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne gospod peročevalec?

Poročevalec Lenarčič.

Meni se to jako čudno vidi, kako je žirovska občina v tej stvari postopala, ki je že sklenila garancijo za prispevek udeležencev, in sedaj pa kar na enkrat stori nasprotujoči sklep, kakor da bi bili otroci, ne pa resni može, katerim je na tem, da se zadeva končno reši. Jaz se o obče popolnoma strinjam z resolucijo gospoda poslanca Žitnika, kajti ta zadeva bo vendar v boljši tok prišla, če bo enkrat napravljena vodna zadruga.

Deželni glavar:

Prosim sedaj glasovati o resoluciji gospoda poslanca dr. Žitnika gledé uravnave Sore in Račeve in ustanovitve vodne zadruge.

Gospodje poslanci, ki pritrjujejo tej resoluciji, izvolijo obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeta.

Poročevalec Lenarčič:

O točkah 20., 21. in 22. mi ni ničesar pripomniti ter predlagam, da se vzamejo na znanje.

Deželni glavar:

K točki 21. je oglašen k besedi gospod poslanec Pakiž, ki ima torej besedo.

Poslanec Pakiž:

Slavni zbor! Izprosil sem si besede k točki 21., in sicer glede odvajanja vodá iz Stružke in Loškopotoške doline. V teh dolinah voda še vedno v poljedelstvu veliko škode napravlja, in zgodi se celo večkrat nesreča, da se ljudje utopijo. Tukaj bi prosil ekselencno gospoda deželnega predsednika, ki je že lansko leto obljubil, da bo gozdni komisar gospod Putick stvar nadaljeval, naj na to vpliva, da se delo vendar že enkrat izvrši. Če se dela samo pričnejo, potem pa stvar opusti, se požiralniki zopet zasujejo, in vse poprejšnje delo je

bilo zastoj. Prosil bi pa tudi častitega gospoda deželnega glavarja in deželni zbor, da bi tudi pospeševali, da se vendar enkrat izvrši v Stružki dolini cesta, za katero so načrti že tukaj. (Poslanec Lenarčič: — Ubegeordneter Lenarčič: «To ne spada sem!») Pač, to spada sem, ker je zadeva zgradbe cest z odvajanjem vodá v Stružki dolini v zvezi. Prosim torej deželni odbor, da ukrene, da se bo cestni odbor ribniški prisilil, da to stvar vzame v roke in da se ta cesta, ki je tako potrebna, izvrši.

C. kr. deželni predsednik ekszellenca baron Hein:

Na izvajanje gospoda poslanca Pakiža mi je čast naznanjati, da je bil dotični načrt zaradi Stružke doline od ministerstva za poljedelstvo že odobren in da se je ta načrt deželnemu odboru, in sicer dne 7. junija tega leta, poslal v pregled, in sicer v lokalni pregled. Gledé drugega načrta za Loško-potoško dolino je pa ministerstvo dovolilo 50 odstotni prispevek, in načrt izdeluje sedaj oddelek za zgradbo hudournikov.

Deželni glavar:

Gospod poslanec Povše ima besedo.

Poslanec Povše:

Gospodu poslancu Pakižu bi povedal, da je deželni odbor sklenil, da se ta načrt nadaljuje, ob enem bi mu pa priporočal, naj na to vpliva, da bi županstva ne prišla z enakimi zahtevami, kakor struška občina, ki je želela, da bi dežela dala denar za neki majhen mostiček. Take zadeve bi morala občina sama preskrbeti. Ako jim je dežela brez prispevka interesentov preskrbela dotična amelioracijska dela, bi se smelo od občinskega zastopa pač pričakovati toliko resne volje, da bi bil dotični mostiček sam napravil. To je tudi edin vzrok, če akcija še ni rešena. Deželni odbor je deželnemu stavbnemu uradu že dal dotični nalog. Stvar je že rešena in je v pisanju. Ob enem pa je deželni odbor odločil, da naj županstva sama preskrbe izdelovanje takih malenkostij. Stvar je torej že rešena.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, gospod poročevalec?

Poročevalec Lenarčič:

Ne, samo še enkrat prosim, da se marginalne številke 20. do 22. vzamejo na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Dalje predlagam, da se vzameta na znanje točki 23. in 24.

Poslanec Zelen:

V preteklem zasedanju je visoki zbor enoglasno sklenil, da pošlje deželni odbor hidrotehnika na Pivko,

da bo preiskal in pregledal, kaj je potrebno, da se napravi troškovnik, da se ta nujno potrebna stvar enkrat dovrši. Z ozirom na to prosim kot zastopnik dotičnih udeležencev, da bi nam gospod referent deželnega odbora povedal, v kakem štadiju je stvar.

Deželni glavar:

Gospod poslanec vodja Povše ima besedo.

Poslanec Povše:

Gospodom je iz lanskega poročila znano, da deželni odbor ni mogel deželnemu stavbnemu uradu dati naročila gledé izvršitve poizvedeb, kajti neobhodno potrebno je, da so vodne, hidrotehnične razmere konstatirane. Deželni odbor je na to upal, da bo državni hidrotehnik vendar že enkrat nameščen in da bo ta prevzel to delo, in oseba, ki je za to mesto namenjena bila, se je bila jako zanimala za to delo, in bilo je namenjeno, da bo on projekte izdelal. Med tem se je pa stvar tako obrnila, da deželni odbor ni mogel izvršiti naročila, in bodi mi dovoljeno, da repliciram na načelo, da se mora nadaljevati stvar gledé državnega hidrotehnika, ki naj ne bo izvrševalec, ampak inicijativen, da inicijativno izdeluje načrte za amelioracijska dela, ne pa kakor podrejen človek, da bi se nadinženir poslal postavim za uravnavo Mirne, ko je v to adjunkt ali pomožni inženir delegiran. Sedaj pa je stavbni urad predlagal, da se poprosi hidrografični urad pri vladi, ali ne bi hotel on prevzeti teh opazovanj na Pivki. To se je zgodilo, in dne 25. junija je došel potem odgovor od deželne vlade, da je ministerstvo za notranje zadeve dovolilo, da prevzame pri državni upravi nameščeni hidrografični urad to opazovanje, kateremu bo trošek 1024 K, od katerega naj prevzame dežela 512 K. Ker sem to šele te dni dobil, sem akt pridržal, da ga dam gospodom poslancem na razpolago. Moj predlog pa se bo glasil, da bomo gotovo polovico prevzeli, in ker je deželni stavbni urad ugovarjal mnenju hidrografičnega urada, da bi bilo treba dveletnega opazovanja, ter rekel, da je zadosti, da se prvo bodočo povodenj natanko opazuje, je upati, da bode dotično opazovanje že letos izvršeno, in na podlagi zbranega materijala se bo izdelal projekt, da bo tako mogoče že prihodnjemu deželnemu zboru podati popolnjeni načrt za uravnavo Pivke. Mislim, da more gospod poslanec s tem biti zadovoljen.

Deželni glavar:

Gospod poslanec Zelen ima besedo.

Poslanec Zelen:

Zadovoljen sem s tem, kar sem slišal od gospoda referenta v deželnem odboru, in se zahvaljujem v imenu udeležencev visoki vladi in c. kr. ministerstvu. Nadejam se, da bo sedaj stvar pospeševana, ker je vlada stvar v roke vzela in inicijativo poprijela.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, gospod poročevalec?

Poročevalec Lenarčič:

Nimam ničesar omeniti.

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr v. Tiedtberg

(prevzame predsedstvo — den Vorsitz übernehmend):

Der Herr Berichtstatter hat die Kenntnisaahme der Marg. Nr. 23 und 24 beantragt.

Da dagegen kein Widerspruch erhoben wurde, so nehme ich an — angenommen.

Poročevalec Lenarčič:

O marg. št. 25. nimam ničesar omeniti. K marg. št. 26. opomnim, da je privatni inženir izdelal načrt. Troški so proračunjeni na 100.000 K in načrt se nahaja sedaj pri deželnem stavbnem uradu v pre-soji. To naj se vzame na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Točka 27. naj se vzame na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Točko 28. mi je s tem popolniti, da je cestni odbor litijski kot prizadeti interesent prevzel pokritje primanjkljaja. Vsa zadeva je tedaj pri c. kr. ministertvu.

Predlagam, da se ti dve točki in istotako 29., 30., 31. in 32. vzamejo na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Točke 33. do 38. se nanašajo na zadeve osuševanja ljubljanskega barja. Ta zadeva je prišla končno vendar v tak položaj, da se lahko resno misli na končno rešitev. Upravni odsek je izrekel željo, da bi nam podal gospod referent deželnega odbora kratko pojasnilo.

Poslanec Povše:

Gospoda moja! Po toliko letih se je posrečilo dobiti o vodopravnih zadevah razsodbo najvišjega sodišča, in kakor sem že pri generalni debati omenil, je visoka vlada, ko je izvedela o tej razsodbi, sama pisala deželnemu odboru, da ukrene, da se že more še v letošnjem zasedanju dotični zakon skleniti. Deželni odbor je naročil močvirskemu glavnemu odboru, ki je de facto podjetnik vsega osuševalnega dela, da dá preiskati strokovnik, ali so še tisti troški veljavni, ki so se pred sedemnajstimi leti proračunili, ko je Podhagsky izdelal svoj načrt. Glavni odbor je dal načrt po nekem inženirju pregledati, toda iz previdnosti je

deželni odbor odredil, da tudi deželni stavbeni urad pregleda tako pregledani in revidirani dotični strokovnik, da bo zagotovljeno, da so vse prilike za prekoračenja odstranjene. Deželni inženir, kateremu se je poveril ta posel, je pa našel, da je treba potreščino še nekoliko povišati, in sicer za 32.000 gld. To je bilo pravilno in referent deželni odbor je prosil inženirja, da natančno preudari, da bodo odstranjena prekoračenja, ki so bila tako neprijetna pri uravnavi Mirne, ko je projektant pozabil, da treba zemljo izkopano tudi izvažati, vsled česar se bo proračun žalibog moral prekoračiti, ako se hoče celo uravnalno delo pravilno izvršiti. Tako revidirani strokovnik se je podal c. kr. deželni vladi na nje poziv s prošnjo, da izvoli, kar je sama namignila, pri kmetijskem ministertvu izposlovati, da pride gospod tehniški konzulent Markus iz ministertva, da skupaj z deželnim inženirjem in zastopnikom močvirskega glavnega odbora na lice mesta pregleda celi projekt, ali ni treba iz tehniških ozirrov kakih sprememb. Na to deželni odbor vzlic temu, da se je neki državni poslanec večkrat v ministertvu oglašil in poprosil za rešitev, ni dobil nobenega odgovora, in jaz sam bi bil ekscelenci gospodu deželnemu predsedniku, kateremu je vsa zadeva znana, hvaležen, ako nam pove, v katerem stadiju se sedaj stvar nahaja, in ali je upati, da pride po deželni vladi sami nasvetovani strokovnjak iz ministertva na lice mesta, da pregleda projekt. Žalibog je sesija tako kratka, da ni upati, da se bo to izvršilo še v tej sesiji, ampak eno je gotovo, da je smatrati osuševanje ljubljanskega barja kot največje kulturno delo na polju kmetijstva v naši deželi, in da je vredno da pridemo do rešitve projekta. Dotični močvirski odbor je plačal za načrt 26.000 gld. in vse instance so že govorile. Zato bi Njega ekscelenco gospoda deželnega predsednika prosil, da pove, ali mu je znano, ali je upati da se ugotovi želji in prošnji, da se odpošlje gospod Markus, da celi projekt pregleda, da se bo potem vse potrebno pripravilo, da se stvar deželnemu zboru v končno rešitev predloži.

C. kr. deželni predsednik ekscelenca baron Hein:

Na to vprašanje gospoda predgovornika imam le odgovoriti, da je meni toliko znano, da se načrt sedaj pri ministertvu natanko pregleduje, in ako je treba, bodo dotični strokovnjaki tudi na lice mesta prišli, ako pa ne, se bodo dotične izpremembe, katere bodo strokovnjaki kot pravilne smatrali, naznanile dotičnemu odboru. Tako stoji stvar. Potem mi je pa tudi znano, da tisti strokovnjaki sedaj dvomijo, da je Podhagskyjev načrt sedanjim razmeram popolnoma primeren, in mislijo, da se bo preveč vode odvedlo iz barja po tistem načrtu. To mnenje strokovnjakov je meni privatnim potom prišlo do vednosti. Reč se še studira in ako bo treba, bodo tudi prišli na lice mesta. Dotični «Moorculturtechniker» — ime sem pozabil — ki je postavljen v ministertvu, je že enkrat pregledal vse kraje, za katere se tudi on interesira, in on je meni rekel, da tako ugodne razmere, kakor na našem barju, se ne nahajajo v nobeni kronovini v Avstriji. Tako stoji stvar.

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr v. Tiedtberg:

Der Herr Abgeordnete Director Povše hat das Wort.

Poslanec Povše:

Zadeva se mi zdi toliko važna, da moram na izvajanje ekselence gospoda deželnega predsednika barona Heina replicirati. Najprvo bi bilo želeti, ker je pričakovati tekom zime redne sesije deželnega zbora, da se tekom poletja vendar izvrši dotični projekt, da bi se stvar zopet ne zavlekla leta in leta. Če inšpektor Koppens iz ministerstva zahteva, da bodi projekt tako urejen, da bo mogoče intenzivno kulturo, namakanje, izvrševati, ne le močvirje sušiti, omenjam, da je projekt, ki ga je Podhagsky, mož evropsko slovečega imena, izdelal, tako izdelan, da je vse preskrbljeno, da bode tudi mogoče potem napajanje dotičnih zemljišč v osušenih krajih izvrševati. On je natančno izvajal, da ni kmalu kak projekt tako ugoden, kakor ravno vsled svoje naravne lege naše barje, katero je od venca gričev ali hribov obdano, kjer izvirajo studenci, ki provzročajo poplavljanja. Ker ne najdejo prostega odtoka, provzročajo, da se tako barje hitro napolni z vodo, in ker ni odtokov po rednih odprtinah, zastane potem voda na barju. On je dalje rekel, da bo te studence jako lahko mogoče zajeti in jih vzdigniti tako visoko, da jih bode z najmanjšimi troški lahko mogoče razpeljati po osušeni zemlji, da se bo lahko intenzivno napajalo travnike ob času suše. To je torej preskrbljeno, in to moram povdarjati, da se ravna za projekt, ki ga ni izdelal en sam tehnik, ampak katerega je preiskala anketa najslavnejših mož, večjih v hidrotehnikih. Imenovani projektant Podhagsky je bil mož evropsko slovečega imena, dalje so preiskali ta projekt stavbni nadsvetnik Jindra, Salvini iz Lombardije, ki je v Italiji najslavnejši veščak, in Vincentini, ki je bil v avstrijski Furlaniji znan veščak, ki je tudi ondotne projekte za osuševanje in napajanje suhih krajev izvršil. Torej ta projekt ni bil samo preiskan od strokovnjakov v kmetijskem ministerstvu, ampak tudi od strokovnjakov v ministerstvu notranjih zadev, in če so se vsi ti strokovnjaki, najvišje avtoritete, izrekli za projekt, mislim, da, če je komu resno mar, ne sme iskati dlake v jajcu. Tu omenim še en moment, ki sili na to, da se moramo držati tega projekta, kajti vse vodoppravne obravnave so se vršile na podlagi tega projekta, in ako bi se projekt sedaj spremenil, bi se morale te vodoppravne obravnave iznova izvršiti, in stvar bi se zopet vlekla leta in leta, kakor morska kača.

Jaz sem bil pred odhodom iz državnega zbora pri kmetijskem ministerstvu in tehniški konzulent mi je odločno to izjavil, da je ta projekt popolnoma stvarno dognana zadeva, katere ne more nič predrugačiti. Mnenje močvirskega odbora in občna želja, kakor tudi interes stolnega mesta Ljubljane sili na to, da se enkrat stvari resnica da, in da se to izvrši, kar se je že 20 let sem vedno ponavljalo v visoki zbornici, in zato mislim, da je opravičeno, ako prosim ekselenco

gospoda deželnega predsednika, da kolikor mogoče pospešuje, da se tekom tega poletja izvrši revizija trase, tako da bo mogoče v prihodnjem zasedanju predložiti visoki zbornici načrt zakona, kakor ga ima gospod deželni glavar še iz prejšnjih časov izza ministerstva Taaffe in Falkenhayn. Ker bo dežela dobila posojilo iz državnega amelioracijskega zaklada, interesenti pa tudi jako nizko obrestljivo, v 42. letih vračljivo posojilo, je na podlagi teh dejanskih razmer mogoče, da se uresniči to, kar so pred toliko in toliko leti najboljši veščaki projektirali, in za kar se naša dežela pol stoletja poteguje.

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr v. Tiedtberg:

Wünscht noch jemand das Wort?

(Nič se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Wenn nicht, so hat der Herr Berichtstatter das Wort.

Poročevalec Lenarčič:

Na to obširno pojasnilo mi je le na kratko odgovoriti. Z veseljem pozdravljam, da je ta zadeva prišla enkrat v položaj, da je toliko zrela, da je misliti na nje izvršitev. Toda tista bojazen, da se bo zadeva zopet zavlekla na nedoločen čas, je več ali manj opravičena, in treba bo torej vse sile napeti, da se spravi stvar v tok, in da pride do rešitve. Vsako leto imamo poplavljanja, neizmerne množine pridelkov se nam uničujejo, in vedno pridejo kmetovalci do tega, da morajo dvakrat na leto sejati. Če se človek postavi na stališče človekoljubja, bi tem ljudem res skoro priporočal: bežite od tod, vsaj vam ni mogoče več izhajati. S tem pridemo v ta položaj, da se nam mora videti popolno opravičeno izseljevanje ljudstva iz ljubljanske okolice. Jaz torej le z veseljem pozdravljam to misel, da bi že v prihodnjem zasedanju imeli priliko se baviti z zakonom, ki jim preskrbi dotična finančna sredstva, katera potrebujemo za izvršitev projekta. Dotična obljuba, ki se je izrekla s tako visokega mesta, mislim, ne bo pozabljena, ali mi pa moramo res zahtevati, da se to zgodi, kajti le na ta način je mogoče, da se stvar dovrši.

Opazka, katero je napravil prevzvišeni gospod deželni predsednik, da so strokovnjaki rekli, da se bo preveč vode iz barja odvajalo, se mi zdi, da ni utemeljena. Nikakor ne more to biti pravilno, da bi osuševanje tukaj moglo v katerikoli meri škodovati. Kajti znižanje vodne površine za približno en meter v poprečni legi, kakor se to namerava, to vendar ne more priti v poštev, kajti talna voda stoji dva čevlja visoko. Da pod takimi pogoji ni mogoče, da bi se preveč vode odvedlo, je samo po sebi dano, in mi moramo siliti na to, da se nam talna voda kolikor mogoče zniža. Izrečena bojazen je torej popolnoma neopravičena. Sedanje rastline bodo morda res nekoliko škode trpele, ali če pregledamo sedanje slabe mokre travnike, moramo priznati, da je prav, če bodo na njih mesto prišli drugi, ki bodo donasali več koristi. S kislom travo živine ne moremo rediti, nasprotno,

imamo narodnogospodarsko izgubo, ako tako krmo, to kislo travo, dajemo živini, in le samega sebe slepim, če imam po toliko in toliko rapov v hlevu, ki pa vsi skupaj niso nič vredni. Torej to zadevo je smatrati kot jako nujno in kot tako, ki se mora v kratkem času rešiti.

V marginalni številki 34. poroča deželni odbor, da se je nabava tistega bagerja za trebljenje Ljublanice za sedaj odklonila. Dotični bager se je imel napraviti iz sredstev, katere ima močvirski odbor na razpolago. Ker je pa bila takrat stvar v takem stanju, da je bilo pričakovati, da se zadeva v doglednem času reši, je prišel do tega sklepa, da se vsaj začasno nabava dotičnega bagerja opusti. Sedaj pa, ko je pričakovati, da se bo zadeva v kratkem času rešila, bager nima velikega pomena. Če bi se pa stvar iz katerega koli vzroka zopet za par let zavlekla, bi bil jaz mnenja, da naj deželni odbor prekliče svoje prvotno odločilo, in dovoli močvirskemu odboru, da se napravi dotični bager, da se vsaj začasno en del povodnji odstrani, ki vsako leto oškoduje naše barje.

S tem končam, in prosim, da se s temi opazkami marginalne številke 33. do 38. vzamejo na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Istotako predlagam, da se vzamejo na znanje marginalne številke 39. do 42.

Tandeshauptmann-Stellvertreter Freiherr v. Tichthenberg:

Zu Punkt 42 hat sich zum Worte gemeldet der Herr Abgeordnete Azman.

Poslanec Azman:

Zadeva kapnice na Pokluki se vleče v deželnem zboru že skozi 5 let. Ta kapnica je bila v seji dne 6. februarja leta 1896. potrjena v tukajšnji slavni zbornici v tem pomenu, da se dovoli za zidanje in napravo te kapnice 1000 gld. tako, da država prispeva s 50 %, dežela s 25 % in interesentje tudi s 25 %. Interesentje pa pri tej kapnici so trije kmetji in gorjanska občina. V razliki od drugih takih naprav je bila Pokluka tako srečna, da se je prošnja precej prvokrat uslišala in bi človek mislil, da se bo precej zgradil ta vodnjak. Vendar je pa delo zaostalo, kakor se mi zdi, največ zaradi tega, ker eden od interesentov, pri čegar poslopiju bi imela stati kapnica, ni mogel prispevati, ker je rvež, in še le lansko leto, ko smo obljubili tudi iz hranilnice dati prispevek, da se ta potrebna kapnica zida, je prišla zadeva v tok. Ali ravno, ko se je hotelo začeti delati, je prišlo ravnateljstvo eraričnih gozdov s projektom, da bode gradilo novo cesto, ki bode imela svoj tek skoro četrte ure od teh hiš, in tako ne bi dosegel tisti vodnjak svojega namena, ako bi se stavil pri hišah, ampak ga bode treba postaviti pri cesti. Zato je skoro sreča, da se še ni zgradil, ampak da bode zgrajen tik ceste. Prosim, da vzame visoki deželni zbor to pojasnilo na znanje.

Tandeshauptmann-Stellvertreter Freiherr v. Tichthenberg:

Seine Excellenz der Herr Abgeordnete Baron Schwegel hat das Wort.

Abgeordneter Excellenz Freiherr v. Schwegel:

Ich habe diese Angelegenheit seinerzeit im Landtage angeregt. Es sind viele Jahre vergangen und von Session zu Session schleppte sich diese Angelegenheit fort, ohne ihre Erledigung zu finden. Im Berichte, der vorliegt, steht ausdrücklich, daß der Landesauschuß auf wiederholte Betreibung seit zwei Jahren von der Gemeindeverwaltung in Obergörzach nicht einmal eine Antwort erhielt. Aus den Ausführungen des Herrn Vorredners habe ich entnommen, daß sich das bestätigt hat. Aber es wäre doch vorauszusetzen gewesen, daß dem Landesauschusse eine Mittheilung gemacht worden wäre, was ich hiermit in ernsteste Anregung zu bringen mir erlaube.

Wenn aber wirklich, wie der Herr Vorredner auseinandergesetzt hat, die Straßenumlegung in einer Weise erfolgte, wodurch der Brunnen in eine größere Distanz von den Häusern kommt, als beabsichtigt wird, so muß diese Frage selbstverständlich eine andere Lösung finden. Die Frage ist, wer zu diesem Baue beizutragen haben wird. Die Entfernung von einer Viertelstunde und mehr für die einzelnen Häuser ist ein Übelstand. Andererseits ist es richtig, daß es nicht möglich ist, den Brunnen an eine andere Stelle zu setzen, als an der projectierten Straße, wenn er anders den Zweck erfüllen soll für den lebhaften Verkehr, der dort oben herrscht, wo das Vieh thatsächlich Wassermangel leidet, Abhilfe zu schaffen. Indem ich auf diesen Umstand hinweise, würde ich dem geehrten Landesauschusse nahelegen, mit Nachdruck an allen Orten, wo es möglich ist, diese Angelegenheit zu betreiben, weil thatsächlich das Bedürfnis dort oben in dieser Frage anerkannt ist, und weil eine Angelegenheit, die sich bereits sechs Jahre oder noch länger hinzieht, endlich ihrer Regelung zugeführt zu werden verdient.

Diese wenigen Bemerkungen glaubte ich zu der Sache vorbringen zu sollen.

Tandeshauptmann-Stellvertreter Freiherr v. Tichthenberg:

Der Herr Abgeordnete Director Povše hat das Wort.

Poslanec Povše:

Gospoda predgovornika bosta že morala pripoznati, da je deželni odbor storil to, kar je moral. Kajti ministerstvo nikdar ni privolilo v izplačevanje državne podpore, ako ni bilo poprej dokazano tudi že izplačevanje prispevka interesentov. Deželni odbor ima pa sedaj že vsako leto med drugimi podaljsanimi krediti tudi podporo za kapnice na Pokluki. Deželni odbor je torej svoje storil, in mi smo pripravljeni izplačati deželni prispevek, kakor hitro bosta gospoda predgovornika, posebno gospod poslanec Azman, ki je član občinskega odbora v Gorjah, dosegla, da se bodo tudi

tam izrekli: «Mi smo pripravljani». Tisti dan bo šel akt v ministerstvo. Deželna podpora pa že plesnuje cela štiri leta v blagajni.

**Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr
v. Tiedtzenberg:**

Wünscht noch jemand das Wort?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Wenn nicht, so hat der Herr Berichterstatter das Wort.

Poročevalec Lenarčič:

Nimam ničesar dostaviti in samo še enkrat prosim, da se točke 39. do 42. vzamejo v vednost.

(Obvelja. — Angenommen.)

Istotako naj se vzameta na znanje točki 43. in 44.

**Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr
v. Tiedtzenberg:**

Der Herr Abgeordnete Dr. Papež hat das Wort.

Poslanec dr. Papež:

Berem v marginalni številki 44., da je dobil deželni stavbeni urad naročilo, da kar najhitreje — to ni podčrtano v marginalni številki 44., ampak jaz podčrtam — sestavi proračun stroškov k projektu, ki se je predložil deželnemu zboru l. 1895. Mi imamo tukaj datum 21. aprila 1900, takrat se je sklenilo to, kar je dalo povod deželnemu odboru, da reče stavbenemu uradu, da naj kar najhitreje izdelava nov troškovnik. 21. aprila 1901 smo že davno imeli in še ni izdelan. To je nekako počasno, vendar bi skoro to počasnost pretrpeli, vsaj pri tej marginalni številki, ker smo navajeni še večje počasnosti od prejšnjih let in ker je znano, da vesi ta zadeva v zbornici že sedemnajst let — če me gospod poslanec Žitnik posluša, naj me kontrolira, meni bo prav. Tudi idej o tem preskrbljevanju pitne vode v Suhi krajini je bilo dosti. Prva ideja so bile kapnice, potem je prišel gospod profesor Hrasky z idejo vodovoda, in ta ideja se je ustvarila na papirju prav lepo, troškovnik je bil narejen, to je troškovnik od leta 1899., o katerem se je v lanskem sklepu z dne 21. aprila omenilo, da naj se ponovi ali prenovi. Potem sta deželni stavbeni urad in deželni odbor podrla to idejo — opustila se je — in sta dobila idejo, da morajo biti kapnice v tistih pokrajinah v Suhi krajini. Potem je bila ta ideja sprejeta in, ko se je sklenilo v tej zbornici, da se sprejmejo kapnice po dalmatinskih tipih, se je vse veselilo, da se bo to uresničilo, namreč preskrbovanje pitne vode v Suhi krajini, kjer je ljudstvo tako hudo potrebno vode za vzdrževanje svoje živine in za zboljšanje svoje krvi. Potem sta pa deželni stavbeni urad in deželni odbor podrla to idejo in predlagala, da naj se preide zopet k drugi ideji, namreč k stari, da se naj napravi vodovod; in sedaj stojimo pred tem, da imamo pred seboj poročilo, da je deželni stavbeni urad dobil nalogo, da

naj napravi nov troškovnik za stari vodovod. Nikdar se ni v deželnem zboru toliko projektiralo za kak vodovod, kakor za ta, nikjer se ni toliko delalo in ničesar storilo, kakor tukaj in toliko partikularij plačevalo, da bi se že iz tistega denarja dala kaka kapnica okoli Kuma napraviti, ker te so najbolj po ceni. (Poslanec Povše: — Abgeordneter Povše: «Še ne, ni še tak račun!») Jaz ne govorim odijozno, kajti to gre vse na adresu novega deželnega odbora, in jaz ne bom na nikakega drugega govoril, kakor na adresu novega poročevalca v deželnem odboru, kajti mi smo sedaj v zadnjem zasedanju, in jaz nimam drugega pred seboj, kakor služiti in delati v korist svojemu preljubemu narodu v tamošnjih krajih, v Suhi krajini, ki toliko trpi na pomanjkanju vode. Ampak ravno zato sem jaz spregovoril sedaj svojo vročo željo na adresu bodočega poročevalca v deželnem odboru, da naj gleda na to, da ne bode deželni stavbeni urad imel zopet kakih novih idej. Jaz mu želim, da ne bi imel prav nobenih idej več, ampak da naj ima dobro voljo.

**Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr
v. Tiedtzenberg:**

Der Herr Abgeordnete Director Povše hat das Wort.

Poslanec Povše:

Jaz ne bi bil k temu govoril, kajti jaz mislim, visoka zbornica mora sama pripoznati, da celo ogromno kopo projektov in nalog, katera vzraste vsako leto v visoki zbornici na deželni odbor in deželni stavbeni urad, je nemogoče s tem številom inženirjev ali tehnikov sploh rešiti. Gospodu predgovorniku bodi povedano, zakaj se letos ni izvršilo več. Povod temu je bilo to, da se je opustila misel vodovoda, ki bi bil stal 11.0000 gld. Zakon je narejen, imel je priliko dobiti c. kr. potrjenja, vse je preskrbljeno in deželni zbor, ki je toliko storil, da je omogočil zakon, v katerem se gre za potrebsčino 110.000 gld. je s tem dokazal, da ima resno smisel za uboge okraje. Ako pa interesenti reko, da nikakor ne prevzamejo stroškov za vsakoletno vzdrževanje, se mora reči, da so bili deloma oni krivi, da je stvar padla. Pri ponovljenih razpravah se je pokazalo, da je referent silil pogostoma na inženirja in mu je priporočal, da naj gleda na to, da naj kakor mogoče nizko ceno za dotično vodno napravo in za vzdrževanje napravi. Toda Hrasky je napravil projekt za kapnice, ki so bile več ali manj po dalmatinskem vzgledu, po Monierjevem sistemu (Poslanec Pakiž: — Abgeordneter Pakiž: To ni prej vedel!) s filtrom, kterege vzdrževanje je jako dragoceno, potem bi pa stalo 50000 gld. Nadalje je dobil nalogo deželni inženir Sbrizaj za napravo projekta za kakor mogoče nizko ceno, in troški za kapnice so bili proračunani za 100.000 gld. Ljudje so to povedali, župan in drugi so nam pa dali vedeti, da se potem že rajši zavežejo za vodovod, ker imajo potem res obilno zdrave pitne vode. Gospodje se spominjajo, da je deželni odbor od visoke zbornice — referent je bil gospod poslanec Langer — dobil pred vsem nalogo zagotoviti si

prispevek interesentov, potem še le, ko ima zagotovljen ta prispevek, da prevzamejo interesenti 20 odstotkov, ima deželni odbor iti na nadaljnje delo. Jaz sem pisal zasebno, gospod deželni inženir Sbrizaj pa služabno v Suho Krajino, dobila sva tak odgovor, da je dvomiti, ali bo ljudstvo prišlo do pravega spoznanja. Ker je pa ravno gospod deželni inženir Sbrizaj preobložen s tehniškim delom, je bil vzlic temu, da je referent deželni odbor ponovljeno prosil, vsak tak opomin brezuspešen.

Naznamim gospodu poslancu Suhe Krajine, da je sklenjeno, da bo deželni inženir Sbrizaj od Mirne šel z menoj v Suho Krajino, ter bodeva z ljudstvom stopila v dotiko, in ako se zavežejo interesenti, da dajo svoj 20odstotni prispevek, se bo prvotni projekt za napravo vodovoda izvršil. In tukaj pa bodi faktum konstatiran, da je deželni inženir Sbrizaj preiskal dotični projekt, ki je že v zakonu sprejet, in je našel, da je nepopoln in površen (Poslanec doktor Papež: — Abgeordneter Dr. Papež: «Ženijalni Hrasky») ter sploh samo generelen, in da o detajlnem projektu ni ne duha ne sluha. In na podlagi takega projekta je hotel gospod profesor Hrasky, da se zgradi vodovod za 110.000 glđ. Resnici na ljubo sem to povedal in tu pa povdarjam, da bo treba previdnosti, kajti kadar se gre za ubogo ljudstvo, se mora paziti, da se ne prekorači projekt kar za 30 do 40 odstotkov, kakor se je to zgodilo pri uravnavi Mirne.

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr v. Tiedtberg:

Wünscht noch jemand das Wort?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Wenn nicht, so hat der Herr Berichtstatter das Wort.

Poročevalec Lenarčič:

Ponavljam predlog, da se marginalni številki 43. in 44. vzameta na znanje in istotako točki 45. in 46.

(Obvelja. — Angenommen.)

Gledé točke 47., vodovoda v Postojni, mi je omeniti, da c. kr. vlada zahteva, da se zadeva smatra kot deželna zadeva in toraj tudi predloži dotični zakon.

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr v. Tiedtberg:

Seine Excellenz der Herr Landespräsident hat das Wort.

C. kr. deželni predsednik ekscelenca baron Hein:

V popolnitev tega naznanila moram omeniti, da je ministerstvo dovolilo prispevek 68.640 K in da je dobilo okrajno glavarstvo naročilo izvrševati dotične vodopravne obravnave, in da se bo v kratkem zadeva končala.

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr v. Tiedtberg:

Wünscht noch jemand das Wort?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Wenn nicht, so hat der Herr Berichtstatter das Wort.

Poročevalec Lenarčič:

Jemljem z zadovoljstvom na znanje, da je zadeva sedaj v takem tiru in da bodo Postojnčani vendar enkrat prišli do vode. Predlagam še enkrat, da se točka 47. in istotako nadalje točke 48., 49. in 50. vzamejo na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Marginalno številko 51. je popolniti s tem, da je zadeva rešena, ker je delo že oddano. Predlagam, da se to vzame na znanje.

Dalje predlagam, da se točke 52. do 61. vzamejo na znanje.

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr v. Tiedtberg:

Wünscht jemand der Herren das Wort zu diesem Antrage?

Der Herr Abgeordnete Povše hat das Wort.

Poročevalec Povše:

Izprosil sem si besedo za kratko pojasnilo glede vodovoda za Rako. Ministerstvo je tudi drugi projekt, katerega mu je predložil deželni odbor, zavrglo in reklo, da dotični elevator ne bo mogel vzdigovati vode do te višine. Sedaj je pa Marcus našel inženirja, ki ima ameriški vodni motor, katerega je na Nižjem Avstrijskem postavil za nekatere vodovode z velikim uspehom. Dotični inženir se je oglasil pri deželnem odboru in obljubil, da bo tekom 14 dni zvršil dotični projekt. Potem se bo videlo, ali bo mogoče, stvar izvršiti v okviru denarnih sredstev in če bo ministerstvo zistem dovolilo, bo še tekom tega leta mogoče, izvršiti dotično napravo za dobavo vode.

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr v. Tiedtberg:

Wünscht noch jemand das Wort?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Wenn nicht, so hat der Herr Berichtstatter das Wort.

Poročevalec Lenarčič:

Jaz samo še enkrat predlagam, da se točke 52. do 61. vzamejo na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Dalje prosim na znanje vzeti marginalni številki 62. in 63.

**Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr
v. Liedtberg:**

Der Herr Abgeordnete Bišnikar hat das Wort.

Poslanec Višnikar:

Pri marg. št. 62. in 63. poročja deželni odbor o vodovodu za vasi Sušje, Slatnik, Vinice in Zapotok in o vodovodu za vasi Jurjevica in Breže. Ker je bilo to tiskano poročilo že pred 9 meseci napravljeno, bi si usojal gospoda poročevalca deželnega odbora vprašati, v katerem štadiju se sedaj zadeva nahaja in kak državni prispevek je pričakovati za ta dva vodovoda.

**Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr
v. Liedtberg:**

Wünscht jemand der Herren das Wort zu diesem Antrage?

Der Herr Abgeordnete Povše hat das Wort.

Poslanec Povše:

Tukaj imam kratko navajati, da je cela zadeva že več ali manj rešena, in ministerstvo je v tem slučaju v prvo storilo to, kar je treba upoštevati, reklo je namreč, da neče prevzeti več kakor 40 odstotkov prispevka. Doslej je bilo ministerstvo navajeno dajati 50 odstotkov in je ves proračun potem tako urejen bil, da smo računili na 50 odstotkov, tukaj ima pa la 40 odstotkov, in referent deželnega odbora je imel priliko ponovljeno govoriti v ministerstvu z dotičnim referentom, ki mu je rekel, da bo ministerstvo le 40 odstotkov prispevka dovolilo in le izjemoma v slučajih, kakor na Krasu, in pri zelo ubožnih revnih občinah 50 odstotkov. Resnici na ljubo pa je konstatirati, da so se na poziv deželnega odbora, da naj interesenti in občinski odbor prevzame še 10 %, torej 35 %, izjavili dotični zastopniki za dotično prevzetev. Seveda nekaj je bilo pritožnikov, toda ti so bili odklonjeni, ker niso imeli pravih razlogov.

Pri tej priliki naj še omenjam neke zadeve, ki je obsežena v marginalni številki 64, namreč glede podaljšanja vodovoda za Jurjevico in Breže do Novih Lazov pri Ribnici, da se je tudi ta projekt že napravil in da se je stavil do c. kr. deželne vlade predlog, da tudi za ta vodovod dovoli 40 % prispevek.

**Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr
v. Liedtberg:**

Wünscht noch jemand das Wort?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Wenn nicht, so hat der Herr Berichterstatter das Wort.

Poročevalec Lenarčič:

Nimam ničesar omeniti in prosim le, da se točki 62. in 63. vzameta na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Istotako naj se vzame točka 64. na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Gledé točke 65. «vodovod na Vrhniki» mi je poročilo popolniti v toliko, da so načrti izdelani in da se občina Vrhnika nadeja, da dobi od dežele in države obljubljeno podporo izplačano, drugo pa pokrije sama deloma iz sredstev, ki jih ima na razpolago, deloma s posojilom. Prosim, da se to na znanje vzame.

(Obvelja. — Angenommen.)

Pri točkah 66. in 67. nimam ničesar omeniti in prosim, da se nespremenjeni vzameta na znanje.

**Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr
v. Liedtberg:**

Der Herr Abgeordnete Modic hat das Wort.

Poslanec Modic:

Visoka zbornica! Pod marginalno številko 67. najdemo, da se je za vodovod v Planini naprosila visoka c. kr. deželna vlada, da naj izposluje 50% državno podporo in da misli deželni odbor le 20% predlagati iz deželnih sredstev, torej 10.400 K. Ta deželni prispevek se mi pa zdi nekoliko prenizek, ker je Planina od onega časa, kar je iztekla južna železnica, postala zapuščen kraj. Zapustili so jo vsi uradi in edini zaslužek, ki ga imajo še posamezni posestniki, je vožnja lesa iz graščinskih gozdov, pa tudi to je krvav zaslužek. Vsako leto tamošnjim prebivalcem mnogo poškodujejo povodnji, vendar nimajo dovolj zdrave pitne vode. Imajo pač kapnice, v katere se pa steka ob času nalivov gnojnica, tako da kapnice niso za rabo in je voda v njih pogostokrat vzrok nalezljivih boleznij, katere potem grozno more. Preti jim tudi nevarnost, da jih tujei, ki sedaj vsako leto prihajajo v ta kraj, zapuste edino le zaradi slabe pitne vode. Sploh bo vsak, kdor pozna Planino, moral priznati, da je ta kraj na robu prepada. Potrebni so ljudje zdrave pitne vode po vodovodu, ki ne bode služil samo za Planino, ampak tudi za Laze in Jakovico. Trdno se nadejam, da bode potem, ko bo prišla ta stvar v razpravo, deželni odbor predlagal povišanje deželnega prispevka za 5%, to je od 20% na 25%.

**Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr
v. Liedtberg:**

Wünscht noch jemand das Wort?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Wenn nicht, so hat der Herr Berichterstatter das Wort.

Poročevalec Lenarčič:

Jaz bi se želji gospoda predgovornika prav rad priklopil in mislim, da bodedo takrat dobili ugodnejše stališče ter želim gospodu poslancu najboljši uspeh.

V drugem samo prosim, da se točki 66. in 67. vzameta na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Dalje prosim, da se točke 68. do 70. nespremenjene vzamejo na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Pri marginalni številki 71. je pripomniti, da je poročevalec v deželnem odboru omenil, da gre deželni inženir na lice mesta gledé vodovoda v Tržiču. Prosim, da se vzame ta točka na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Točke 72. do 77. naj se, prosim, vzamejo nespremenjene na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Pri marginalni številki 78. «vodovod v Toplicah» je omeniti, da odklanja c. kr. vlada vsako podporo, pač pa je obljubil knez Auersperg 6000 K podpore.

Prosim, da se vzame to na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Dalje prosim, da se točke 79. do 87. vzamejo nespremenjene na znanje.

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr v. Tiedtzenberg:

Der Herr Abgeordnete Schweiger hat das Wort zu Punkt 87.

Poslanec Schweiger:

Pri tej številki je naštetih prav mnogo krajev po črnomaljskem okraju, katerim so obljubljeni vodovodi. Jaz priporočam sedanjemu in prihodnjemu deželnemu odboru, da naj blagovoli kolikor mogoče pospeševati, da se izvrše ti obljubljeni vodovodi, posebno tisti, ki naj se zgradi s tem, da se podaljša črnomaljski vodovod. Posebno pa priporočam Suhorski vodovod in gospodje poslanci me bodo pač oprostili tega, da bi navedel vse razloge, ki govore za ta vodovod, ker sem že opetovano govoril, tako da bi moral le še ponavljati, da so vsi tisti vzroki še sedaj in zato naj mi bo dovoljeno, da bi stavil to resolucijo in prosil, da naj jo visoka zbornica sprejme:

«Deželni zbor skleni:

Vodovod v Suhoru pri Metliki se prizna nujnim. Deželnemu odboru se naroča, da čim preje izvrši potrebne poizvedbe in potem predloži deželnemu zboru dotični načrt.»

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr v. Tiedtzenberg:

Der Herr Abgeordnete Zelen hat das Wort.

Poslanec Zelen:

V tem marginalu najdemo iz političnega okraja Postojinskega prošnjo za vodovod v Novi Sušici. To je jako revna vas v Košanski dolini in pred tremi leti je prosila, da bi se jej naredil načrt za vodovod. Deželni odbor je bil tako prijazen, da je precej poslal hidrotehnika ter je načrt že narejen. Tista vas ima mlekarno in sirarno, pa kar je prvi del, pomoči kmetijstvu,

ta mlekarna si mora vodo voziti 3 km daleč. To je nedostatek, ki bo prouzročil, da bo mlekarna omagala, zakaj zraven mleka je za sirarno prvi faktor voda. Jaz bi želel, da bi gospod referent deželnega odbora tudi o tem predmetu povedal, v kakem stadiju stoji ta stvar. To je ne samo nujna in potrebna, ampak tudi kmetijstvu čez vse koristna zadeva.

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr v. Tiedtzenberg:

Der Herr Abgeordnete Povše hat das Wort.

Poslanec Povše:

Jaz bom kratkô omenil gospodu predgovorniku gledé projekta za vodovod v Novi Sušici, da je dotični načrt izdelan in da leži pri ministerstvu. Upati je, da bo država tudi temu projektu naklonjena in da bo privolila 50 % prispevek, ker se gre za čisto kraško ozemlje in ker je deželni odbor, ko je prošnjo na ministerstvo utemeljil, to poudarjal, da spada vas popolnoma čisto na kraška tla in da z ozirom na nje siromaštvo si ni mogoče tu misliti drugačne rešitve, kakor da dá država 50 %, dežela pa 25 %. Če pa gospod poslanec tega ni našel v letnem poročilu, je vzrok temu to, da sklepa poročilo že z mesecem septembrom lanskega leta. Torej deželni odbor se je osobito zavzemal za kraško ozemlje, če pa leži nekaj projektov manjše vsebine — ne veliko, kakih 6 do 8 v vrednosti 10.000 do 12.000 gld. — pri ministerstvu sedaj nerešenih, je povod temu to, ker so med tem prišli drugi veliki projekti na vrsto, postavim Novomeški in veliki vodovod Postojinski, za katerega je ministerstvo tudi dovolilo podporo. Ministerski referent za podpore nima neomejenega kredita in je tisto, kar spada na deželo Kranjsko, sedaj že odmeril, vsi manjši projekti pa morajo zaostati, ker ni več denarja na razpolago. Zato je absolutno potrebno, da bo finančni odsek predlagal visoki zbornici, da se ponovi sklep, da se stalna svota 20.000 gld. le v pokritje manjših vodovodov porabi, vsi večji izdatki pa, ki so višji kakor 50.000 K, naj se postavijo kot izredni izdatki v proračun in naj se pokrijejo iz melioracijskega zaklada 4.000.000 K, ki se bo mogel uveljaviti, ker je državni zbor dovolil prostost od pristojbin dotičnim posojilnim zneskom. Kar zadeva resolucijo gospoda poslanca Bele Krajine gledé vodovoda za Suhor, bi se gospod poslanec morda spoprijaznil z mislijo, da ni treba te resolucije, ker bo deželni odbor, ki je vedno uvaževal važnost tega projekta — vsaj že beseda Suhor sama na to kaže, da se ravna za suh kraj — sam skrbel, da bo inženir, ki se bo tekom tega tedna imenoval in kateremu se bo poverila zgradba Črnomaljskega vodovoda, dobil nalogo, da bo šel tudi v Suhor in da bo tekom zime izdelal dotični načrt. Morda se torej gospod poslanec sprijazni s to mislijo in odstopi od svoje resolucije.

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr v. Tiedtzenberg:

Der Herr Abgeordnete Božič hat das Wort.

Poslanec Božič:

V vasi Raša občine Vrabče izstopila je bila pred kakimi štirimi leti voda Raša iz struge in je obrežje tako poplavila, da je za vas Raša samo nastela nevarnost. Takrat je občina vložila na deželni odbor prošnjo, katera naj bi se predložila deželnemu zboru, da bi se ta potok nekoliko zagradil, da se nevarnost za vas Raša odstrani. Kolikor se spominjam, se pa v tej zadevi ni ničesar zgodilo in tudi v letnem poročilu ni o njej ničesar omenjenega. Vem, da je gospod referent deželnega odbora danes že do skrajnosti izmučen in zato naj ga nečem nadalje nadlegovati, marveč bi ga samo opozarjal in prosil, da bi to zadevo nemudoma v roke vzel ter predlagam v tem zmislu resolucijo, katero blagovoli visoka zbornica sprejeti:

«Deželni zbor skleni:

Deželnemu odboru naroča se, da pospeši zagradbo potoka Raša v občini Vrabče.»

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr v. Tiedtberg:

Der Herr Abgeordnete Zelen hat das Wort.

Poslanec Zelen:

Kakor sem slišal od gospoda referenta v deželnem odboru, leži stvar za vodovod Nove Sušice pri ministertvu. Ker je pa mlekarna in sirarna, kakor sem že preje naglašal, prvi del pomoči za rešitev kmetijstva, in ker potrebujejo za tisto mlekarno prav nujno vode, si usojam ekselenco gospoda deželnega predsednika kot zastopnika osrednje vlade prositi, da bi blagovoli pospešiti stvar, da pride vendar enkrat in kmalo vodovod za Novo Sušico na vrsto.

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr v. Tiedtberg:

Wünscht noch jemand das Wort?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Wenn nicht, so hat der Herr Berichterstatter das Wort.

Poročevalec Lenarčič:

Visoka zbornica! Gledé resolucij, katere so se tukaj stavile, mi je omeniti sledeče:

Kar se tiče resolucije gospoda poslanca Božiča, se strinjam in prosim visoko zbornico, da jo sprejme.

Gledé resolucije gospoda poslanca Schweiger bi pa bil jaz mnenja, da bi se gospod poslanec Schweiger zadovoljil s pojasnili in obljubo gospoda poslanca Povšeta, kajti če bi prišli tukaj v položaj, da bi se kar naenkrat en vodovod izvzel in naravnost nujnim napravil, bi bil to prehud prejudic za druge slučaje. Z isto opravičenostjo, kakor gospod poslanec Schweiger

za Suhor, bi prišli tudi drugi poslanci in, če se proglasijo taki vodovodi za nujne, pridemo potem v položaj, da bi se končno za vseh 308 projektov zahtevala nujnost. Zato bi jaz priporočal gospodu poslancu Schweigerju, da ali umakne resolucijo ali pa saj v njej prečrta nujnost, ker mu je potem s tem ustrezno, kar mu je povedal gospod poslanec Povše.

Poslanec Schweiger:

Izjavljam, da se strinjam s tem, kar je povedal gospod poslanec vodja Povše, in da umaknem svojo resolucijo.

Poročevalec Lenarčič:

Predlagam torej, da se resolucija gospoda poslanca Božiča sprejme.

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr v. Tiedtberg:

Es ist vor allem über den Antrag des Herrn Berichterstatters auf Kenntnisaufnahme der Punkte 79 bis 87 abzustimmen und bitte ich die Herren, welche demselben zustimmen wollen, sitzen zu bleiben.

(Obvelja. — Angenommen.)

Angenommen.

Nun bitte ich über die Resolution des Herrn Abgeordneten Božič abzustimmen und ich bitte die Herren, die mit derselben einverstanden sind, sich zu erheben.

(Obvelja. — Angenommen.)

Die zweite Resolution entfällt, weil der Herr Abgeordnete Schweiger sie zurückgezogen hat.

Poročevalec Lenarčič:

Dalje predlagam, da se točki 88. in 89. vzameta na znanje.

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr v. Tiedtberg:

Der Herr Abgeordnete Pfeifer hat das Wort.

Poslanec Pfeifer:

Poleg vinoreje je prešičjereja za Dolenjce najvažnejša panoga narodnega premoženja, narodnega gospodarstva. Prva se goji po solnčnih goricah, poslednja pa po nižavah, koder je več polja.

Žalibog je prešičjereja po Dolenjskem še premalo razvita in vendar bi se dala spraviti na visoko stopnjo, če bi jo država podpirala z izdatnejšimi podporami, kajti s 500 gld. podpore, katero daje država za prešičjerejo, se pač ne more dosti doseči. Iz izkaza zadnjega števljenja domačih živalij se razvidi, da se je našelo v krškem političnem okraju 284 plemenskih

merjascev in 9685 plemenskih svinj, in sicer: v radeškem okraju 72 plemenskih merjascev in 648 plemenskih svinj, v mokronoškem okraju 48 plemenskih merjascev in 2117 plemenskih svinj, v kostanjeviškem okraju 113 plemenskih merjascev in 2921 plemenskih svinj, v krškem okraju 51 plemenskih merjascev in 3999 plemenskih svinj, nahajajo se občine s 3 merjasci za 970 svinj, s 6 merjasci za 1167 svinj. Tu naj prešičjereja prospava? Uboštvo je v prvi vrsti krivo tega slabega napredka.

Pač žalostne številke, če se pomisli, kako primerno majhno svoto obratnega kapitala potrebuje prešičjereja; vsaki kajžar, ki ne zmaga prirediti kravo, moral bi zrediti vsaj nekoliko prešičev; to je pa le mogoče, če država nakupi plemenskih merjascev in plemenskih svinj ter jih razdeli brezplačno ali pa po znižani ceni med siromašne prebivalce. Gospodarji pravijo, da jim je težko rediti merjasca, ker ta potrebuje dobro postrežbo in hrano v hlevu, tožijo tudi, da svinje niso rodne, kar ni čudno, ker je tako malo merjascev, ki se pri prevelikem številu svinj hitro izrabijo.

Gledé pasme prešičev pravijo gospodarji, da rede domače prešiče, če se gre za dobavo mesa, take prešiče prodajajo na Tirolsko, na Primorsko in od tod na Laško. Na Laškem meso dolenjskih prešičev porabijo za salame — kranjske prešiče zelo cenijo, ker meso ni pomešano z mastjo. Če se gre pa za dobavo masti, dajejo Dolenjci prednost hrvaški in angleški pasmi; vendar se raje drže domače pasme, ker kranjski prešiči so manj občutni od angleških in se pasejo od spomladi do pozne jeseni, med tem ko angleški prešiči na paši ne uspevajo, ampak le v hlevu.

V tistih krajih, koder je več skupnih pašnikov, se tudi več prešičev izreja, tako da se iz tega utegne morebiti sklepati, da razdelitev pašnikov ne pospešuje prešičjereje. Gospodarji Bele krajine, Žužemberka kupujejo večinoma prešiče na Hrvaškem, ker jih ne zrede doma v zadostnem številu, po Dolenjskem pa večkrat zmanjkuje prešičev.

Koliko denarja, koliko dohodkov bi dobivali Dolenjci, če bi več zamogli rediti prešičev. Zalibog radi siromaštva si ne morejo omisliti plemenskih in drugih prešičev, kakor bi bilo želeti. Zato je treba izdatneje podpore ubožanim dolenjskim pokrajinam. Danes ne predlagam, da bi država napravila veliko postajo za prešičjerejo na Dolenjskem, pač pa da bi država preskrbela plemenske živali za dolenjske pokrajine, oziroma za kranjsko deželo, ob enem pa tudi naklonila podpore za premovanje prešičev.

Z ozirom na to predlagam:

«Visoki deželni zbor skleni:

Deželnemu odboru se naroča, da izposluje pri c. kr. vladi izdatnejše podpore za pospeševanje prešičjereje, za premovanje in za nakup plemenskih merjascev in svinj, ki bi se kranjskim gospodarjem oddala brezplačno, oziroma po nizki ceni.»

S pospeševanjem domače prešičjereje omejil bi se uvoz ogrskih in hrvaških prešičev, ob enem zabranile se kužne bolezni, ki jih zanašajo vnanji prešiči v našo deželo.

Tandeshauptmann-Stellvertreter Freiherr v. Tiedtberg:

Wünscht noch jemand das Wort?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Wenn nicht, so hat der Herr Berichterstatter das Wort.

Poročevalec Lenarčič:

Jaz se strinjam v obče z izvajanji gospoda predgovornika in se strinjam z resolucijo, katero je stavil, ampak v tej stvari imam jaz malo upanja, da bomo sploh dobili, da se to raztegne na vse dežele.

Prešičjereja je vsekako važna panoga našega kmetijstva, kranjski prešiči so si dobili lepo ime in se je prav rado poseglo po njih. Jaz bi le želel, da se prešičjereja povzdigne, ali tako hitro to ne bode šlo, ker se premalo uvažuje uvedenje tujih živalij. Jaz sem popolnoma prepričan, da je križanje pasem za navadno reditev najbolje. Če pa hočemo to imeti, moramo skrbeti, da se čistokrvno pleme uvaja in sicer v izdatnejšem številu, kakor se sedaj godi, in potem bo mogoče prešičjerejem oddajati dobre merjasce, po katerih dobimo križane pasme v deželi. Če bi se torej ta podpora vendar le enkrat mogla dobiti od strani vlade, bi bilo misliti, da naj bi bila ta podpora v prvi vrsti namenjena za uvoz čistokrvnih živalij, ker le potem moremo kaj doseči. Sicer se popolnoma strinjam s predlogom gospoda poslanca Pfeiferja.

Tandeshauptmann-Stellvertreter Freiherr v. Tiedtberg:

Ich erlaube die Herren, die dem Antrage auf Kenntnisaufnahme der Marginal-Nr. 88 und 89 zustimmen, sitzen zu bleiben.

(Obvelja. — Angenommen.)

Angenommen.

Nun bitte ich über die Resolution Pfeifer abzustimmen und erlaube die Herren, welche derselben zustimmen, sich zu erheben.

(Obvelja. — Angenommen.)

Die Resolution Pfeifer ist angenommen.

Poročevalec Lenarčič:

Gledé točk 90. do 108. prosim slavno zbornico, da jih nespremenjeno vzame na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Gledé točke 109.: «Streljanje proti toči» se je vnel v upravnem odseku živahen razgovor, mereč na to, da so gledé streljanja proti toči razna mnenja se pojavila. Tista mnenja gredo na to, da se pri streljanju proti toči poroča od ene strani velik uspeh, med

tem, ko na drugi strani ni bilo tega uspeha. Upravni odsek se je posvetoval o tej stvari in je prišel do zaključka, da je to streljanje proti toči smatrati bolj poskusom v tem stanju, kakor se nahaja to vprašanje dandanes.

Po Kranjskem in po spodnjem Štajerskem so se pokazali večinoma dobri uspehi, vendar se še ne more o tem danes govoriti, kakor o nekaj določenem. Zato je tudi upravni odsek bil umenja, da naj bi se občine, v katerih se vrše strelni poskusi, ne obdačile preveč s svojimi prispevki in je bil mnenja, naj bi vlada morda z večjimi pomočki pripomogla, da bodo tako omogočeni poskusi, ker je vendar upanja, da bodo končno privedli ti poskusi do pravega cilja in se bo morda ta vedno preteča nevarnost odpravila. Vsled tega nasvetuje upravni odsek sledečo resolucijo:

«Deželni zbor skleni:

Deželnemu odboru naroča se, da se obrne do cesarske vlade za znatno zvišanje državnega prispevka za poskusno streljanje proti toči.»

Prosim, da visoka zbornica to resolucijo sprejme.

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr v. Tiedtberg:

Der Herr Abgeordnete Povše hat das Wort.

Poslanec Povše:

Včeraj je došel dopis deželne vlade, po katerem je ministerstvo tudi letos dovolilo 2000 K za streljanje proti toči in naročilo, da se bo v prvi vrsti porabila za vipavsko dolino ta svota. Razdelitev se bo v tem smislu zgodila, kakor ministerstvo naroča in se bode tudi nekatere druge postaje na Dolenjskem spopolnilo.

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr v. Tiedtberg:

Wenn niemand mehr das Wort zu ergreifen wünscht, so bitte ich abzustimmen, und zwar zunächst über den Antrag auf Kenntnissnahme der Punkte 90 bis 108.

Ich erfuhe die Herren, welche diesem Antrage zustimmen, sitzen zu bleiben.

(Obvelja. — Angenommen.)

Angenommen.

Nun kommt die Resolution und ich bitte die Herren, die derselben zustimmen wollen, sich zu erheben.

(Obvelja. — Angenommen.)

Poročevalec Lenarčič:

Marginalne številke 110., 111. in 112. naj se vzamejo na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Gledé marginalne številke 112. bi omenil samo toliko, da se je sedaj izdala dobra knjižica o umnem kletarstvu, žalibog se odjemalci večinoma ne nahajajo v naši deželi, marveč v sosednjih kronovinah, in zlasti se zanjo zanimajo na Štajarskem. Jaz bi le želel, da bi tudi naši sodeželani pridno segali po tej knjižici, ki je menda res izborna sestavljena.

Predlagam, da se ta točka vzame na znanje.

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr v. Tiedtberg:

Der Herr Abgeordnete Schweiger hat das Wort.

Poslanec Schweiger:

Jaz predlagam to-le resolucijo:

«Deželni zbor skleni:

Deželni odbor se pooblasti, da potom župansteve med revne vinogradnike brezplačno razdeli Gombačevo knjižico: «Umno kletarstvo». Število podarjenih knjižic se prepusti deželnemu odboru.»

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr v. Tiedtberg:

Wünscht jemand das Wort?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Herr Berichtstatter?

Poročevalec Lenarčič:

Ne!

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr v. Tiedtberg:

So bitte ich die Herren, die dem Antrage auf Kenntnissnahme der Marginal-Nr. 112 zustimmen, sitzen zu bleiben.

(Obvelja. — Angenommen.)

Der Antrag ist angenommen.

Nun bitte ich die Herren, die der Resolution Schweiger zustimmen, sich zu erheben.

(Obvelja. — Angenommen.)

Angenommen.

Poročevalec Lenarčič:

Dalje predlagam, da se marginalna številka 113. vzame na znanje.

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr v. Tiedtberg:

Der Herr Abgeordnete Božič hat das Wort.

Poslanec Božič:

Pred tremi leti smo v tej visoki zbornici sklenili, da se za pridelovanje cepljenk osnujejo deželne trtnice, med drugimi tudi deželna trtnica v Št. Vidu, in da se izda neko navodilo, kako je v teh trtnicah pri celem poslovanju ravnati. Izrečno je izrečeno v tem navodilu, da sme vsaka trtnica porabiti v nabavo cepljenk dotični kredit, ki je dovoljen; ako pa tega prekorači, mora to storiti na svoj račun in mora ta račun popolnoma ločiti od računa, katerega ima predložiti deželnemu odboru. Nadprodukcijo je smatrati kot popolnoma privatno podjetje, in to je popolnoma pravično. Trtnica v Št. Vidu ima samo 625 gld. podpore in je vsako leto veliko več producirala, kakor je obvezana. — Obvezana je, producirati le po 22.500 cepljenk, cepila je pa 48.000 do 50.000 trt, toraj dvakrat toliko, in v zmyslu dotičnega deželnoodborskega naročila bila bi sama imela pravico do drugega dela, do dohodkov iz nadprodukcije. Sedaj pa pride deželni odbor, in zahteva predložitev računa o trtničnem poslovanju in videč, da je trtnica v Št. Vidu ločila račun, zahteva, da mora trtnica vse to v račun postaviti, in da mora tudi skupilo za nadprodukcijo v privatnem podjetju vložiti v rezervni zaklad. Omeniti moram, da je trtnica v posojilnici vzela na posodo 600 do 700 gld., da je mogla nadprodukcijo doseči in bo morala dolg plačati. Ako se pa zahteva da mora polovico skupila v rezervni zaklad dati, jej je nemogoče, dolg poravnati in vsled tega je prišla v stiske, da ne more več dalje redno poslovati. Vsled tega si usojam staviti sledečo resolucijo:

«Deželni zbor skleni:

Deželnemu odboru se naroča, da od podružnice v Št. Vidu ne zahteva, da skupilo za trte, ki se niso z deželno podporo cepile, v rezervni zaklad vlaga.»

Ker sem že pri besedi, bi izrekel še neko željo pri tej marginalni številki.

Pri poizvedbah gledé brezobrestnih posojil za vinogradnike obrača se državna uprava, oziroma vlada v prvi vrsti na svoje trtnoušne izvedence, ki dobijo nalog, da primerno poizvedujejo o pridnosti, varčnosti in drugih razmerah prositeljevih. To je popolnoma umestno. Dotični izvedenci se potem obračajo navadno na vse boljše, zaupanja vredne in vestne može v dotičnem kraju, da se natančno informirajo in potem predložijo vladi svoja poročila. Tudi to je hvalevredno, ali sedaj pa nekaj pride, kar se mi ne dopade, namreč da c. kr. deželna vlada, potem ko je dotični trtnoušni izvedenec, ki se je informiral pri vseh teh možeh, predložil svoje poročilo, da ta vlada potem vso zadevo še orožništvu predloži. Jaz za svojo osebo nimam nič proti orožništvu, kajti če hočem odkritosrčen biti, smem povedati, da mi je orožništvo enkrat jako lepo delalo častno stražo, tako da imam že zato do njega neko osebno simpatijo, mislim pa, da v takih strokovnjaških zadevah vendar ni umestno, da vlada poizveduje po orožništvu. Opozarjal bi tu samo na par slučajev. V enem slučaju se je orožnik — bil je Gorenjec, umevno tak človek, ki ni imel nobenega pojma o trto-reji —

obrnil na osebo, ki ni zaupanja vredna, cesar orožnik seveda ni vedel, in dotična oseba mu je gledé nekih prosilcev, ki so vsega priporočila vredni, podala ravno nasprotna pojasnila. Orožnik je v tem zmyslu poročal in zgodilo se je, da je bila podpora odklonjena.

Zgodil se je pa še drug slučaj, da je namrč nek jako siromašen vinogradnik, ki ima aktivnega premoženja kakih 200 do 300 gld., prosil za 400 gld. brezobrestnega posojila v nadi, da se mu bo gledé na premoženjske razmere mogoče dovolilo največ samo 100 gld., ali doživel je mož jako veliko presenečenje. Dovolilo se mu je 500 K deželnega in 500 K državnega posojila. (Poslanec Povše: — Abgeordneter Povše: «Ni mogoče, ker deželni odbor nikdar ne dovoli več, kakor 200 gld.!) Mož je toraj dobil 100 gld. več, kakor je sam prosil in 100 gld. več, kakor se mu je sploh moglo dovoliti. To je seveda bilo mogoče le na podlagi takih nezadostnih poročil in jaz bi prosil Njega ekselenco gospoda deželnega predsednika, da bi za to poskrbel, da bi se vlada ne opirala toliko na orožništvo, marveč da bi se ozirala na zaupanja vredne osebe, ki tudi ljudi poznajo.

Vsled tega stavljam naslednjo resolucijo:

«Deželni zbor skleni:

Deželnemu odboru se naroča, da opozori cesarsko vlado, naj bi se pri poizvedbah gledé brezobrestnih posojil ne naslanjala toliko na orožništvo, marveč na trtnoušne zvedence in druge zaupanja vredne osebe.»

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr v. Liedtberg:

Seine Excellenz der Herr Landespräsident hat das Wort.

K. k. Landespräsident Excellenz Freiherr v. Hein:

Die Erhebungen wurden und werden in erster Reihe durch die technischen Organe vorgenommen, welche der Landesregierung in dieser Richtung zur Seite stehen, respective dem betreffenden Bezirkshauptmann zur Verfügung sind. Gerade aber in Innertrain hat sich aus den Elaboraten des Jahres 1898 ergeben, daß die Begutachtung, welche die Gesuche durch den Leiter in Slap erfahren haben, nicht ausreicht, um der Landesregierung und dem Landesauschusse ein klares Bild über die Vermögensverhältnisse der betreffenden Bewohner zu geben. Infolgedessen mußten die Erhebungen ergänzt werden und für diese Ergänzung steht eben der Bezirkshauptmannschaft kein anderer Weg offen, als sich an die Gemeindevorsteher zu wenden oder auf die Mitwirkung der Gendarmerie zu reflectieren. Der erstere Weg, der vielfach eingeschlagen wird, führt nicht immer zum Resultate, weil die Gemeindevorsteher, wie den Herren bekannt ist, in dieser Frage in der Regel befangen sind, es fällt ihnen schwer, sich über die Verhältnisse des Einzelnen in einer Weise zu äußern, die vielleicht zur Folge hätte, daß der Betreffende ein solches Darlehen nicht bewilligt erhält. Infolgedessen wird der andere Weg betreten und ungern betreten, weil man ungern die Gendarmerie für Zwecke in Anspruch nimmt, welche

eigentlich ihrem Wirkungskreis mehr oder weniger fern liegen. Diese Erhebungen, die durch die Gendarmerie gepflogen werden, haben aber keinen technischen Charakter; es wird selbstverständlich von den Gendarmen in keiner Richtung eine Auskunft verlangt und abgegeben, wie die persönlichen Erwerbs- und Vermögensverhältnisse sich darstellen, wie die Familienverhältnisse sind, welche Sorgen auf dem Betreffenden lasten, ob er der Unterstützung bedürftig und würdig ist. Diese Erhebungen zu pflegen, ist die Gendarmerie vollkommen in der Lage und geeignet. Ich könnte nur wünschen, daß wir sie für diese Zwecke nicht in Anspruch nehmen müßten; aber wie die Verhältnisse heute liegen, wird für Erhebungen in dieser Richtung vorläufig die Gendarmerie kaum entbehrt werden können. Die Erfahrung machen wir ja tagtäglich: für den Gemeindevorsteher ist es ungemein schwer und auch für die anderen Vertrauenspersonen, sich mit voller Offenheit und Aufrichtigkeit über die Vermögensverhältnisse des Einzelnen zu äußern. Der specielle Fall, der angeführt worden ist, ist mir nicht bekannt. Ich weiß den Namen nicht. Wüßte ich denselben, könnte ich mich später aus dem Verzeichnisse informieren. Ist ein Irrthum vorgefallen — er kann auch manipulativer Natur sein — so kann ich darauf heute keine Antwort geben, weil mir die Acten nicht zur Hand sind. Im allgemeinen aber werden diese Gesuche sowohl beim Landesauschusse, als bei der Bezirkshauptmannschaft und bei der Landesregierung sehr genau überprüft. Irrthümer sind natürlich bei der Menge der Gesuche und bei der vielleicht etwas überhasteten Arbeit, die manchmal eintritt, damit rechtzeitig an die Hinausgabe der Darlehen gegangen werden kann, nicht ausgeschlossen. Gewiß ist dieser Irrthum, der hier unterlaufen sein soll, nicht zu Ungunsten des Betreffenden gewesen.

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr v. Liechtenberg:

Der Herr Abgeordnete Povše hat das Wort.

Poslanec Povše:

Ker je gospod poslanec Božič navajal, da je dotični človek dobil 500 K deželne in 500 K državne podpore, moram reči, da mi je stvar neumevna, in moram v obrambo deželnega odbora konstatirati, da deželni odbor vedno respektira sklep deželnega zbora po katerem se smejo deliti taka brezobrestna posojila samo do 400 K. Kar se tiče tega slučaja, mislim, da se je okrajno glavarstvo zmotilo, dotični referent je na aktu navedel obojno posojilo v znesku 500 K in deželno knjigovodstvo in jaz sem moral to pregledati, sicer bi deželni odbor gotovo tega ne bil privolil. Opozarjam na to, koliko predlogov vlade se ovrže, če se deželnemu odboru zdi, da je za dotično posojilo podano premalo varnosti in večinoma je vlada temu ugodila in pritrčila predlogom deželnega odbora.

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr v. Liechtenberg:

Der Herr Abgeordnete Božič hat das Wort.

Poslanec Božič:

Nekoliko besed bi odgovoril Njega ekselenci gospodu deželnemu predsedniku. On je trdil, da se od orožništva ne zahtevajo poizvedbe v tehniških ozirih, temveč samo poizvedbe o premoženjskih razmerah. Ampak ravno tisto se zahteva tudi od tehniškega voditelja in ta ima le končni nalog, ko je podpora dovoljena, pregledati, ali je delo pravilno narejeno ali ne in šele potem se na podlagi tega dotičniku izplača denar. Ali nekaj tiči v tem, da se vlada ne bi smela ozirati toliko na orožništvo, ampak več na poročilo tehniških voditeljev in drugih zaupnih oseb, kajti znano mi je mnogo slučajev, da so posojila dobile nevredne ali take osebe, ki so mogle le nezadostno varnost podati, v resnici potrebni kmetje, varčni in dobri gospodarji, ki so mogli zadostno varnost podati, pa so bili odbiti. To pripisujem le krivi informaciji, in zato ponavljam še enkrat željo, da bi deželna vlada pri tej dobrodelni akciji pazila na to, da se bo na vrednejše prisilce v prvi vrsti in na manj vredne šele v drugi vrsti ozir jemalo.

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr v. Liechtenberg:

Wünscht noch jemand der Herren das Wort zu ergreifen?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Da dies nicht der Fall ist, so hat der Herr Bericht-erstatte das Wort.

Poročevalec Lenarčič:

Tukaj imamo sedaj 2 resoluciji v razpravi. Gledé prve resolucije gospoda poslanca Božiča, ki se nanaša na trtnico v St. Vidu, sem na stališču, da danes ni prilike, presojati, kako stvar stoji. Gospod predgovornik je zadevo nekoliko razjasnil, vendar je po mojem mnenju treba, da pride stvar še v finančnem odseku na posvetovanje, predno se v zbornici o njej sklepa. Zato bi si usojal staviti predlog, da se ta resolucija odstopi finančnemu odseku, da se ta stvar pretrese.

(Pritrjevanje. — Zustimmung.)

Gledé druge resolucije pa se smem izreči zanjo, kajti gospod predgovornik je že v upravnem odseku zadevo pretresal in jaz ne najdem nič posebno kočljivega, kar bi visoka zbornica ne mogla sprejeti. Izreka se le nekaka želja, kako naj bi se v bodoče postopalo, tako da visoka zbornica resoluciji že lahko pritrđi.

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr v. Liechtenberg:

Wir schreiten zur Abstimmung und ich ersuche zunächst diejenigen Herren, die dem Antrage auf Kenntnissnahme der Marg. Nr. 113 zustimmen, sich zu erheben.

(Obvelja. — Angenommen.)

Angenommen.

Nun kommt die erste Resolution des Herrn Abgeordneten Božič, respective der Antrag auf Zuweisung derselben an den Finanzausschuss und ich ersuche die Herren, welche diesen Antrag annehmen wollen, sich zu erheben.

(Obvelja. — Angenommen.)

Der Antrag auf Zuweisung der die landwirtschaftliche Filiale in St. Veit betreffenden Resolution Božič ist angenommen.

Nun kommt die zweite Resolution Božič, betreffend die Erhebungen bei Gewährung von unverzinslichen Darlehen an Weingartenbesitzer — und ich bitte die Herren, die dieselbe annehmen wollen, sich zu erheben.

(Obvelja. — Angenommen.)

Die Resolution ist angenommen.

Deželni glavar

(prevzame predsedništvo — den Vorsitz übernehmend):

Ker zborujejo danes popoldne odseki, je treba sejo končati.

Prihodnja seja je v sredo dne 3. t. m. ob 9. uri dopoldne.

Upravni odsek zboruje danes popoldne ob $\frac{1}{2}$ 5. uri in odsek za letno poročilo danes popoldne ob $\frac{1}{2}$ 6. uri. Finančni odsek ima sejo jutri ob 10. uri dopoldne.

Dnevni red prihodnje seje je sledeči:

(Glej dnevni red prihodnje seje. — Siehe Tagesordnung der nächsten Sitzung.)

Sklepam sejo.

Konec seje ob 2. uri 50 minut popoldne. — Schluss der Sitzung um 2 Uhr 50 Minuten Nachmittag.